

1855

NINA Rapport

Lokalbefolkningsundersøkelse på Hardangervidda

Bruk og meninger om forvaltning blant hytteeiere, rettighetshavere og lokale

Sofie Kjendlie Selvaag, Line Camilla Wold, Vegard Gundersen

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på engelsk, som NINA Report.

NINA Temahefte

Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. Heftene har vanligvis en populærvitenskapelig form med vekt på illustrasjoner. NINA Temahefte kan også utgis på engelsk, som NINA Special Report.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine forskningsresultater i internasjonale vitenskapelige journaler og i populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Lokalbefolkningsundersøkelse på Hardangervidda

Bruk og meninger om forvaltning blant hytteeiere,
rettighetshavere og lokale

Sofie Kjendlie Selvaag
Line Camilla Wold
Vegard Gundersen

Selvaag, S.K., Wold, L.C. & Gundersen, V. 2020. Lokalbefolkningsundersøkelse på Hardangervidda. Bruk og meninger om forvaltning blant hytteeiere, rettighetshavere og lokale. NINA Rapport 1855. Norsk institutt for naturforskning.

Lillehammer, juni 2020

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-4622-4

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Oddgeir Andersen

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningsjef Jon Museth (sign.)

FORSIDEBILDE

Illustrasjon på tradisjonelt fiske © NINA

NØKKEWORD

- Hardangervidda nasjonalpark
- Lokal bruk og næring
- Friluftsliv
- Besøksforvaltning
- Spørreundersøkelse

KEY WORDS

- Norway
- Hardangervidda National Park
- Local use of the area
- Outdoor recreation
- Visitor management
- Questionnaire

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor
Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø
Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer
Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen
Thormøhlens gate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Selvaag, S.K., Wold, L.C. & Gundersen, V. 2020. Lokalbefolkningsundersøkelse på Hardangervidda. Bruk og meninger om forvaltning blant hytteeiere, rettighetshavere og lokale. NINA Rapport 1855. Norsk institutt for naturforskning.

Denne rapporten oppsummerer resultater fra spørreundersøkelse til lokalbefolkning, rettighetshavere og hytteeiere i kommunene rundt Hardangervidda villreinområde. NINA gjennomførte omfattende undersøkelser blant brukerne av Hardangervidda i 2017. Innbyggere i de 10 lokal-kommunene tilknyttet Hardangervidda (villreinområde og nasjonalpark) utgjorde i dette materialet kun 3% av totalt antall respondenter. Denne andelen er for liten til å si noe om lokalbefolkningens bruk og syn på forvaltningen av Hardangervidda. Derfor ble det i styringsgruppa for prosjektet bestemt at det skulle gjennomføres en undersøkelse som kun henvendte seg til de med lokal tilknytning til Hardangervidda. Temaene i undersøkelsen favner bredt. En del av spørsmålene er de samme som ble stilt i 2017-undersøkelsen, en annen del av undersøkelsen handler om å få mer kunnskap om de lokale sin bruk og preferanser for forvaltningen av området, mens den tredje og siste delen setter fokus på næringsutvikling i bygdene rundt Hardangervidda. Spørreskjemaet er omfattende og rapporten er lagt opp slik at den både skal gi rom for fordykning og være oppsummerende.

Vår undersøkelse viser at de aller fleste med lokal tilhørighet føler en sterk tilhørighet til fjellområdene på Hardangervidda, og de har vært i området mange ganger før. De med lokal tilhørighet, og spesielt lokalbefolkningen, bruker i større grad alle deler av vidda, mens de besøkende for det meste holder seg på merkede stier/veier. De tilreisende går i all hovedsak fottur, mens hytteeierne bruker området noe mer variert. Sistnevntes aktiviteter på Hardangervidda er i relativt stor grad knyttet til typiske rekreasjonsaktiviteter som fottur, skiturer og toppturer, men også en del til bærplukking og fiske. Lokalbefolkningen har den mest varierte bruken og blant dem står høstingsaktivitetene spesielt sterkt, i tillegg til fot- og skiturer. Mange driver også med aktiviteter knyttet til landbruk/næring.

Lokalbefolkningen reagerer i langt større grad negativt på søppel ved parkeringsplasser, slitasje på stier og trengsel i form av for mange folk i enkelte områder under høysesongen enn hva de tilreisende gjør. Lokalbefolkningen er også mer skeptiske til bruk av sykkel langs stiene. Det er derimot entydig stor aksept blant lokalbefolkningen rundt hele Hardangervidda om bruk av motoriserte kjøretøy når det gjelder nytteformål som vare-/persontransport og vedlikehold. Alle brukergruppene må sies å være positivt innstilt til forvaltningstiltak som går ut på å omlegge og nedlegge stier, men de med lokal tilhørighet (både hytteeiere og lokalbefolkningen) er mer positive til nedleggelse av stier enn det de tilreisende er. De tilreisende er derimot positive til nesten samtlige tilretteleggingstiltak, mens lokalbefolkningen for det meste er negative til alle tiltakene med unntak av klopper/bruer over bekker.

Interessen for villreinforvaltning var stor både blant hytteeiere og lokalbefolkning og begge grupper mener at de viktigste formålene for forvaltningen er å bevare levedyktige bestander og å sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner. Både hytteeiere og lokalbefolkningen er av den oppfatning at Hardangervidda vil være viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt. Brukerne av Hardangervidda har mest tro på næringsutvikling med utgangspunkt i mat og matopplevelser, åpen seter og besøkssenter, små-skala overnatting og aktiviteter som bygger på bruk av tradisjonelt landbruk, kulturlandskap, samt jakt og fiske.

Sofie K. Selvaag – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, sofie.selvaag@nina.no
Line C. Wold – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, line.wold@nina.no
Vegard Gundersen – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, vegard.gundersen@nina.no

Abstract

Selvaag, S.K., Wold, L.C., & Gundersen, V. 2020. Local population survey at Hardangervidda. Use and management preferences amongst cabin owners, rightholders and locals. NINA Report 1855. Norwegian Institute for Nature Research.

This report summarizes results from surveys to local inhabitants, local land owners and private cabin owners in the municipalities around the Hardangervidda wild reindeer range. NINA conducted extensive field surveys of visitors and users of Hardangervidda in 2017. However, in that material, residents of the 10 local municipalities associated with Hardangervidda (wild reindeer and national park) sum up to only 3% of the total number of respondents. This proportion is too small to conclude about the local population's use, preferences and attitudes of the area, and therefore it was decided in the projects steering group that a survey should be directed directly to those with local connection and that have a mundane relation to the area. The themes in the survey are widely embraced. Some of the questions are identical to those we asked in the 2017 survey, another part of the survey is specialized designed to gain more knowledge about local use and management preferences of the area, while the third and final part focuses on local entrepreneurship and economic development. The questionnaire is comprehensive and the report has been prepared so that it can both provide room for contextual in-depth knowledge and more general summarizing figures.

Our survey shows that most people with local connection feel a strong relation to the mountain and many of the respondents have visited the area many times and often over many years. Those with local connection, and especially the local inhabitants, use all parts of the Hardangervidda area (both the fringe and core areas, outside and on marked trails etc.) to a greater extent, while visitors and cabin owners mostly stay on marked trails and roads. While the visitors mainly hike, the cabin owners use the area somewhat with more diverse activities. The latter's activity is typical recreational activities such as hiking, skiing, summit trips, but also berry picking and fishing. The local population has the most varied use and among them the harvesting activities like fishing, hunting and berry picking are particularly strong, in addition to hiking and skiing. Many locals is also engage in activities related to herding, agriculture and maintenance of cabins and equipment.

The locals experience more rubbish in parking lots, wear on trails and crowding in the form of too many people in certain areas during the peak season than what the visitors do. Locals are also more skeptical about biking along marked and unmarked trails. On the other hand, there is large acceptance among locals for the use of motorized vehicles (e.g. snowmobile, ATV, other off-road vehicle) in terms of utility purposes such as transport of persons and of goods for maintenance of cabins. We had to conclude that most respondents in our survey are positive to physical management measures like removing and moving marked trails, however, local inhabitants and cabin owners are more positive to such measures than long-travelled visitors. The visitors, on the other hand, are positive to almost all the listed management measures, while the local inhabitants are more negative for most measurements except for establishment of bridges over streams.

The interest in wild reindeer management was great among both cabin owners and local inhabitants, and both groups believe that the most important objectives of management are to preserve viable populations and to secure hunting resources to maintain old harvesting traditions. Both cabin owners and locals are of the opinion that Hardangervidda will be important for future economic development in the surrounding areas. Products based on local food experiences, visitor centers and farms, small-scale accommodation and activities based on the use of traditional agriculture, cultural landscapes, as well as hunting and fishing.

Sofie K. Selvaag – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, sofie.selvaag@nina.no
Line C. Wold – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, line.wold@nina.no
Vegard Gundersen – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, vegard.gundersen@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	4
Innhold	5
Forord	6
1 Innledning	7
2 Materiale og metode	9
2.1 Studiemråde	9
2.2 Internettbasert spørreundersøkelse	10
2.3 Datasjekk og representativitet	11
2.4 Analyse og fremstilling av data.....	13
3 Resultater	14
3.1 Lokalbefolkning og hytteeiere.....	14
3.2 Brukere med lokal tilhørighet og andre tilreisende.....	30
3.3 Lokalkommuner	39
4 Diskusjon	65
4.1 Bruk og holdninger til Hardangervidda	65
5 Referanser	69
Vedlegg	71

Forord

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra en spørreundersøkelse til lokalbefolkning, rettighetshavere og hytteeiere i kommunene rundt Hardangervidda villreinområde. Prosjektet knyttes direkte opp som et delprosjekt under ferdselsprosjektet på Hardangervidda, som igjen er en del av det store GPS merkeprosjektet for villrein (*Rangifer tarandus tarandus*). Prosjektet har en bredt sammensatt styringsgruppe med representanter fra et stort antall private og offentlige aktører på Hardangervidda med mandat å definere kunnskapsbehov og skaffe finansering til å få gjennomført kunnskapsinnhenting. Miljødirektoratet v/Vemund Jaren har vært viktigste bidragsyter til dette delprosjektet og han har observatørstatus i styringsgruppen.

Det er mange utenfor styringsgruppa som har bidratt med assistanse på ulikt vis i prosjektet. Vi vil spesielt rette en takk til Villreinsenteret på Skinnarbu for tilrettelegging og kunnskap om kontaktpersoner i kommunene rundt Hardangervidda og kontaktpersonene i den enkelte kommune for at de passet på å få etablert undersøkelsen på kommunens hjemmeside.

Lillehammer, juni 2020

Vegard Gundersen, prosjektleder

1 Innledning

NINA gjennomførte omfattende undersøkelser blant brukerne av Hardangervidda i 2017 (Selvaag et al. 2018). Innbyggere i de 10 lokalkommunene tilknyttet Hardangervidda (villreinområde og nasjonalpark) utgjorde i dette materialet kun 3% av totalt antall respondenter. Denne andelen er både for liten til å si noe om lokalbefolkningens bruk og syn på vidda, og også veldig lav når vi sammenligner andre brukerundersøkelser som er gjennomført i naturområder i Norge. Det er grunn til å forvente at de lokale brukerne, og også hytteeiere, har en annen bruk og et annet syn på Hardangervidda enn de som er tilreisende turister. Hvilke syn de som jobber i forvaltningen har på dette er også et viktig tema, men som ikke behandles her. Dette er blant annet studert inngående i Forollhogna villreinområde, der en også rettet en ekstra innsats inn mot å få lokalbefolkningen «i tale». Her var det store forskjeller mellom tilreisende og de lokale brukerne når det gjelder bruk, preferanser, samt ønsker og behov for videre næringsutvikling og forvaltning av villreinområdet og nasjonalparken (Gundersen et al. 2017). I Forollhogna ga denne type kunnskap viktige innspill til ulike planprosesser slik som besøksstrategi, nasjonalparklandsby og videre forvaltning av området. Tidligere studier i andre verneområder har også vist at lokalbefolkningen ønsker en annen type besøksforvaltning enn de tilreisende. Et eksempel er at de lokale oftere er mye mer positive til å fjerne infrastruktur som merkede stier enn det de tilreisende er. Et annet er at de lokale som oftest er negative til tiltak som medfører restriksjoner av arealbruken (Gundersen et al. 2015). Arealrestriksjoner, slik som fredede jaktsoner i villreinjakta på Hardangervidda, er et eksempel der involverte parter har greid å bli enige om et tiltak. Fredningssonene gir innskrenkninger i jaktutøvelsen, men har samtidig vist seg nyttig ved at reinen får «rolige» trekk-korridorer og lettere tar i bruk de vestlige delene av vidda. Arealmessige ferdselsrestriksjoner for vanlig friluftslivsbruk utfordrer imidlertid den norske allemannsretten, og foruten i enkelte naturreservater i spesielt sårbare sesonger, har det bare vært utprøvd noen få ganger tidligere (Gundersen et al. 2015).

Problemstillinger knyttet til bruk og vern av Hardangervidda har fått økende oppmerksomhet de siste tiårene. Hardangervidda er Norges største nasjonalpark på fastlandet, en stor andel av grunnen er i privat eie, og det er mange aktører som har «eierskap» og interesse for vidda. Turisttrafikken er økende, spesielt i de vestlige delene i tilknytning til Hardangerfjorden. Hardangervidda er også sterkt påvirket av generelle trender innenfor friluftsliv og turisme i samfunnet. Friluftslivet er i stor endring, og det skjer en spesialisering av aktiviteter og tilbud, og modernisering i form av endrete holdninger til blant annet tilrettelegging (Fossgård 2011; Skogen & Jonsson 2009). Folk reiser mer og lenger i dag enn tidligere, og det er stadig lettere å få informasjon om nasjonalparken. I tillegg skal nasjonalparken ha en besøksstrategi (ferdigstilles i løpet av 2020) som tar vare på de besøkende (Miljødirektoratet 2015), denn skal også kunne bidra til lokal verdiskaping. Både økende ferdsel og et mer mangfoldig og differensiert friluftsliv og turisme utfordrer vernehensynene, og da spesielt i forhold til villrein som Norge har et særskilt ansvar for i europeisk sammenheng. Problemstillingene på Hardangervidda faller inn i et nasjonalt (og internasjonalt) mønster der forvaltningen av store nasjonalparker i større grad skal målstyres. Nasjonalparkstyrene skal utvikle besøksstrategier for å ta vare på de besøkende, for å tiltrekke seg flere besøkende og for å stimulere lokal næringsutvikling. Samtidig skal verneverdiene og den lokale tradisjonelle bruken ivaretas. Et godt kunnskapsgrunnlag om området er helt avgjørende for at det politisk og forvaltningsmessig skal kunne tas de riktige valgene for Hardangervidda i tiden som kommer og for å forene disse ulike målsetningene.

Villreinforvaltningen må settes inn i en sammenheng der utbygging av infrastruktur og menneskelig ferdsel i tilknytning til infrastruktur har medført innskrenkede arealer for villreinen over lang tid (Kjørstad et al. 2017). Det har lenge vært et viktig mål å bremse denne bit-for-bit utbyggingen i dagens fjellområder. Forsknings- og utviklingsprosjektet «Villrein og Samfunn» (VISA) oppsto som følge av behovet for en mer overgripende forvaltning av villreinen (Andersen og Hustad 2004). Det ble gjennom VISA-prosessen klart at den tradisjonelle bestandsforvaltningen av villrein ikke var tilstrekkelig til å sikre arten på sikt, arealene og levede grunnlaget måtte også sikres. Dette innebærer en endring i innretningen til villreinforvaltningen fra fokus på ren bestandsforvaltning (antall dyr, simle/kalv, bukkeandel osv.) til fokus på arealene. Forvaltningen måtte med

andre ord totalt endre sitt perspektiv på målsettinger i villreinforvaltningen. Det er dette som ligger i ordene og formuleringene fra VISA prosessen om at forvaltningen må bevege seg fra «menighet» til «samfunn», og fra å bli oppfattet som en «bremsekloss» for utvikling til å være en kilde for bærekraftig verdiskaping i levende lokalsamfunn (Andersen & Hustad 2004; Hongslo & Lundberg 2012). Denne rapporten du nå har i hånden fra Hardangervidda må leses inn i denne konteksten (se f.eks. Sørnum (2013) om forvaltning av villreinens leveområde på Hardangervidda).

Den bredt sammensatte styringsgruppen i Hardangervidda-prosjektet, og også det store fokuset på lokalbefolkningens holdninger, støtter opp om nettopp det å ta vare på villreinen for lokal verdiskaping, og ikke bare jakt, men verdiskaping i bred forstand. Samtidig medfører dette en rekke utfordringer som er langt mer kompliserte enn det hver enkelt målsetting i seg selv gir uttrykk for. I utgangspunktet er disse ikke-forenelige målsettinger, fordi bruk av knappe fellesarealer ofte vil føre til konflikt hvis bruken øker. Vi lever også i en tid der forvaltningen må vurdere og bruke de verktøy den har for å styre utviklingen av for eksempel friluftsliv og turisme. Sosiale medier og internett gir tilgang til kunnskap og informasjon som forvaltningen vanskelig kan få inngripen i, og bruken kan lett utvikle seg selv slik vi ser på Trolltunga. Tradisjonelt har forvaltningen verktøy som går ut på å oppfordre, tiltrekke, lede, styre, begrense og stenge ute brukerne fra områder, mens arenaene for å nå brukerne har forandret seg og skaper nye utfordringer. Denne rapportens formål er å få mer kunnskap om disse utfordringene på Hardangervidda, forsøke å identifisere løsninger for å differensiere bruken av arealene i tid og rom, og gi anbefalinger om kanalisering av folk til de områdene som gir minst konflikt med tanke på villreinen. Med det utgangspunktet Hardangervidda har med omfattende infrastruktur (merkede stier, skiløyper, traktorsleper), privateide hytter, kommersialisert hyttenettverk (både private og DNT-drevne turisthytter), næringsaktivitet og landbruk, er det utfordrende å finne de gode forvaltningsløsningene.

I denne rapporten viser vi altså resultatene fra en spørreundersøkelse til lokalbefolkningen, rettighetshavere og hytteeiere. Temaene favner bredt. En del av spørsmålene er de samme som ble stilt i 2017-undersøkelsen. Dette er gjort for å få et sammenlignbart materiale mellom tilreisende og de lokale. En annen del av undersøkelsen handler om å få mer kunnskap om lokale sin bruk og preferanser for forvaltningen av området, mens det tredje og siste delen setter fokus på næringsutvikling i bygdene rundt Hardangervidda. Spørreskjemaet er omfattende og rapporten er lagt opp slik at den både skal gi rom for fordypning og vise noen oppsummerende trekk fra Hardangervidda samlet.

2 Materiale og metode

2.1 Studieområde

Hardangervidda villreinområde er Norges største og kommunene Vinje, Tinn, Nore og Uvdal, Hol, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang (tidligere Ullensvang og Odda), Aurland og Rollag har større eller mindre areal inn i området. Alle disse kommunene er definert som fjellkommuner, og som dermed har en del fellestrekk knyttet til befolkning, næringsutvikling, og offentlige tilbud (Arnesen et al. 2010; Alnes et al. 2018; Price et al. 2019). Det er i alt definert 77 fjellkommuner (Arnesen et al. 2010). Når det gjelder befolkningsutvikling for Sør-Norge ligger fjellkommuner som gruppe markant under landsgjennomsnittet, både hva gjelder status og utvikling siste 10 år. Tilgang til utvalgte offentlige tilbud (flyplass, jernbane, sykehus og universitet eller høyskole) varierer mye, men gjennomgående finner man blant store undergrupper av fjellkommuner de kommunene i Sør-Norge som har den dårligste tilgjengeligheten til offentlig tilbud. Når det gjelder demografi, arbeidsliv og næringsliv er det en del felles utfordringer. Fjellkommunene har hatt en demografisk negativ utvikling siden 1990, både sammenlignet med andre kommuner i Sør-Norge og med landsgjennomsnittet generelt. Når det gjelder sysselsetting og arbeidsledighet er det forskjeller innad i fjellområdet, men området preges av en lav registrert arbeidsledighet, men også en lav andel sysselsatte. Fjellområdet har en næringsstruktur tett opp til det nasjonale gjennomsnittet, og området skiller seg heller ikke ut mht. andel ansatt i offentlig sektor. Alt i alt viser analyser at fjellkommunene har stor variasjon i tilgang til offentlig service, demografi og næringsliv, men de står generelt i en vanskeligere utviklingssituasjon enn gjennomsnittet for de andre kommunene i Sør-Norge (Price et al. 2019).

Hardangervidda nasjonalpark som omslutes av villreinområdet ble vernet i 1981. Parken grenser til Møsvatn Austfjell landskapsvernområde i sørøst og Skaupsjøen/Hardangerjøkulen landskapsvernområde og Bjoreidalen naturreservat i nord. Hardangervidda er Norges største nasjonalpark på fastlandet og utgjør et sammenhengende område på 3422 km² (**Figur 1**). Store områder i randsonene rundt nasjonalparken er inkludert i undersøkelsen, og hele området som er inkludert blir omtalt som Hardangervidda, noen ganger som Hardangervidda villreinområde eller Hardangervidda nasjonalpark videre i rapporten, alt etter hvilke areal vi sikter til. I verneforskriften for nasjonalparken fremgår det at hovedformålet med parken er å verne en del av et særlig verdifullt høyfjellsområde på en slik måte at landskapet med planter, dyreliv, natur- og kulturminner og kulturmiljøet ellers blir bevart. Det aller meste av verneområdet ligger over 1000 moh. og Hardangervidda er den største høgfjellssletta i Nord-Europa. Kun 2% av nasjonalparken er skog. Øst i parken er det et viddelandskap med flere større vann og rundforma fjell. Sentralt i området er landskapet flatt, med større myrpartier og grunne vann. Vest i parken er landskapet mer variert med høye fjell og trange, bratte daler som går ned til fjorder på Vestlandet. De mange og store myrene er et særtrekk for vegetasjonen i parken, som også varierer mye på grunn av ulikt klima, høydelag, berggrunn og jordsmonn. Sør- og vestgrensa for mange fjellplanter er i parken og den sørligste utbredelsen til flere arktiske dyrearter er på Hardangervidda. Et særpreg ved dyrelivet i parken er det rike fuglelivet knyttet til store myr- og våtmarksområder. Norges største villreins-tamme har tilhold på Hardangervidda og området er stort nok til at reinen gjennom året bruker ulike deler av Hardangervidda til vinter-, sommer- og kalvingsområder.

Figur 1. Hardangervidda nasjonalpark, kart hentet fra [www.miljodirektoratet.no](http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/attachment/2621/Hardangervidda_NP_N_net%20230112.pdf) (http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/attachment/2621/Hardangervidda_NP_N_net%20230112.pdf).

2.2 Internettbasert spørreundersøkelse

NINA gjennomførte en brukerundersøkelse på Hardangervidda i 2017 (Selvaag et al. 2018). Erfaringsmessig henvender en slik svarkasse-undersøkelse seg i mindre grad til de med lokal tilhørighet til et verneområde, slik at det ofte blir skjevheter i materialet. Det ble derfor tidlig klart at det var ønskelig å gjennomføre en undersøkelse direkte rettet mot de med lokal tilhørighet til Hardangervidda. Det ble derfor avgjort i styringsgruppa til prosjektet at det skulle lages en tilpasset undersøkelse via internett til lokalbefolkning, hytteeiere og rettighetshavere i området. Undersøkelsen ble publisert ved å opprette lenker på nettsider som vi mente folk med lokal tilhørighet i stor grad brukte. I første rekke dreide dette seg om hjemmesidene til lokalkommunene Tinn, Nore og Uvdal, Ullensvang, Vinje, Eidfjord, Hol, Ulvik, Rollag og Aurland, og der hadde vi lokale kontaktpersoner som fulgte opp publiseringen og drift av disse. Lenker var også tilgjengelig på blant annet nettsidene til villreinutvalget, Villreinsenteret og andre mer lokale

sider. Identifisering av disse internettsidene ble gjort i samarbeid med styringsgruppen i prosjektet. Det ble samtidig publisert en rekke nyhets saker og informert om undersøkelsen i alle lokale, og også noen regionale, aviser rundt Hardangervidda. Informasjon ble også gitt via reportasjer på lokalradio og NRK. Invitasjon til undersøkelsen med lenke ble sendt via epostlister til hytte- og velforeninger med oppfordring til lokalbefolkning, hytteeiere og rettighetsinnehavere om å delta i undersøkelsen. Når man trykket på lenken kom man direkte til spørreskjemaet og kunne begynne å svare omgående.

Spørreskjemaet som ble benyttet tok utgangspunkt i spørreskjemaet fra samme område i 2017 for å få et sammenlignbart materiale (Selvaag et al. 2018) og ideer til spørsmål ble også hentet fra en tilsvarende undersøkelse som ble gjennomført og testet i Forollhogna i 2016 (Gundersen et al. 2017). Store deler av spørreskjemaet er dermed utprøvd tidligere, men det ble også gjort lokale tilpasninger der det var nødvendig. For detaljert presentasjon av spørreskjema se vedlegg 1. Spørreundersøkelsen ble gjennomført i tidsperioden 14.01-28.02.2020 i programvaren Survey Exact.

2.3 Datasjekk og representativitet

Respondentene «opprettet» seg selv som respondent i det de trykket på lenken. Det ble presisert både i nyhetssakene og i den innledende teksten i spørreundersøkelsen at den var ment for de med lokal tilhørighet. Det første spørsmålet presiserte også dette tydeligere ved at det skulle krysses av for hvilken tilhørighet en hadde til området. Svaralternativene var «bosatt», «har hytte» og «er rettighetshaver» (grunneiere med rettighet til for eksempel jakt, fiske, beite). På denne måte skulle det være liten tvil om hvem undersøkelsen var ment for. Totalt ble det opprettet 1705 respondenter og disse ble sjekket mot kontrollspørsmål og hvor langt de hadde svart på undersøkelsen. Før dataanalyse har vi prosedyrer for å luke ut duplikatbesvarelser (dobbelregistreringer av samme respondent) og oppsettet i undersøkelsen ga også mulighet til å luke ut respondenter som ikke var en del av målpopulasjonen. Blant annet hadde 300 respondenter svart på mindre enn ¼ av undersøkelsen og 56 respondenter var ikke en del av målpopulasjonen. Etter å ha gjennomgått prosedyrene stod det igjen 1265 respondenter som ble brukt videre i analysene. Respondentene er fra 18 år og oppover.

For å sjekke representativiteten til respondentene ble demografiske data (kjønn, alder, utdanning) på kommunenivå for 2019 hentet ut fra NSDs kommunedatabase (https://kdb.nsd.no/kdbbin/kdb_start.exe). Det viste seg at det var en del skjevheter i materialet: andel menn, aldersgruppe 50-66 år og personer med lang høyskole- eller universitetsutdanning var overrepresentert (se

Tabell 1). Dette gjaldt for alle kommunene som ble undersøkt (Eidfjord, Nore og Uvdal, Tinn, Vinje, Hol og Odda og Ullensvang (nye Ullensvang¹). Den reelle kjønnsfordelingen lå på rundt 50% i alle kommunene, men blant respondentene var det mellom 17% og 37% kvinner i de ulike kommunene. Andelen personer i aldersgruppen 50-66 år lå reelt på 27-33%², men blant respondentene utgjorde denne aldersgruppen 30-50%. I 2019 hadde mellom 3 og 6% av befolkningen i kommunene rundt Hardangervidda lengre høyskole-/universitetsutdanning og andelen med grunnskole som høyeste utdanning var på 21-31%. I undersøkelsen derimot var det mellom 15-29% som hadde lengre utdanning og bare 1-4% som hadde grunnskole som høyeste utdanning. I forhold til den andelen som bruker fjellet og som data fra kasseundersøkelsen viser, vil skjevhetene være langt lavere. Det er også viktig å være klar over utvalgsstørrelsen: det er få respondenter i noen av gruppene og dermed kan ikke svarene regnes som representative for alle gruppene.

¹ De andre lokalkommunene i undersøkelsen hadde for få lokalt bosatte respondenter til å skille på kommunenivå, n<50.

² Aldersgruppe 0-17 år er tatt ut av NSD-materialet.

Tabell 1. Oversikt over demografiske data for lokalkommunene (Eidfjord, Odda, Ullensvang Vinje, Tinn, Nore og Uvdal, Hol) i gjennomsnitt, tall hentet fra SSB 2019, og prosentandel for respondenter fra lokalbefolkningen i undersøkelsen. Rød farge viser langt lavere andel i undersøkelsen og grønn farge viser langt høyere andel i undersøkelsen.

	Tall fra SSB lokalkommuner	Tall fra NINA internett undersøkelse
Totalt folketall (over 17 år)	3168	4%
Kvinner	49%	26%
Menn	51%	74%
Grunnskole	26%	2%
Videregående (her er også fagskole)	48%	48%
Universitet kort	20%	19%
Universitet lang	5%	22%
Uoppgitt/ikke	1%	9%
Alder 18-49	45%	45%
Alder 50-66	30%	41%
Alder 67-79	18%	13%
Alder 80-89	6%	1%
Alder 90 og eldre	2%	0%

For å utjevne skjevhetene i materialet kan man vekte datamaterialet. Å vekte data innebærer å gi noen respondents svar større betydning (for å speile kommunenes befolkning best mulig kunne vi eksempelvis valgt å la kvinners svar telle noe mer enn menns svar). En eventuell vektning gjøres selvsagt med en unik koeffisient – laget for det spesifikke tilfellet – for å gjenspeile utvalget på en korrekt måte. Etter en gjennomgang for å se om disse gruppene svarte annerledes på spørsmålene valgte vi å ikke vekte datamaterialet fra undersøkelsen. Det viser seg at det ikke er skjevheter i svarene verken mellom kvinner og menn, ulike aldersgrupper eller personer med ulikt utdanningsnivå (se vedlegg 2). Vi mener dermed at representativiteten gjennomgående er tilfredsstillende og at skjevhetene ikke vil påvirke svarfordelingene nevneverdig. Denne vurderingen er bl.a. basert på funnene i vedlegg 2 (her kan man også se på de få forskjellene som er).

For lokalkommunene var det mellom 1-8% av befolkningen over 17 år som svarte på undersøkelsen og det er nærliggende å tro at de som bruker Hardangervidda mest, har størst motivasjon for å svare og at de som ikke bruker Hardangervidda prioriterer å ikke bruke tid på å besvare undersøkelsen, både fordi de kanskje har mindre kjennskap til Hardangervidda og/eller at de har mindre interesse for temaene. Det var kun 6% som ikke hadde besøkt Hardangervidda i 2019 og 1% som aldri hadde besøkt Hardangervidda av de lokale bosatte respondentene.

Respondentene i undersøkelsen ble spurt om hvilken tilknytning de hadde til Hardangervidda-området: om de var lokalt bosatt, eide/disponerte hytte eller var rettighetshaver. Det var mulig å krysse av flere alternativ. Det var 61% som oppga at de bodde i områdene (lokalbefolkning)³, mens 36% eide/disponerte hytte uten å bo i området (hytteeiere)⁴ (Tabell 2). I tillegg var det 3% som var rettighetshaver, men som verken var lokalbefolkning eller hadde hytte i området. Respondentene ble spurt om hvilken kommune de hadde eiendom, henholdsvis bodde eller disponerte hytte i. Totalt var det flest som hadde eiendom i Vinje, Tinn, Nore og Uvdal og Ullensvang kommuner, men andelen lokale var størst i Nore og Uvdal og Vinje og andelen hytteeiere var størst i Tinn. I tillegg til kommunene med flest respondenter hadde Hol og Eidfjord kommuner

³ Lokalbefolkning: 26% hadde også hytte og 18% var rettighetshavere.

⁴ Hytteeiere: 2% var også rettighetshaver.

høye andeler hytteeiere. Ingen fra Aurland kommune besvarte undersøkelsen, selv om vi gjennomførte sammen prosedyre der som i de andre kommuner.

Tabell 2. Oversikt over antall respondenter som er lokalbefolkning eller hytteeiere i undersøkelsen.

Kommune	Lokalbefolkning	Hytteiere
Vinje	141	84
Tinn	109	104
Nore og Uvdal	169	60
Hol	50	81
Ulvik	29	4
Eidfjord	53	81
Ullensvang (nye Ullensvang)	93	18
Odda (nye Ullensvang)	87	17
Rollag	28	4
Totalt	759	453

2.4 Analyse og fremstilling av data

Rådata fra undersøkelsen ble importert til programvaren IBM SPSS Statistics 25, (se f.eks. Field (2009)) og alle analyser ble gjennomført i denne programvaren. Figurer er laget i Excel. Gjennomsnittsverdi blir henviset til i teksten som «M» og forkortelsen for standardfeil «SE» er et mål på hvor stor usikkerhet denne gjennomsnittverdien har. Utvalgsstørrelsen blir referert til i teksten som N og viser antall respondenter som er med i analysen for det enkelte spørsmålet. Det er brukt visuell analyse for å se på dataene og for utvalgte spørsmål er det utført uavhengig t-test for å se på forskjeller mellom de ulike gruppene. Statistiske analyser er gjennomført med et signifikansnivå på $\alpha = 0,05$. Inndeling av grupper ble gjort etter en gjennomgang og sammenligning av ulike gruppesegmenter. I rapporten vises separate og omfattende fordelinger for hytteeiere og lokalbefolkning, en sammenligning av besøkende sommeren 2017 og denne undersøkelsens respondenter med lokal tilknytning og en oversikt over forskjeller av lokalbefolkning på kommune-/områdenivå.

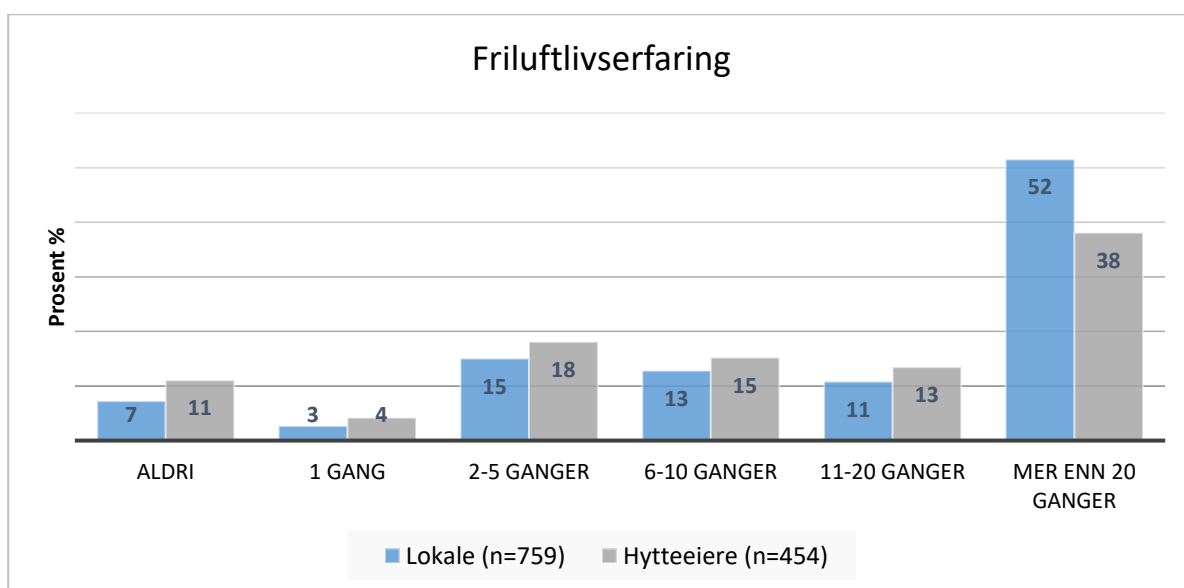
3 Resultater

Resultatdelen er bygd opp i tre deler. I første delen bruker vi hele 2019-materialet til å sammenligne besvarelsene fra de som **bor** i kommunene rundt Hardangervidda og de som **har privat hytte** i de samme områdene. Dette er to viktige grupper både politisk og forvaltningsmessig og kan potensielt gi interessante innspill når det gjelder eksempelvis tilrettelegging og service. I tillegg kan det være nyttig for kommunene å kjenne til de grunnleggende forskjellene mellom disse gruppernes bruk av og synspunkter om Hardangervidda. I den andre delen sammenligner vi de med lokal tilhørighet (2019-materialet) og de tilreisende (2017-materialet⁵). I den siste delen oppsummerer vi 2019-materialet fordelt på fire regioner rundt Hardangervidda. Dette for at besvarelsene skal ha en større lokal relevans til bruk i politikk og forvaltning i de enkelte kommunene.

3.1 Lokalbefolkning og hytteeiere

Friluftlivserfaring og idealområde/purisme

Figur 2 viser hvilken erfaring lokalbefolkningen og hytteeiere i Hardangervidda-område har med flerdagersturer med overnatting og de viser seg å ha relativt lik erfaring. Mange, spesielt blant lokalbefolkningen, var erfarne friluftslivsutøvere. Det var flest som hadde vært på flerdagersturer mer enn 20 ganger, men det var også relativt mange som hadde vært på en slik type tur under 6 ganger i sitt liv. Det var en høyere andel av lokalbefolkningen enn hytteeiere som hadde mye erfaring med flerdagersturer.

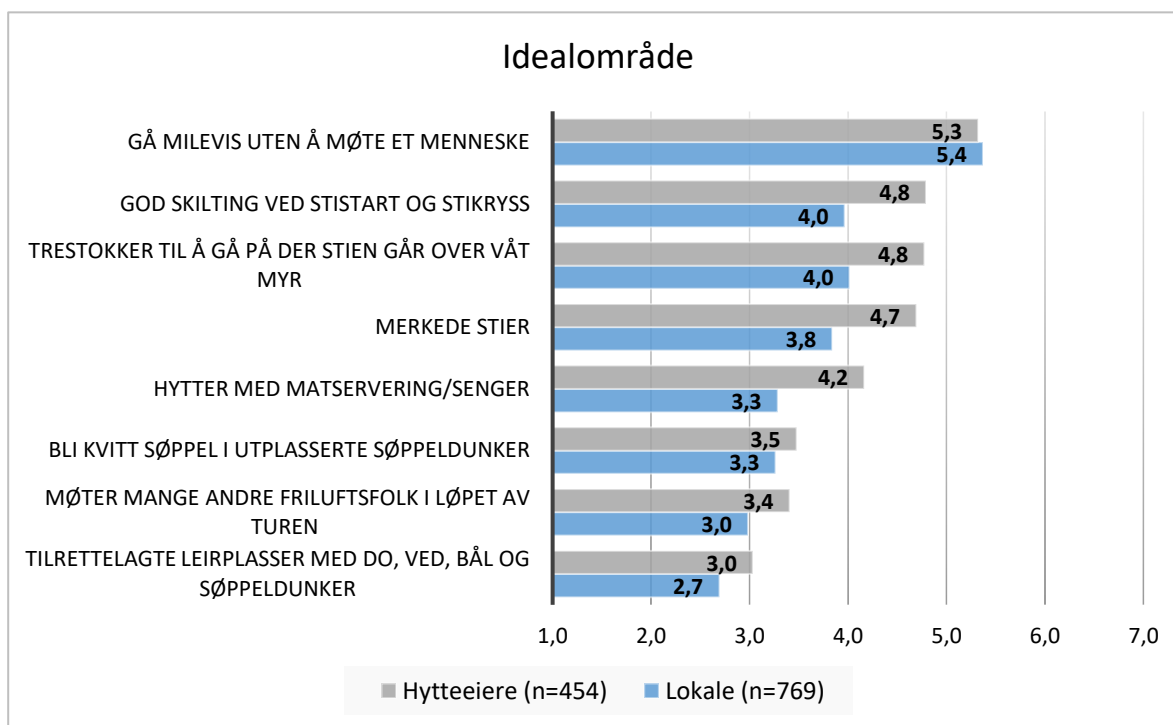

Figur 2. Hvor mange ganger lokalbefolkningen og respondentene som har hytte i området har vært på flerdagers fot/skitur, oppgitt i prosent.

Respondentene ble bedt om å oppgi hvordan de stilte seg til åtte ulike forhold for deres tenkte «idealområde» for en lengre tur i skogs- eller fjellterreng om sommeren, altså er svarene på dette spørsmålet ikke knyttet til Hardangervidda som sådan. Resultatene sier mer om hvilke type besøkende Hardangervidda har med hensyn på ønske om tilrettelegging og det å møte andre besøkende på tur. **Figur 3** viser gjennomsnittskår for de åtte variablene. Generelt er respondene positive til halvparten av forholdene. Brukerne var svært positivt til det å kunne gå milevis

⁵ Vi utelot de lokale besvarelsene fra 2017 i dette materialet, slik at vi kan sammenligne de lokale med tilreisende

uten å møte et menneske. Merking, både det at det er god skilting ved sti-start/stikryss og at det finnes merkede stier i idealområdet, fikk også relativt høye gjennomsnittskårer. Det samme gjorde spørsmålet om at det er lagt ned trestokker der stien går over våt myr. At det finnes hytter med matsservering og oppredde senger i området, at det er utplasserte søppeldunker, leirplasser med do, ved, bål og søppeldunker og å møte mange andre friluftsfolk i løpet av turen var respondentene derimot mer negative til og disse forholdene fikk en gjennomsnittsverdi under middelverdien. Det er interessant å se at lokalbefolkningen generelt var mer negative til tilrettelegging i sitt idealområde enn hytteeierne. Forskjellene mellom lokalbefolkningen og hytteeiere var signifikant forskjellige på seks av forholdene, mens utplasserte søppeldunker og det gå milevis uten å møte et menneske ikke var signifikant forskjellig mellom grupper⁶.

Figur 3. Respondenters gjennomsnittsskår på ulike preferanser for det ideelle langturområdet, på en skala fra 1 svært negativt, via 4 nøytralt, til 7 svært positivt.

Fra disse åtte variablene⁷ kan en kategorisere den totale gjennomsnittskåren for alle inn i en indeks som kalles purismeskalaen, og som beskriver brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak og det å møte andre mennesker på tur (Se Vistad & Vorkinn 2012 for beskrivelse og inndeling av purismeskalaen). Lavpurister (verdi 1,0-3,5) foretrekker tilrettelegging og det å møte mange mennesker på tur, mens høypurister (verdi 4,5-7,0) foretrekker lite tilrettelegging og vil i større grad være alene på tur. Ved inndeling av respondentene i purismeklasser var andelen for hytteeiere relativt jevnstore, men med en noe lavere andel mellompurister (verdi 3,51-4,51). Blant lokalbefolkningen var over halvparten høypurister (**Figur 4**). Lokalbefolkningen ($M=4.7$, $SE=0.049$) hadde høyere gjennomsnittsskår enn hytteeiere ($M=4.1$, $SE=0.065$)⁸.

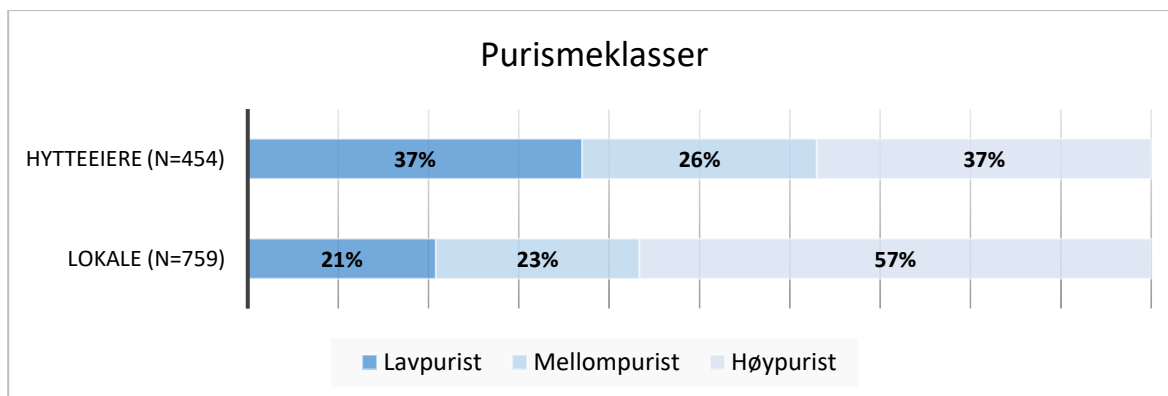
⁶ Leirplasser: $t(1211)=-3,01$, $p<0,05$ Merkede stier: $t(1211)=-7,61$, $p<0,001$

Skilting: $t(1211)=-7,04$, $p<0,001$ Hytter med matsservering: $t(967)=-7,89$, $p<0,001$

Møte mange andre: $t(1211)=-4,40$, $p<0,001$ Klopper: $t(1211)=-6,67$, $p<0,001$

⁷ Her er 7 av utsagnene «snudd» for å få alle variablene på samme skala: purismeskalaen.

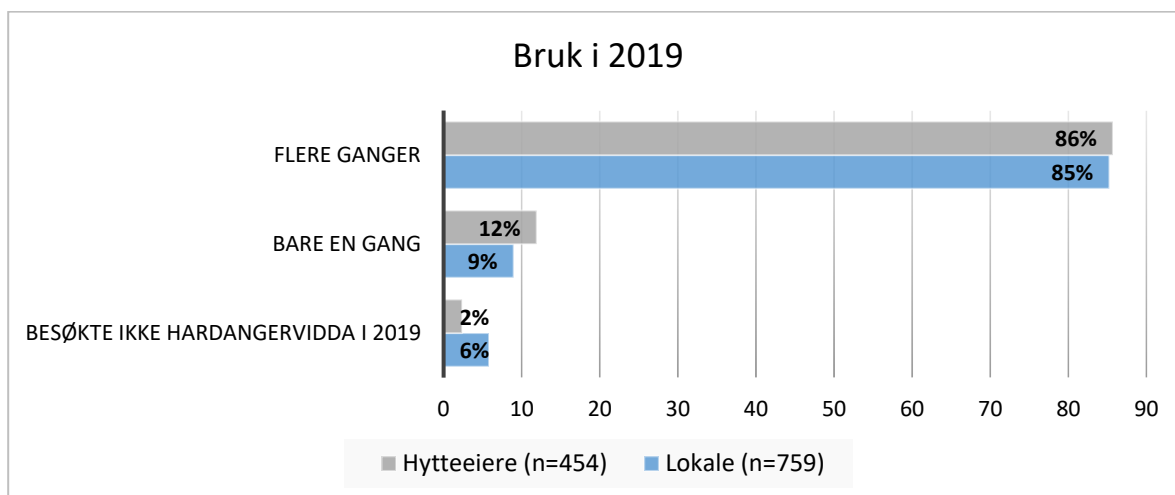
⁸ $t(1211)=6,65$, $p<0,001$

Figur 4. Inndeling i de ulike purismekategoriene basert på gjennomsnittskår for åtte variabler som omhandler tilrettelegging og det å møte folk i et tenkt idealtur-område.

Bruk av området

I overkant av 80% oppga at de hadde besøkt Hardangervidda flere ganger i løpet av siste år og kun en lav andel av respondentene hadde ikke besøkt Hardangervidda i 2019 (**Figur 5**). Dette er som forventet siden de med lokal tilknytning vil bruke området mye og at de som svarer på undersøkelsen i tillegg må forventes i større grad å være brukere og til dels ivrige brukere av Hardangervidda, slik som beskrevet i metodedelene.

Figur 5. Hvor mange ganger lokalbefolkningen og respondentene som har hytte i området har besøkt Hardangervidda siste år (2019).

Respondentene (uavhengig av om de hadde besøkt området en eller flere ganger siste år) ble også bedt om å oppgi bruken siste år fordelt på fire ulike sesonger (**Tabell 3**). Naturlig nok hadde nesten alle vært der i løpet av sommersesongen. I overkant av 2/3 hadde vært på Hardangervidda i vintersesongen. Senhøst- og vårsesongen var de periodene da færrest hadde vært i området, men fortsatt oppga godt over halvparten at de hadde vært på Hardangervidda i disse periodene. Legg merke til at en tur er nok for å inngå i statistikken her. Av de som brukte området til ulike årstider var gjennomsnittlig antall bruksdager høyest for sommersesongen og lavest for vårsesongen. For alle sesongene er gjennomsnittlig bruksdager likevel høyt, noe som indikerer at majoriteten av respondenter er på lengre turer eller bruker området gjentagende gjennom hele året. Generelt var antall bruksdager fordelt på de ulike sesongene ganske lik for hytteeiere og

lokalbefolkningen, men i vintersesongen hadde hytteeierne signifikant høyere gjennomsnittlig antall bruksdager enn lokalbefolkningen⁹.

Tabell 3. *Bruk av Hardangervidda gjennom året for lokalbefolkning (står øverst i hver celle, n=715) og hytteeiere (står nederst i hver celle, n=425). Vist for året 2019 og kun de som hadde besøk området dette året er medregnet.*

	N	%	Min	Max	Gj.snitt	SE
Vintersesong: jul- påske	490 330	69 78	1 1	90 90	9 12	0,52 0,65
Vårsesong: etter påske (t.o.m. mai)	416 295	58 69	1 1	50 50	6 7	0,32 0,40
Sommer/høstse- song: juni-september	672 408	94 96	1 1	100 112	13 14	0,56 0,70
Senhøst: oktober-jul	409 302	57 71	1 1	90 65	7 8	0,58 0,51

I undersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi hvilke aktiviteter de hadde drevet med på Hardangervidda i løpet av det siste året. Prosentfordelingen for ulike aktiviteter vises i **Figur 6**. For det meste ser både lokalbefolkningen og hytteeierne ut til å utøve «tradisjonelle» aktiviteter. Fottur var den aktiviteten flest oppga og mange hadde også vært på topptur eller på skitur vinterstid. Av de som var på skitur hadde flesteparten brukt fjellski/turski, en del hadde bruk langrennsski (spesielt hytteeiere) og færrest hadde brukt toppturutstyr¹⁰. Høstingsaktiviteter var det også mange som bedrev; rundt halvparten hadde vært på fisketur, høy andel (spesielt lokalbefolkningen) hadde vært på jakt og mange hadde også plukket bær (spesielt hytteeiere). Rundt 15% hadde jaktet på småvilt, halvparten av lokalbefolkningen hadde jaktet på villrein (n=715) og 22% av hytteeierne (n=425) hadde gjort det samme. Det var 5% av hytteeiere og 10% av de lokale respondentene som hadde jaktet annet storvilt på Hardangervidda i 2019. *Andre aktiviteter* var det i underkant av 10% som krysset av for og av disse var det vedlikehold av bygninger, trening, biltur og hyttebesøk som ble hyppigst nevnt.

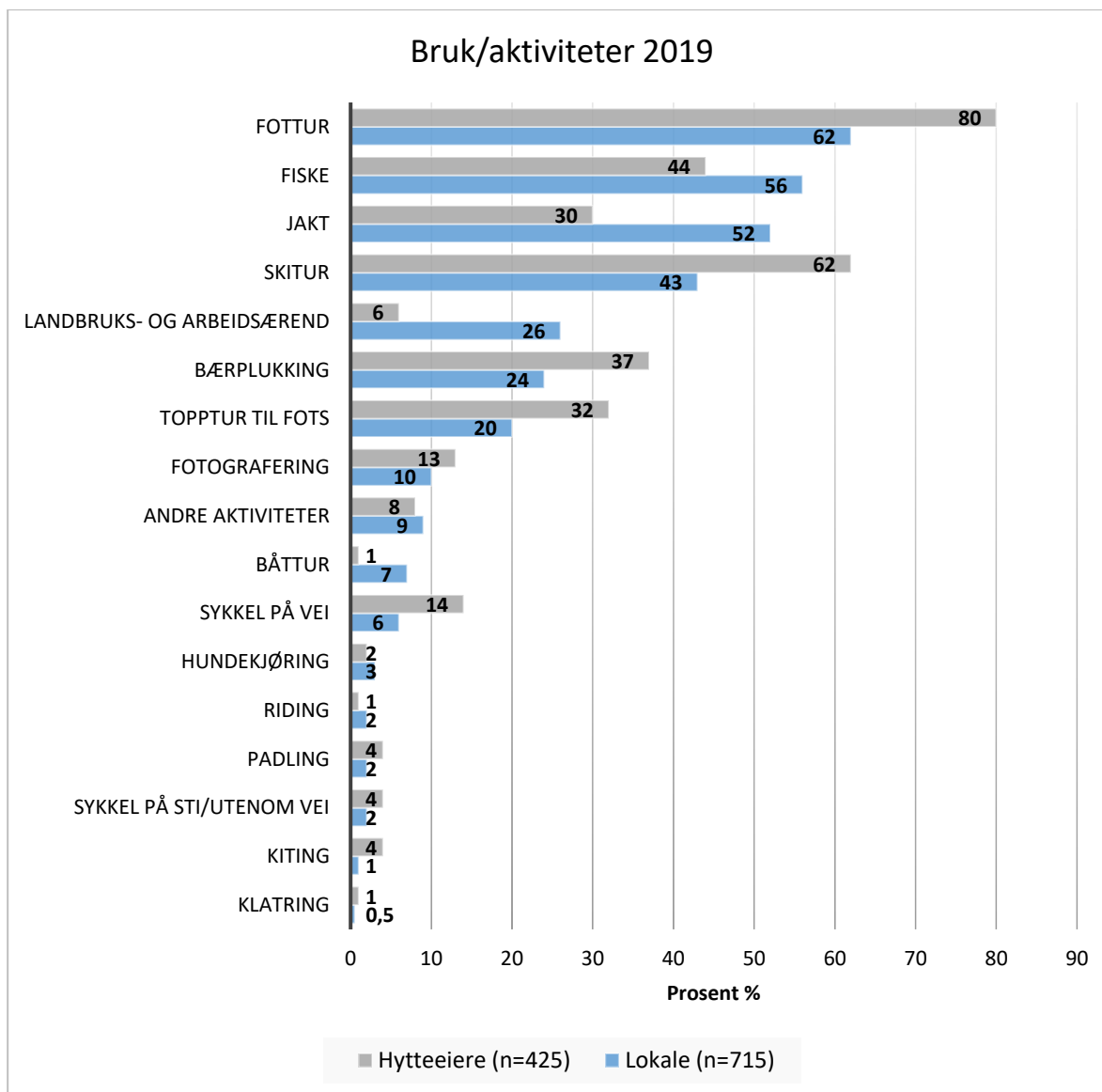
De overordnede tendensene er altså at både hytteeiere og lokalbefolkning i stor grad utøver tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som fottur, skitur, jakt, fiske og bærplukking. Imidlertid er det noen forskjeller mellom lokalbefolkningen og hytteeierne. Hytteeierne ser i noe større grad ut til å bruke Hardangervidda til rekreasjon i form av fot, ski-, topptur og sykling. Mens lokalbefolkningen i større grad driver med jakt, fiske og landbruks- og arbeidsærend på Hardangervidda enn det hytteeierne gjør.

⁹ $t(653)=3,78, p<0,001$

¹⁰ Lokale som var på skitur (n=328): Fjellski: 80%
Hytteeiere som var på skitur(n=282): Fjellski: 77%

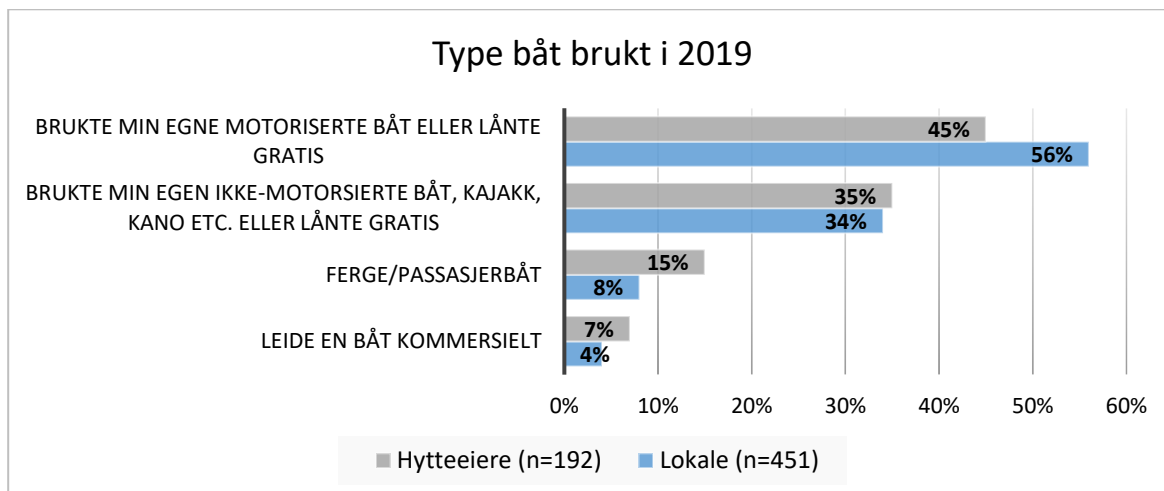
Langrennsski: 36%
Langrennsski: 57%

Toppturutstyr: 8%
Toppturutstyr: 11%

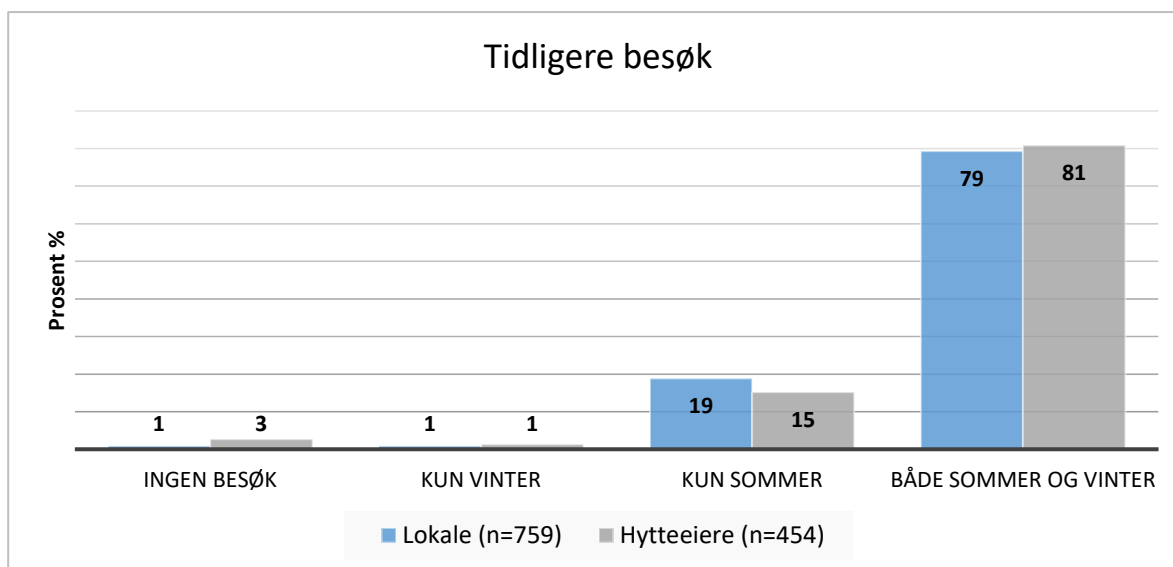
Figur 6. Deltakelse i ulike aktiviteter på Hardangervidda i løpet av 2019 oppgitt i prosent av respondentene. Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ så den totale prosenten overstiger 100.

Respondentene ble spurt om de brukte båt da de var på Hardangervidda i 2019 og henholdsvis 63% av de lokale (n=715) og 45% av hytteeiere (n=425) hadde brukt båt. **Figur 7** viser hva slags type båt de hadde brukt. Lokalbefolkningen brukte i større grad egen båt og i mindre grad ferge/passasjerbåt enn hytteeierne.

Figur 7. Type båt de som hadde brukt båt på Hardangervidda i 2019 hadde benyttet. Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ så den totale prosentten overstiger 100.

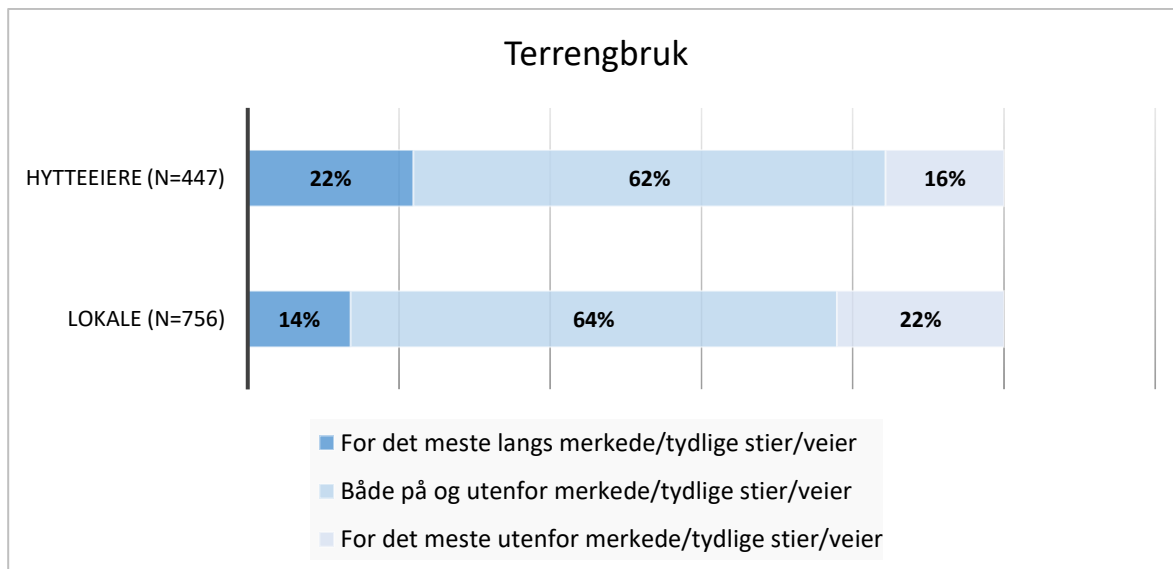
Av alle respondentene i undersøkelsen var det kun 10 personer som aldri hadde besøkt Hardangervidda og det var kun 9 personer som ikke hadde besøkt området før 2019 (n=1255). Dermed hadde de aller fleste besøkt Hardangervidda tidligere og nesten alle hadde vært der sommerstid og en noe mindre andel (i overkant av 80%) vinterstid (**Figur 8**). I gjennomsnitt hadde de lokale som har besøkt området tidligere vært der 31 somre (n=741) og 27 vintre (n=577). Hytteeierne hadde i gjennomsnitt vært i området 27 somre (n=434) og 24 vintre (n=362). Både de lokale og hytteeierne har altså lang erfaring med bruk av området til alle årstider og vi må anta at de er lokalkjente i de områdene de bruker. Både lokale og hytteeiere viser stor lojalitet til å bruke Hardangervidda.

Figur 8. Prosentandeler blant lokale og hytteeiere sine besøk til Hardangervidda før 2019.

I undersøkelsen ble respondentene spurt om hvordan de pleide å ferdes på turer på Hardangervidda (**Figur 9**). Blant begge brukergruppene var det størst andeler som oppga at de ferdes både på og utenfor merkede/tydelige stier eller veier. Det var en høyere andel, rundt $\frac{1}{4}$, av de lokale som for det meste ferdes utenfor stier og veier på Hardangervidda. Generelt sett er det er liten tvil om at stien er det viktigste «anlegget» for friluftsliv, både innenfor og utenfor verneområdene. Veldig mye av naturbruken er knyttet til stier eller veier, men respondentene i denne

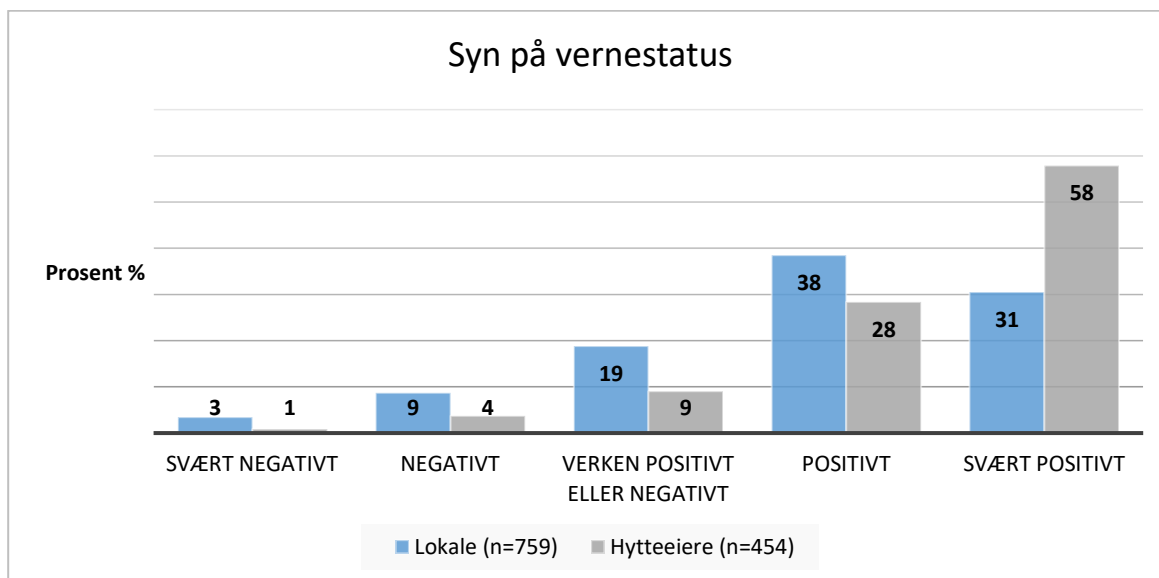
undersøkelsen kan i stor grad regnes som lokalkjente og disse driver ofte med aktiviteter som ikke er knyttet til merket sti, som blant annet ved jakt, fiske og bærplukking, eller landbruksvirksomhet og vedlikehold av hytter og buer (**Figur 6**).

Figur 9. Prosentfordeling som viser bruken av tydelige/merkede stier og veier når de lokale eller hytteeiere ferdes på turer på Hardangervidda.

Opplevelse av dagens tilstand på Hardangervidda

De aller fleste synes det var positivt at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark (**Figur 10**). Hytteeierne er mer positive til vernet enn lokalbefolkningen¹¹.

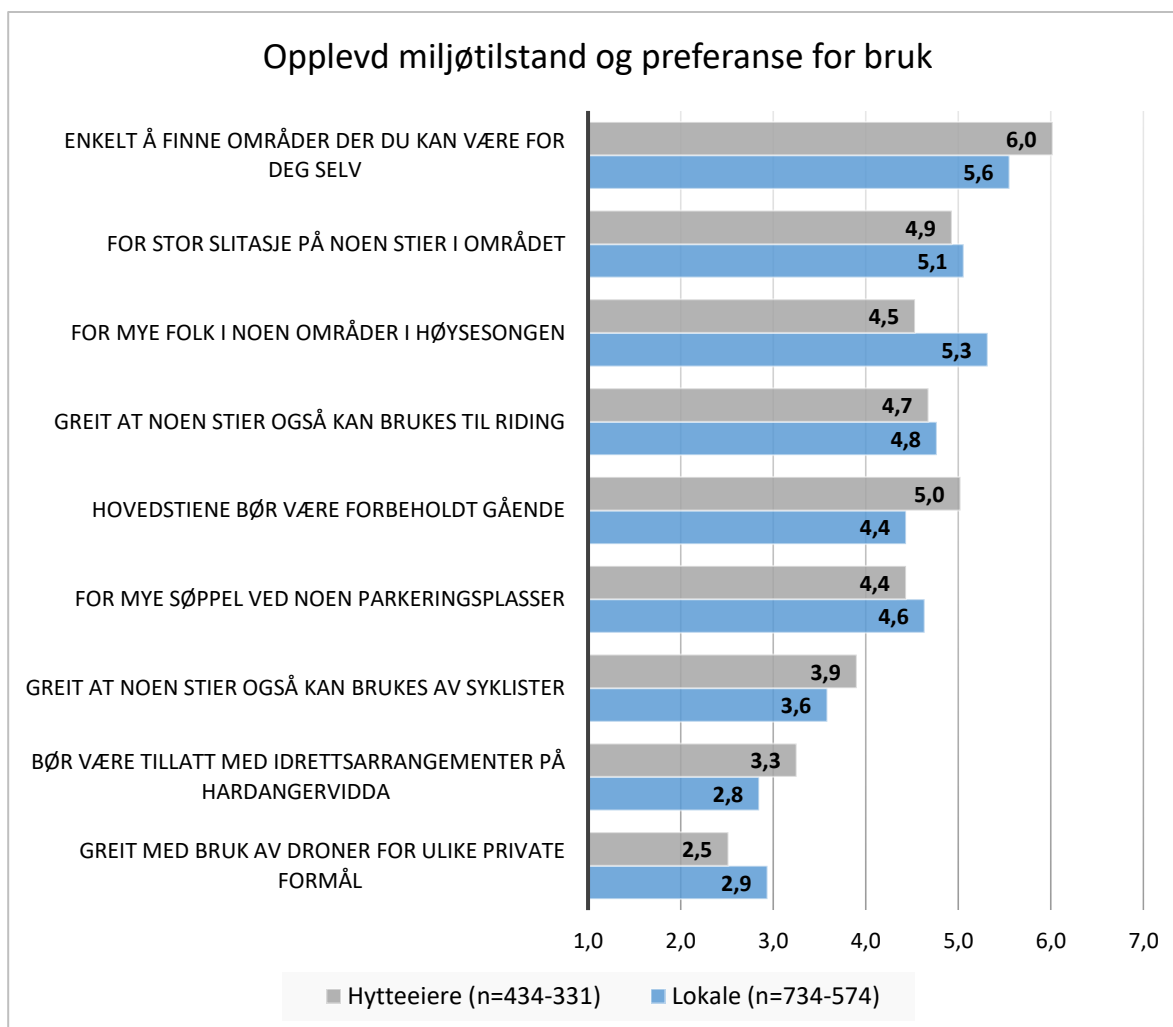

Figur 10. Prosentandeler som viser hva lokale og hytteeiere synes om at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark.

Respondentene ble også spurt om hvor enig/uenige de var et antall påstander som omhandler bruk og hvordan de opplever miljøtilstanden på Hardangervidda (**Figur 11**). Svarene skulle angis

¹¹ $t(1101)=-9,77, p<0,001$ Lokale: $M=3,8, SE=0,04$ Hytteeiere: $M=4,4, SE=0,04$

som en tallverdi fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke». Når det gjelder påstander om ulike bruksformer i området (at noen av stiene burde være tillatt for ridning eller sykling og at hovedstiene burde være forbeholdt fotturisme), var brukerne samlet ganske enige i disse påstandene, men hytteeierne var noe mer negative til sykling enn lokalbefolkningen. Både hytteeiere og lokalbefolkningen var derimot uenige i at det burde være tillatt å bruke droner eller at det burde være tillatt med idrettsarrangementer. Når det kommer til opplevd miljøtilstand på Hardangervidda var brukerne relativt enige i at det er for mye folk i enkelte områder i høysesongen, men de fleste besøkende var generelt sett veldig enige i at det er enkelt å finne områder hvor de kan være for seg selv. Et flertall mener at det er for stor slitasje på noen stier i området (tallverdi 5-7) og en større andel synes også at det er for mye søppel ved noen parkeringsplasser. Spesielt synes lokalbefolkningen at det er for mye folk i sommersesongen noen steder og samme gruppe synes det i mindre grad enn hytteeierne var enkelt å finne områder å være for seg selv, selv om denne påstanden fikk høyest gjennomsnittsverdi¹².

Figur 11. Gjennomsnittsskår for hvordan lokale og hytteeiere stiller seg til ulike påstander som omhandler bruk og miljøtilstand på Hardangervidda på en skala fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig». De som krysset av for «vet ikke» er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n) er derfor ulik.

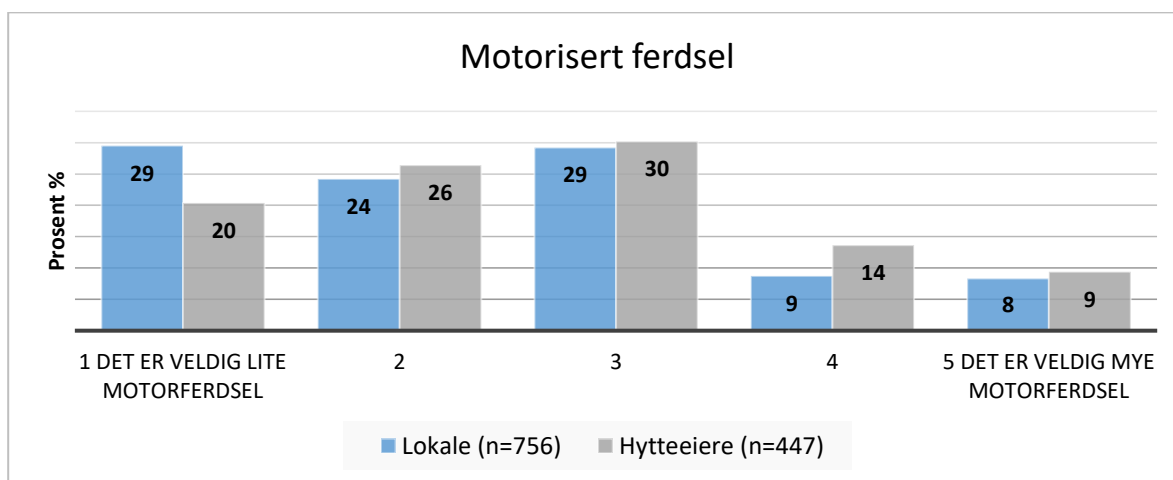
I undersøkelsen ble det også spurt om respondentene på sine siste turer til Hardangervidda opplevde noe de reagerte negativt på og rundt halvparten svarte ja på dette spørsmålet

¹² Syklistere: $t(1165)=-2,46$, $p<0,05$
 Hovedsti gående: $t(954)=-4,78$, $p<0,001$
 Idrettsarrangement: $t(1140)=-3,18$, $p<0,01$

Mye folk: $t(1083)=6,36$, $p<0,001$
 Områder for seg selv: $t(1050)=-4,95$, $p<0,001$
 Droner: $t(978)=3,59$, $p<0,001$

(n=1213). På et åpent spørsmål om hva de da reagerte negativt på var det for mye folk/hytter/stier på vidda, ferdsel som var ødeleggende for villrein, motorisert ferdsel (også fra forvaltningen/forskning), søppel, camping med telt og bobil, parkering langs vei, løse hunder og lite hensyn fra turister i villreinjakta som gikk igjen. Den fullstendige oversikten over svarene her er ikke gjengitt i rapporten, men kan fås ved henvendelse til forfatterne.

Respondentene ble også bedt om å ta stilling til hva deres hovedinntrykk var når det gjaldt motorisert ferdsel på Hardangervidda (**Figur 12**). De fleste har krysset av i nedre del av skalaen, hvilket betyr at de synes det er lite motorisert ferdsel. Rundt 1/3 ligger på midtverdien (3). Hytteeiere syns i noe større grad at det er mer motorisert ferdsel i området enn lokale¹³.

Figur 12. Prosentandeler som viser lokale og hytteeiere sitt hovedinntrykk av motorisert ferdsel på Hardangervidda.

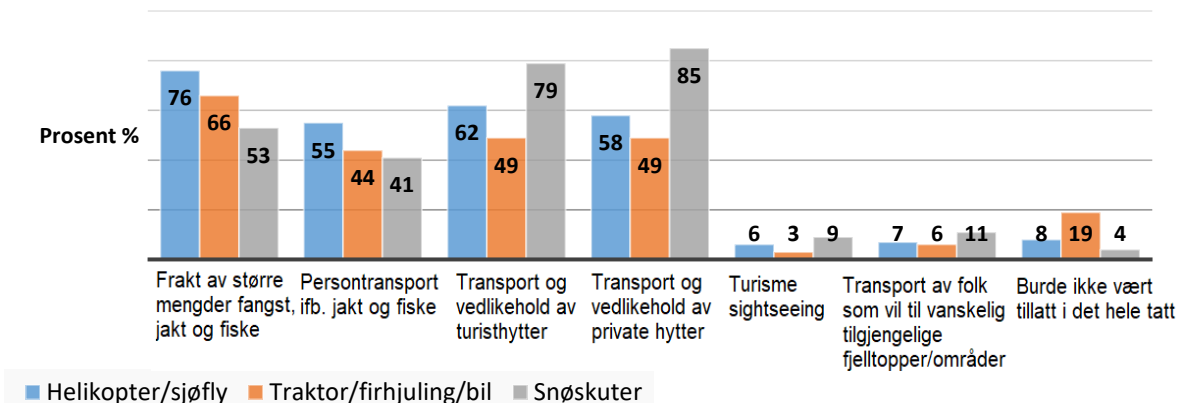
Vi stilte utdypende spørsmål om bruken av motoriserte kjøretøy på Hardangervidda. Vi delte motoriserte kjøretøy i tre ulike kategorier: (1) helikopter/sjøfly, (2) firhjuling/traktor/bil og (3) snøskuter, og vi spurte om bruken av disse knyttet til seks ulike formål. De seks formålene var: frakt av større fangstmengder i fbm. jakt/fiske, persontransport i fbm. jakt/fiske, transport og vedlikehold av turisthytter, transport og vedlikehold av private hytter, turisme sightseeing og transport av folk som ønsker å nå områder som er vanskelig tilgjengelige. Det var også mulig å svare at en ikke synes transportkategorien burde være tillatt i det hele tatt. Både lokalbefolkningen og hytteeierne var stort sett enige i at motoriserte kjøretøy burde kunne benyttes for transport og vedlikehold av turisthytter og private hytter, og det var spesielt positive til snøskuterbruk (**Figur 13**). De lokale respondentene var mer enige i at motorisert transport også skulle brukes til frakt av større mengder fangst fra jakt og fiske og persontransport i forbindelse med dette, enn de svarene hytteeierne ga på dette spørsmålet. Når det gjelder transport som faller utenfor det vi kan definere som nyttekjøring, for eksempel sightseeing, safarier og transport til for eksempel topper, var begge gruppene enige at motorisert transport ikke skal brukes til dette. Av de som ikke synes de motoriserte transportformene burde være tillatt å bruke på Hardangervidda i det hele tatt, var det flest som mente at traktor/firhjuling/bil ikke burde benyttes (rundt 20%), mens det var større aksept for helikopter/sjøfly og snøskuter.

¹³ $t(1201)=-3,17, p<0,01$

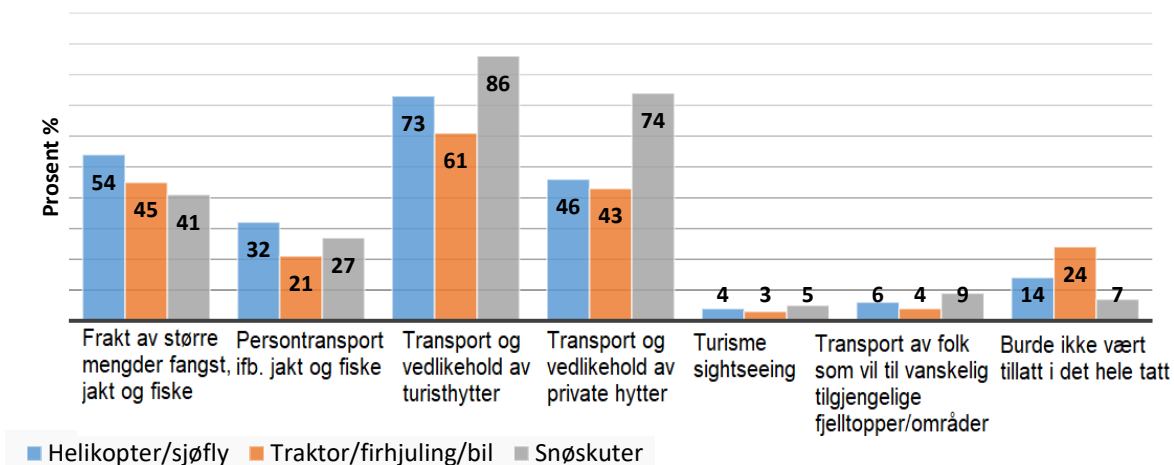
Lokale: $M=2,4, SE=0,05$

Hytteiere: $M=2,7, SE=0,06$

Formål transportmidler burde kunne brukes til - lokale

Formål transportmidler burde kunne brukes til - hytteeiere

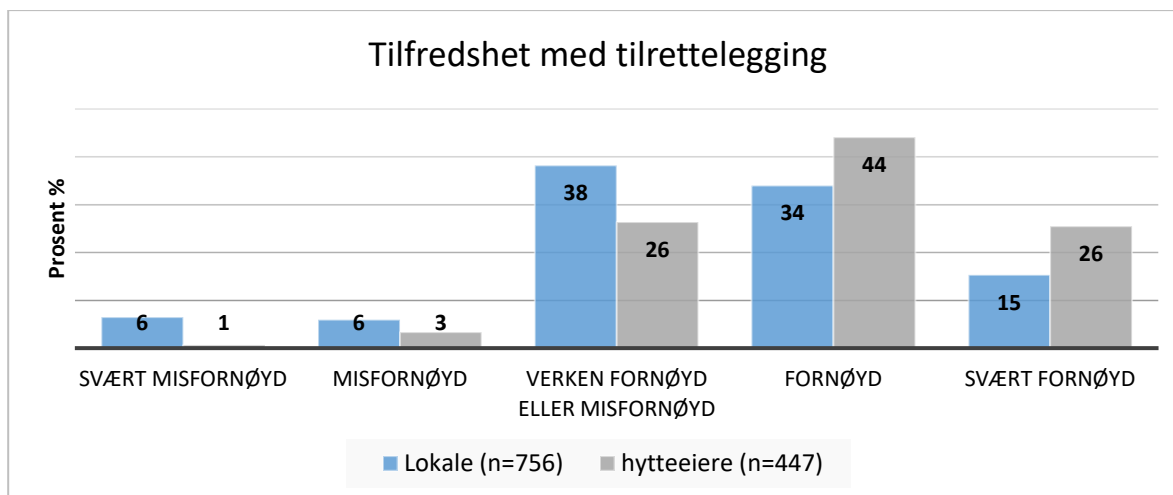
Figur 13. Prosentfordeling som viser hvilke motoriserte transportformer som lokalbefolkning (øverst, n=759) og hytteeiere (nederst, n=454) mener burde være tillatt på Hardangervidda og til hvilke formål.

I undersøkelsen ble respondentene spurt om hvor fornøyd de var med tilretteleggingen for friluftsliv på Hardangervidda (**Figur 14**). Respondentene var generelt fornøyd med tilretteleggingen og det var lave andeler som var misfornøyd, men ganske høye andeler svarer at de *verken er fornøyd eller misfornøyd*. Hytteeierne var noe mer tilfreds med tilretteleggingen for friluftsliv enn de lokale¹⁴. I undersøkelsen oppga 23% (n=1213) at det var ting de mente burde forbedres når det gjaldt tilretteleggingen for friluftsliv. Bedre merking og skilting av stier, klopper/bruer over våte partier, flere oppkjørte løyper, mulighet for kortere turer med universell utforming, bedre kollektivtrafikk-tilbud, tiltak som rekrutterte ungdom til fjellet og spesielt mer informasjon om ulike forhold var det etterspørsel etter. En stor andel benyttet imidlertid dette spørsmålet til å oppgi at de ikke ville ha mer tilrettelegging på Hardangervidda og at de ønsket mer kontroll på transport og større begrensninger på ferdsel. Det var mange som ytret ønske om å kanalisere ferdselen mer til utkanten av vidda, mens andre ønsket at det skulle tas mindre hensyn til villrein og turister i forvaltningen og at det heller bør være mer lokal styring som tar hensyn til de lokale behovene for bruk. Dette gjelder de mer generelle svarene, men det var også en del svar som var mer steds spesifikke. For fullstendig liste over svarene på dette spørsmålet se vedlegg 3.

¹⁴ $t(1085)=-8,16$, $p<0,001$

Lokale: M=3,5 SE=0,04

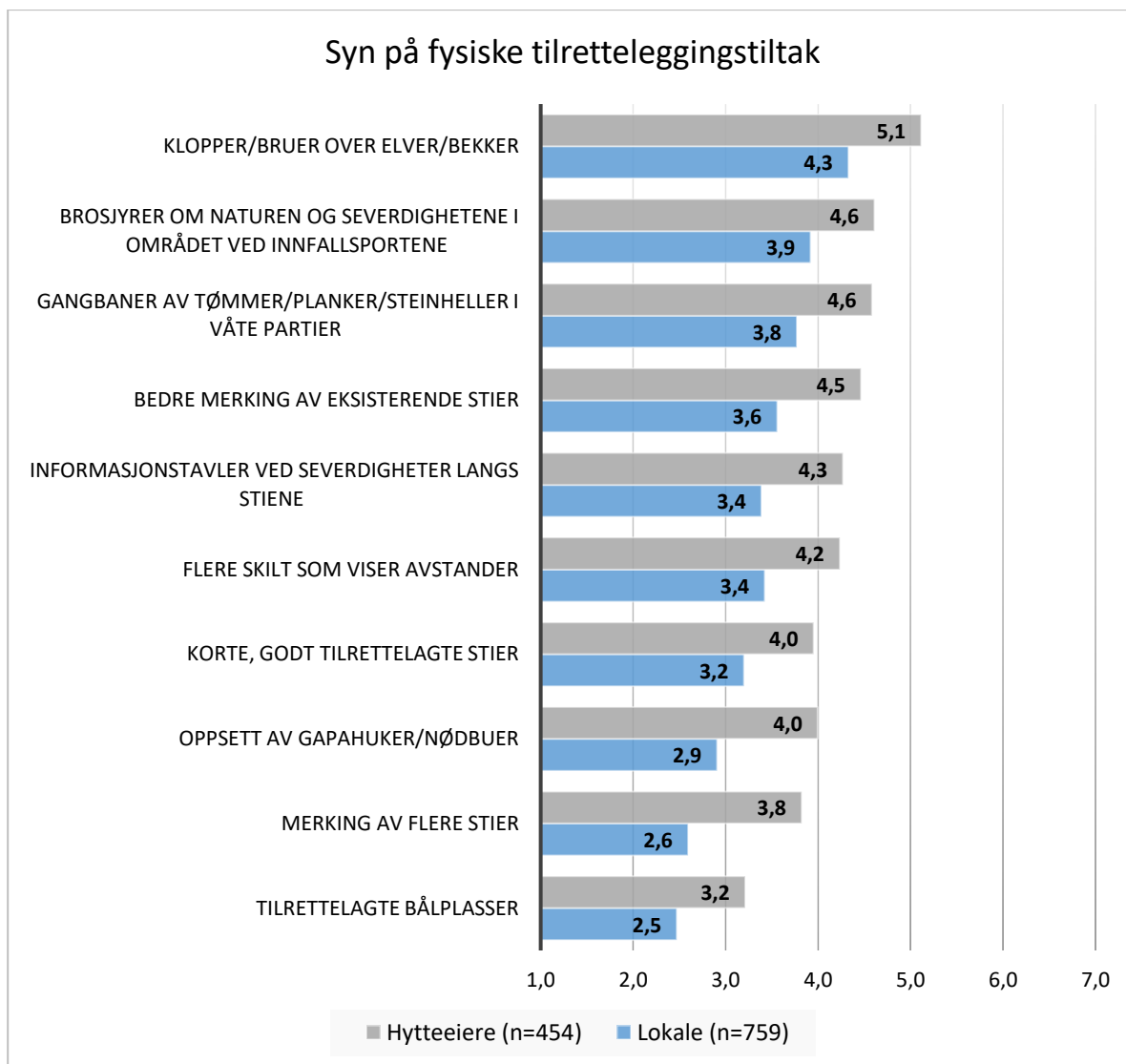
Hytteiere: M=3,9 SE=0,04

Figur 14. Hvor fornøyd lokale og hytteeiere var med tilretteleggingen for friluftsliv på Hardangervidda fordelt på fem svarkategorier.

I en forlengelse av dette ble respondentene også bedt om å ta stilling til hvorvidt de var positive eller negative til ulike fysiske tiltak på Hardangervidda. Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 «svært negativ» til 7 «svært positiv». **Figur 15** viser gjennomsnittskår for de ulike fysiske tiltakene som ble skissert. Flere av tiltakene er knyttet til stien, men noen gjelder også andre forhold som rasting/overnatting og informasjon. Generelt ser en at hytteeierne er noe mer positive til tiltakene, og kun to av tiltakene får en gjennomsnittsverdi under middels(4); *merking av flere stier* og *etablering av tilrettelagte bålplasser/framkjøring av brensel/ved*. Lokalbefolkningen er gjennomgående mer negative til tiltakene¹⁵ og kun *klopper/bruer over elver/bekker som er vanskelig å krysse* får en gjennomsnittsverdi over middels. Bruer er et tiltak som de lokale har vært avhengig av for å forsere store elever som det finnes mange av på Hardangervidda. Dette er også det tiltaket som hytteeierne er mest positive til.

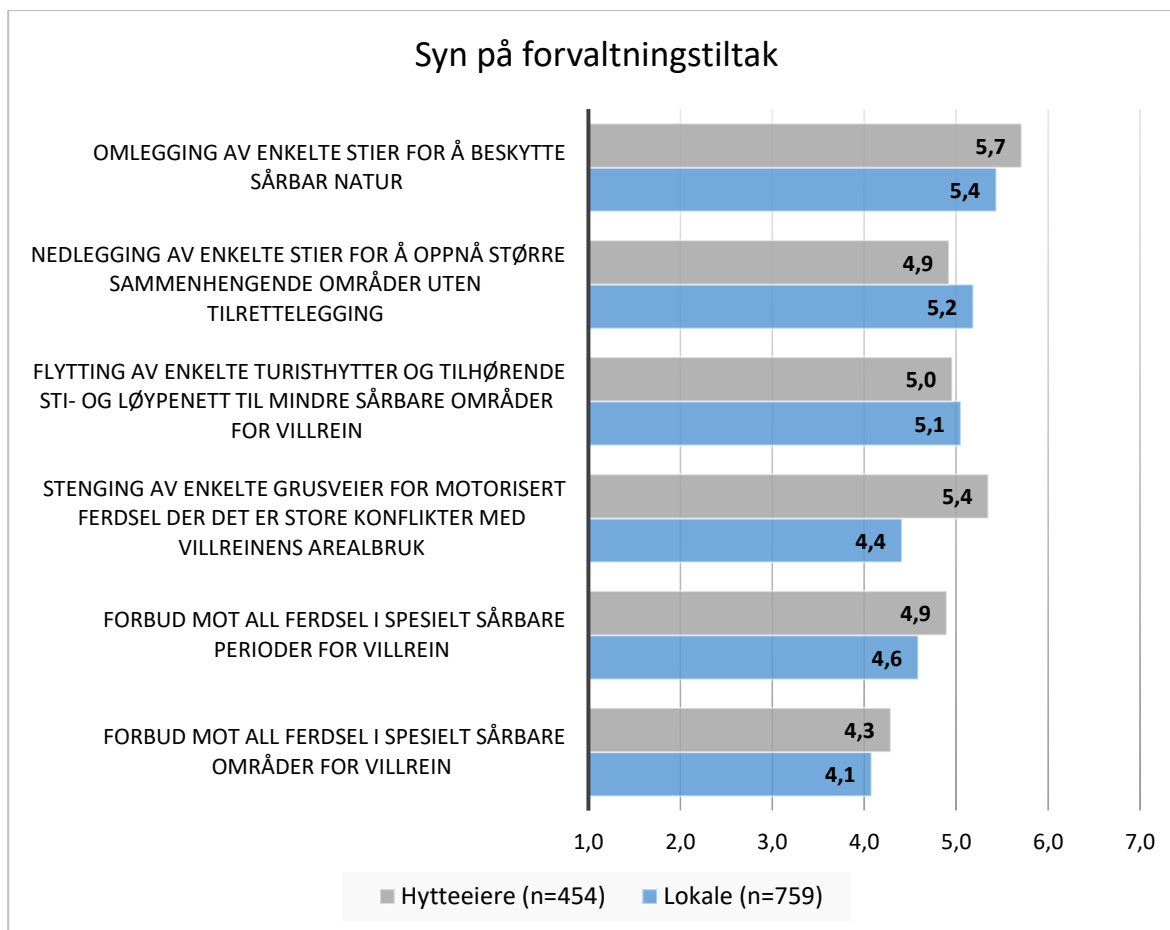
¹⁵ Flere skilt: $t(1211)=-7,07$, $p<0,001$ Info.tavler: $t(982)=-7,53$, $p<0,001$ Brosjyrer: $t(1211)=-5,98$, $p<0,001$ Bedre merking: $t(1104)=-8,20$, $p<0,001$ Merke mer: $t(871)=-10,02$, $p<0,001$ Gangbaner: $t(1211)=-6,46$, $p<0,001$ Gapahuker: $t(965)=-9,11$, $p<0,001$ Bålplasser: $t(1121)=-6,58$, $p<0,001$ Klopper/bruer: $t(1018)=-6,88$, $p<0,001$ Tilrettelagte, korte stier: $t(992)=-6,26$

Figur 15. Gjennomsnittsskår for hvordan de lokale og hytteeiere stiller seg til ulike fysiske tiltak på Hardangervidda på en skala fra 1 «svært negativt», via 4 «nøytralt», til 7 «svært positivt».

Når det kommer til forvaltningstiltak er lokale og hytteeiere langt mer samstemte. Det er stor tilslutning til forvaltningstiltak som virker avbøtende for naturen. Alle forvaltningstiltakene fikk en gjennomsnittsskår over middelerdien og spesielt omlegging av enkelte stier for å beskytte sårbare natur er respondentene positive til (**Figur 16**). Nedlegging av stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging og flytting av enkelte turisthytter med tilhørende sti- og løypenett til mindre sårbare områder for villrein er hytteeierne og de lokale respondentene også overveiende positive til. Stengning av enkelte grusveier for motorisert ferdsel der det er store konflikter med villreins arealbruk syns generelt sett hytteeiere er mer positivt enn de lokale¹⁶. De lokale har nok en lengre tradisjon enn hytteeierne for å bruke grusvegene som en forlengelse av de gamle slepene over Hardangervidda til transport. Begge gruppene var minst positive til forbud mot all ferdsel i spesielt sårbare områder for villreinen, men tiltaket fikk fortsatt gjennomsnittsverdi over middels. Mange opplever at det å begrense allemannsretten på areal vil være et drastisk tiltak i Norge, og spørsmålene om forbud fikk lavest oppslutning av alle forvaltningstiltak (**Figur 16**).

¹⁶ Stenging av grusveier: $t(1091)=-7,56$, $p<0,001$ Omlegging av stier: $t(1072)=-3,03$, $p<0,01$
Nedlegging av stier: $t(1007)=2,35$, $p<0,05$ Forbud mot ferdsel i perioder: $t(1013)=-2,47$, $p<0,05$

Figur 16. Gjennomsnittskår for hvordan de lokale og hytteteiere stiller seg til ulike forvaltningstiltak på Hardangervidda på en skala fra 1 «svært negativt», via 4 «nøytralt», til 7 «svært positivt».

Næring og villrein

Respondentene ble spurt hvor viktig de tror ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i tiden fremover. De skulle svare på en skala fra 1 *mye mindre viktig enn i dag*, via 3 *som i dag*, til 5 *mye mer viktig enn i dag*. Respondentene skulle altså svare på endret viktighet av ulike næringer slik de fremstår i dag og fremover, men om folk klarer å skille mellom tilstand i dag eller kun tenker på hvor viktig de mener dette kommer til å være fremover er vanskelig å avgjøre. Det kan tenkes at det som oppleves som viktig i dag også er det respondentene ønsker at skal utvikle seg fremover. De aller fleste formene for næring fikk en gjennomsnittsverdi over middels som betyr at de lokale og hytteteierne generelt mener næringene vil bli mer viktig fremover enn de er i dag (**Figur 17**). Dette gjaldt spesielt for lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser og håndverk og natur-/kulturminneguiding og formidling. Imidlertid er det få av de nevnte næringer som blir vurdert å bli veldig viktige framover. Hytteutbygging i randsonen til nasjonalparken og større arrangement (f.eks. løp, renn, ritt, konsert) fikk gjennomsnittsverdier under middels. Lokalbefolkningen og hytteteierne har noe ulike meninger om fremtidig næringsutvikling. Blant annet mener hytteteierne at opplevelsesturisme og turisthytter med overnattingstilbud blir mer viktig enn de lokale¹⁷. Motsatt mener de lokale at næring knyttet til jakt, fangst og sanking, næringsfiske og utmarksbeite i skog og fjell vil være mer viktig i tiden fremover enn hva hytteteierne tror¹⁸.

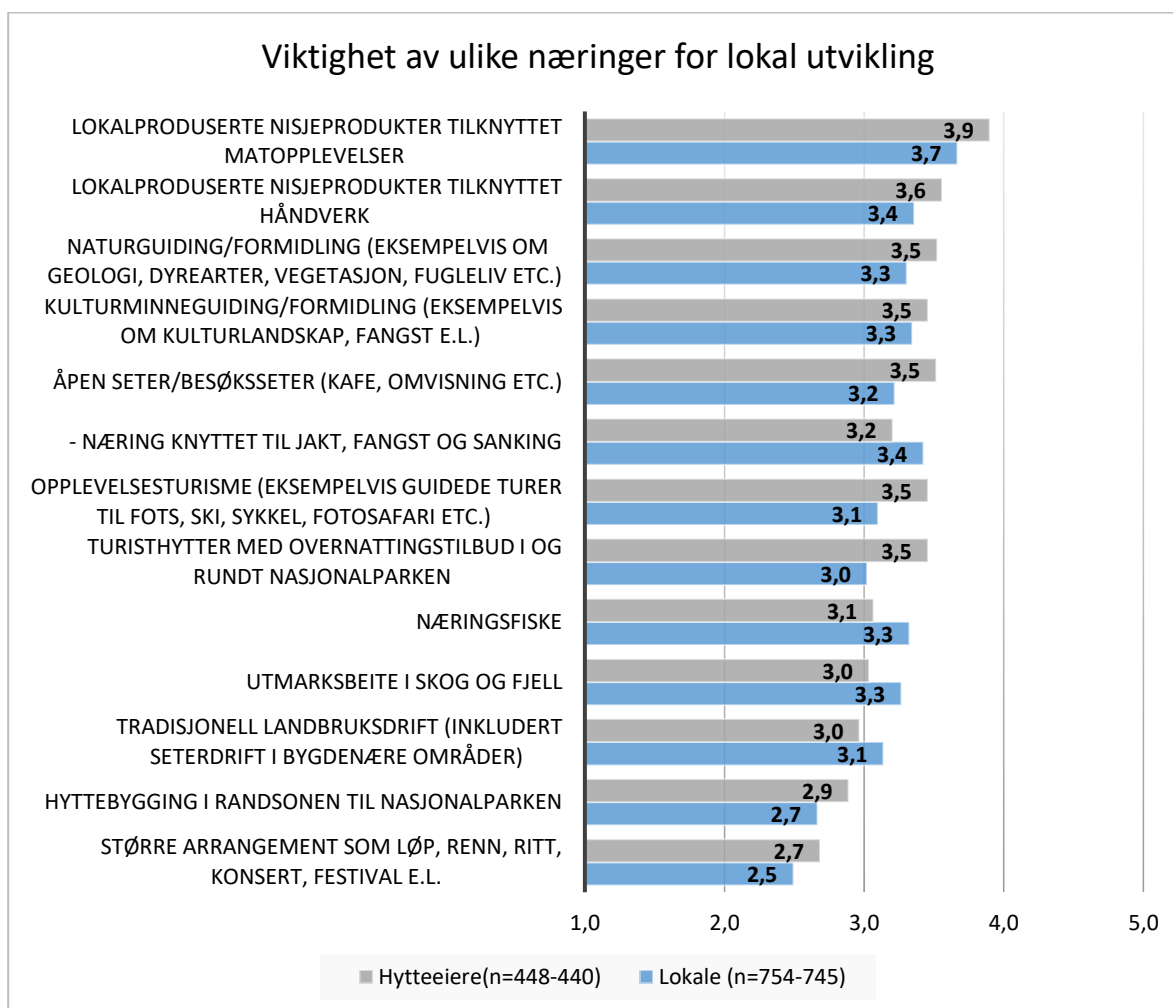
¹⁷ Opplevelsesturisme: $t(1194)=-5,02$, $p<0,001$

¹⁸ Jakt/fangst/sanking: $t(913)=3,99$, $p<0,001$

Utmarksbeite: $t(959)=3,87$, $p<0,001$

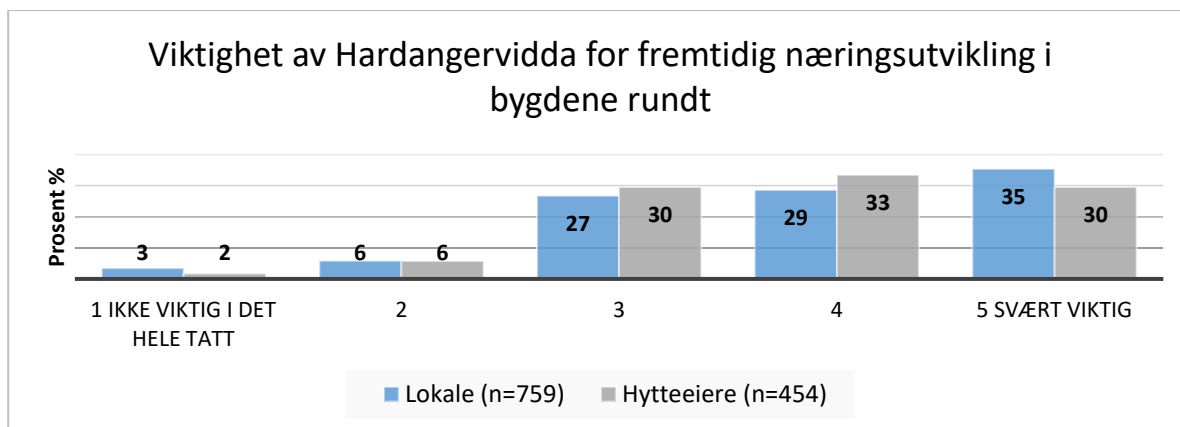
Turisthytter: $t(1198)=-6,79$, $p<0,001$

Næringsfiske: $t(927)=4,56$, $p<0,001$

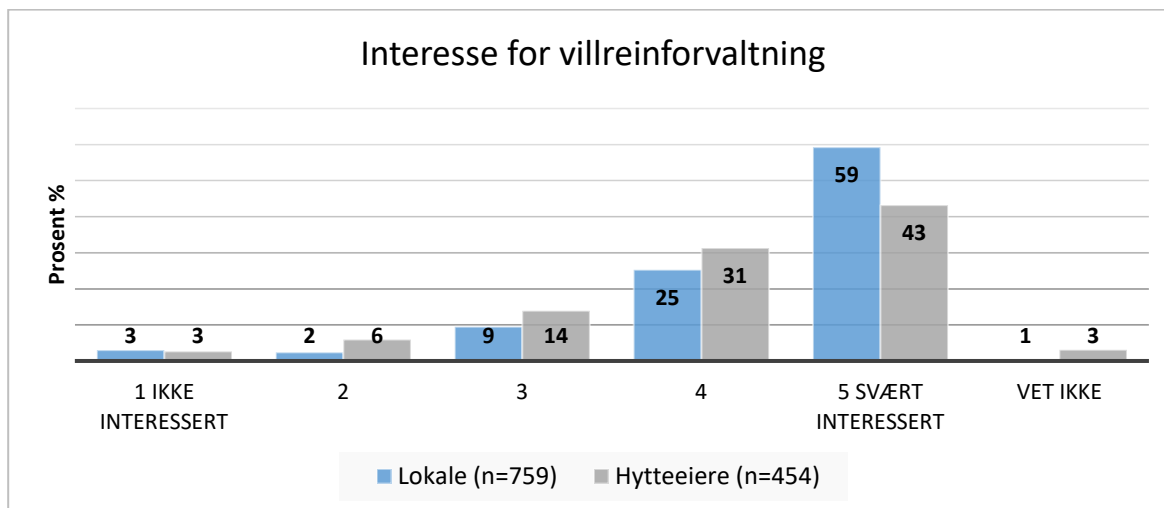
Figur 17. Gjennomsnittsskår for hvor viktig de lokale og hytteeiere mener ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i fremtiden på en skala fra 1 «*mye mindre viktig enn i dag*», via 3 «*som i dag*», til 5 «*mye mer viktig enn i dag*».

Både de lokale og hytteeierne mener generelt at Hardangervidda vil være viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt (**Figur 18**). Gjennomsnittsskår for spørsmålet var 3,9 (SE=0,04) for de lokale og 3,8 (SE=0,05) for hytteeierne.

Figur 18. Hvor viktig lokale og hytteeiere mener Hardangervidda er for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt fordelt på fem svarkategorier.

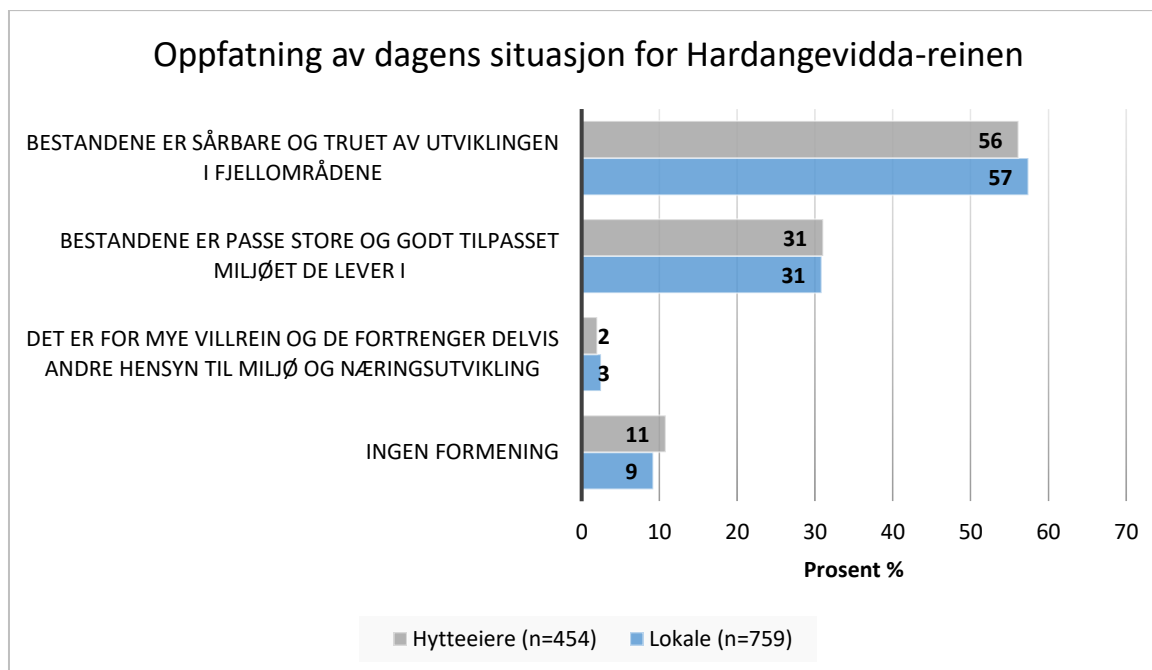
Rundt halvparten av respondentene er svært interessert i villreinforvaltning og det er kun 3% er ikke interessert i dette i det hele tatt (**Figur 19**). De lokale er noe mer interessert i villreinforvaltning enn hytteeierne¹⁹.

Figur 19. Hvor interessert de lokale og hytteeiere er i villreinforvaltning, fordelt på seks svarkategorier.

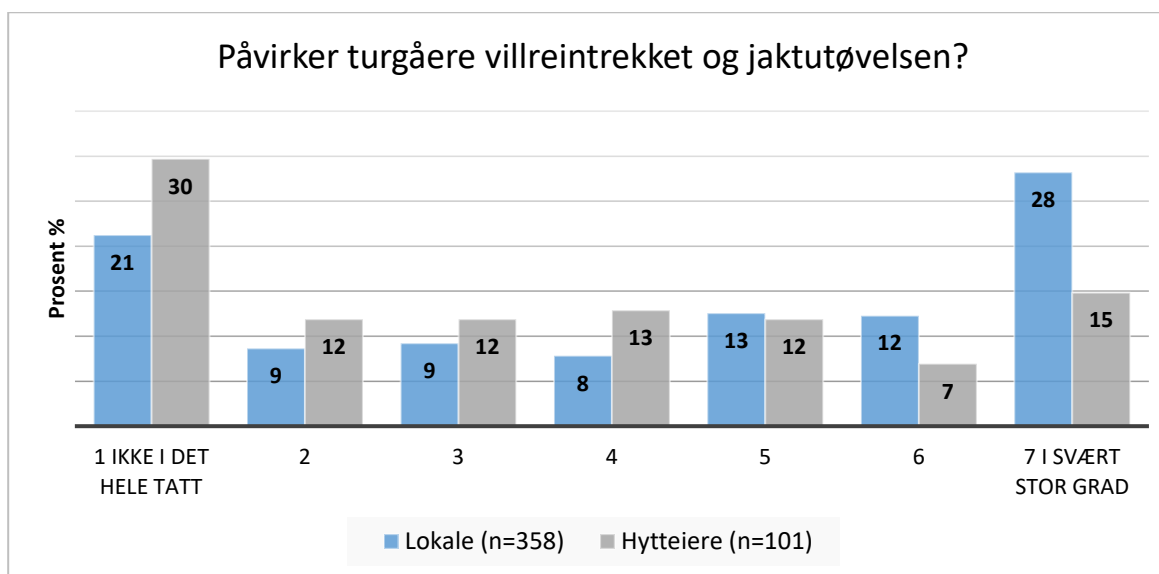
Respondentene ble også spurt om hvilket alternativ som passer best med deres oppfatning når det gjelder dagens situasjon for villreinen på Hardangervidda i de områdene de kjenner til. Over halvparten av både hytteeiere og lokale respondenter mener at villreinbestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene, mens 31% mener at bestandene er godt tilpasset miljøet de lever i (**Figur 20**). Det er en svært lav andel som mener at villreinen foretrekker andre hensyn til miljø og næringsutvikling.

¹⁹ $t(880)=3,48, p=0,001$ Lokale: $M=4,4$ $SE=0,04$ Hytteeiere: $M=4,2$ $SE=0,05$

Figur 20. Oppfatning de lokale og hytteiere har om dagens situasjon for Hardangervidda-reinen fordelt på fire svarkategorier.

Respondentene som hadde jaktet villrein på Hardangervidda i 2019 ble også spurt om de mente at turgåerne påvirket villreintrekket og jaktutøvelsen, svarskalaen gikk fra 1 «ikke i det hele tatt» til 7 «i svært stor grad». For dette spørsmålet var det veldig ulike meninger blant respondentene og rundt 1/4 mente at turgåere ikke påvirket dette i det hele tatt og rundt samme andel mente at det påvirket villreintrekket i svært stor grad (**Figur 21**). De lokale mente i større grad at turgåere påvirket villreintrekket og jaktutøvelsen enn hytteeierne gjorde²⁰.

Figur 21. Oppfatning av om turgåere påvirket villreintrekket og jaktutøvelsen blant de lokale og hytteiere som jaktet villrein på Hardangervidda i 2019, fordelt på syv svarkategorier fra 1 ikke i det hele tatt til 7 i svært stor grad.

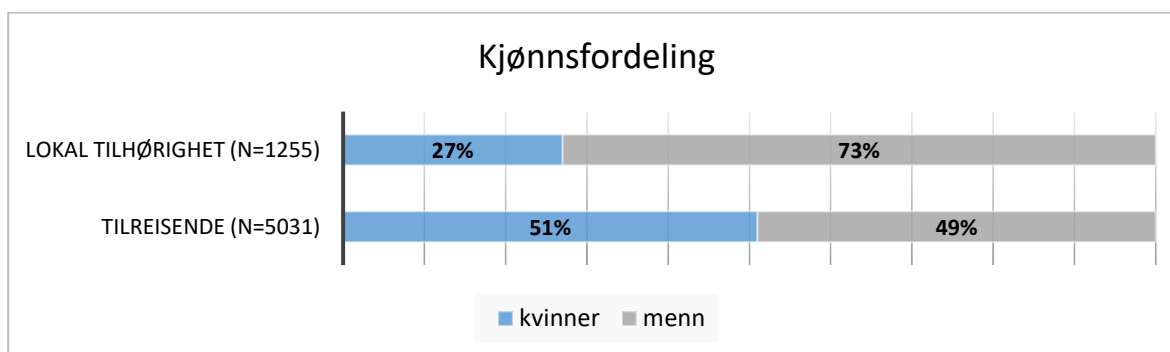
²⁰ $t(457)=3,32$, $p=0,001$ Lokale: $M=4,3$ $SE=0,12$ Hytteiere: $M=3,5$ $SE=0,22$

3.2 Brukere med lokal tilhørighet og andre tilreisende

I dette kapitlet sammenlignes respondentene fra undersøkelsen sommeren 2017 (tilreisende etterundersøkelse: n=1255) med de lokale respondentene fra 2019-undersøkelsen (både de som er bosatt, rettighetshavere og de som eier/disponerer hytte i lokalkommunene, n=1255). Undersøkelsen med respondenter med lokal tilknytning kalles 2019-undersøkelsen og ikke 2020, fordi den tar for seg bruken i året som hadde vært. Det var 123 respondenter fra undersøkelsen i 2017 som var lokale og disse er utelatt i 2017-materialet. Det var ulike metoder for å samle inn data i de to undersøkelsene og dette vil også påvirke utvalgene, noe det er viktig å være klar over når en tolker resultatene. Undersøkelsen i 2017 hadde rekruttering av respondentene i felt på sommeren og dermed må også alle ha besøkt Hardangervidda den sommeren. 2017-undersøkelsen har to ulike utvalgstørrelser fordi noen av spørsmålene ble stilt til alle de besøkende i felt, mens langt på vei de fleste ble stilt i en etterundersøkelse som omtrent 10% av de opprinnelige respondentene deltok i. Mer detaljerte beskrivelser og fordelinger for undersøkelsen kan leses i rapporten *Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017* (Selvaag et al. 2018).

Generelle trekk

Undersøkelsen fra 2017 hadde i motsetning 2019-undersøkelsen, en jevn kjønnsfordeling (**Figur 22**)²¹. Det var også en høyere andel yngre blant de tilreisende respondentene (**Figur 23**)²² og flere med høyere utdanning (**Figur 24**)²³.

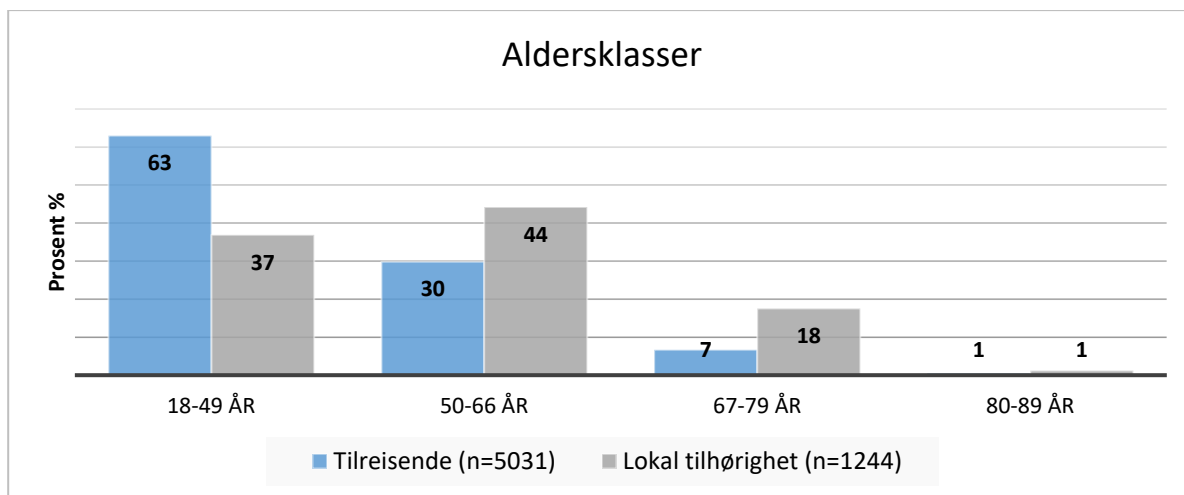

Figur 22. Kjønnsfordeling blant tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019), oppgitt i prosent.

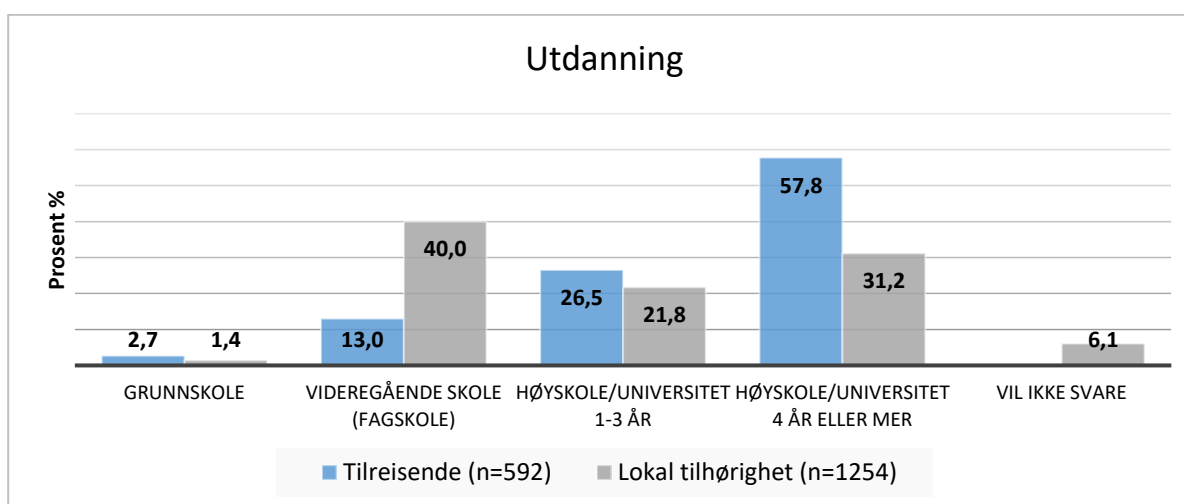
²¹ Det var heller ikke samme skjevhet for lokalbefolkningen i 2017-undersøkelsen (47% kvinner og 53% menn, n=123)

²² Men for lokale i 2017-undersøkelsen var andelen eldre høyere: 18-49 år: 43%, 50-66 år=41%, 67-79 år=16%, 80-89 år: 1% (n=123)

²³ For lokale i 2017-undersøkelsen var andelen med høy utdanning noe lavere: 49% og videregående skole var 21%, n=123,

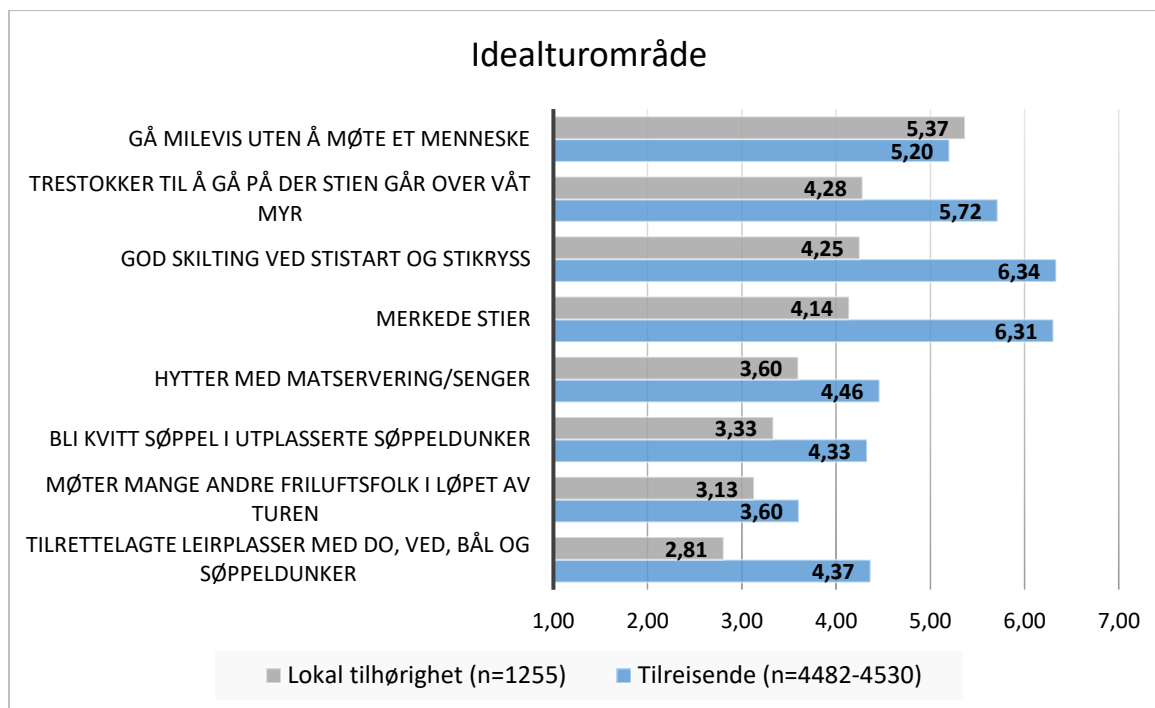

Figur 23. Aldersfordeling blant tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019), oppgitt i prosent.

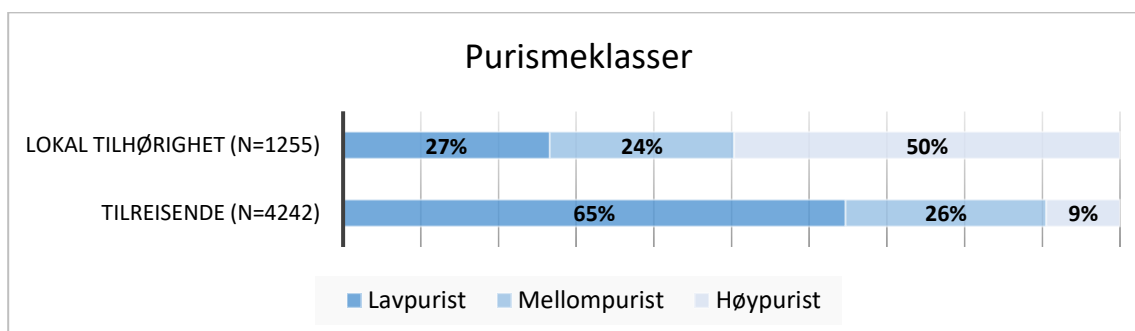
Figur 24. Fordeling som viser høyeste utdannelse for tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019), oppgitt i prosent. «vil ikke svare» var kun et alternativ i 2019-undersøkelsen.

For å få et bedre inntrykk av hvem de ulike brukerne er når det gjelder eventuelle ønsker om tilrettelegging og trivsel/mistrivsel med mye/lite folk i deres «idealområde» ble respondentene stilt spørsmålet: *tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik du helst vil ha det – som om det var ditt «idealområde» for en slik tur.* Respondentene ble bedt om å ta stilling til åtte utsagn, på en skala fra 1 *Svært negativt*, via 4 *Nøytralt* og til 7 *Svært positivt*. De tilreisende til området er langt mer positivt til alle de fysiske tiltakene i et idealtur-område enn de lokale er (**Figur 25**). Å gå *milevis uten å møte et menneske* er eneste forholdet som de med lokal tilhørighet er like positive til som de tilreisende. Det eneste forholdet som får en gjennomsnittsskår under middels av de tilreisende er det å møte mange andre friluftsfolk i løpet av turen, som naturlig nok de med lokal tilhørighet også stiller seg negative til.

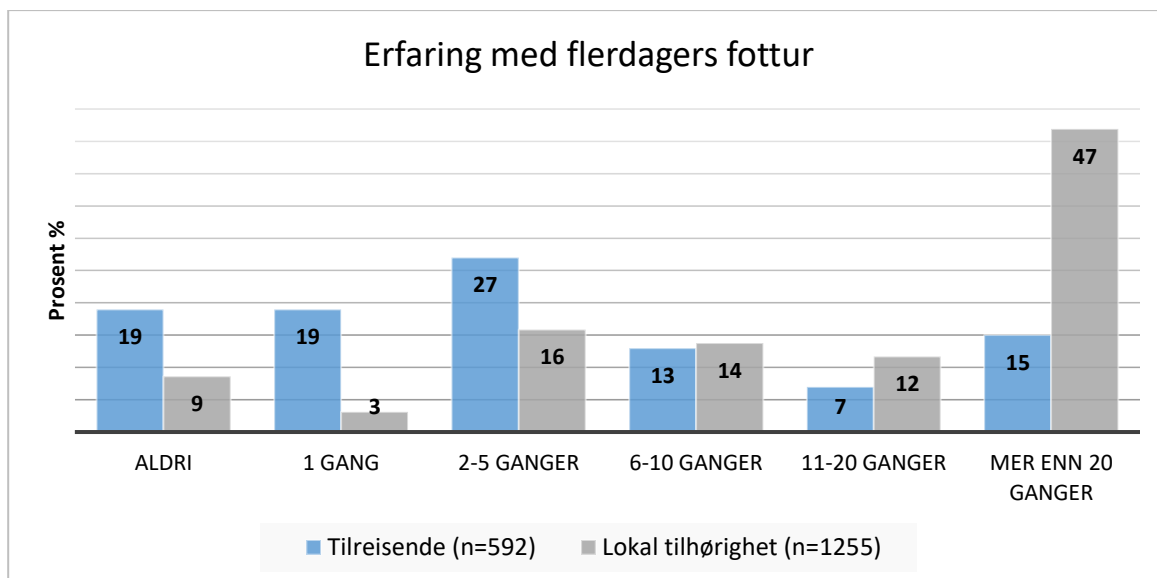
Figur 25. Gjennomsnittsskår på ulike preferanser for det ideelle langturområdet, på en skala fra 1 svært negativt, via 4 nøytralt, til 7 svært positivt blant tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019).

Fra disse åtte variablene kan en kategorisere den totale gjennomsnittsskåren for alle inn i det vi tidligere har kalt purismeskalaen. Lavpurister foretrekker tilrettelegging og det å møte mange mennesker på tur, mens høypurister foretrekker lite tilrettelegging og vil i større grad være alene på tur (Se Vistad & Vorkinn 2012 for beskrivelse og inndeling av purismeskalaen). Ved inndeling av respondentene i purismeklasser var det høyest andel høypurister blant de lokale (50%), mens høyeste andel var lavpurister for de tilreisende (65%) (**Figur 26**). Andel høypurister blant de lokale er blant de høyeste verdiene som er målt uansett område og uansett brukergrupper i Norge.

Figur 26. Inndeling i de ulike purismekategoriene basert på gjennomsnittsskår for åtte variabler som omhandler tilrettelegging og det å møte folk i et tenkt idealtur-område for tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019).

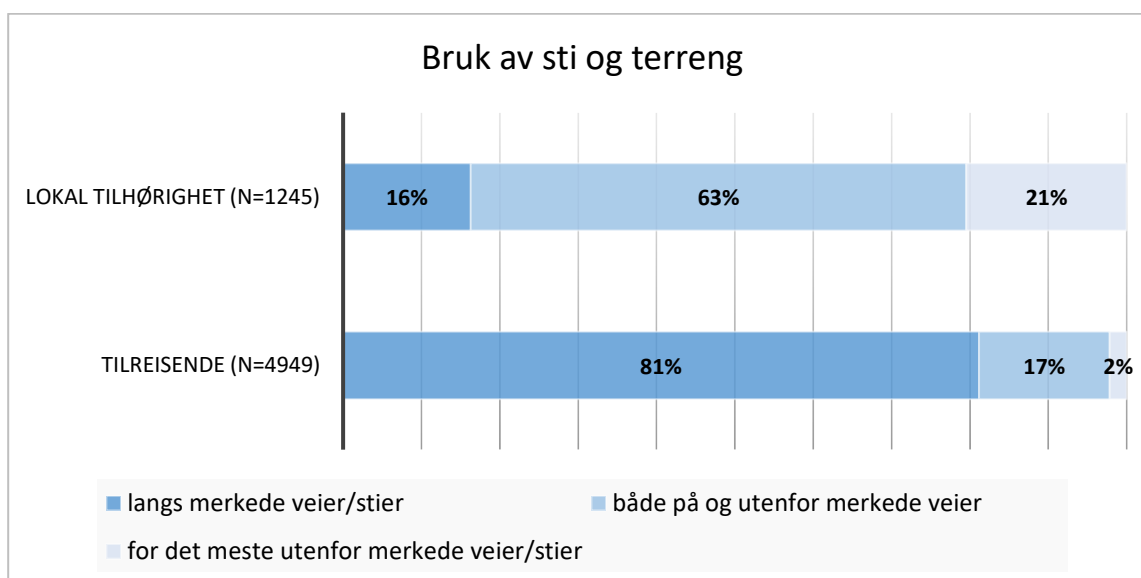
Figur 27 viser at forskjellene mellom de lokale og de tilreisende er svært stor når det gjelder hvilken erfaring de har med flerdagerstur med overnatting. Nesten halvparten av de med lokal tilhørighet hadde vært på flerdagersturer mer enn 20 ganger, mens dette kun gjaldt 15% av de tilreisende - som også hadde en relativt stor andel som aldri hadde vært på en slik type tur (19%).

Figur 27. Hvor mange ganger tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019) har vært på flerdagers fot/skitur.

Bruk på Hardangervidda

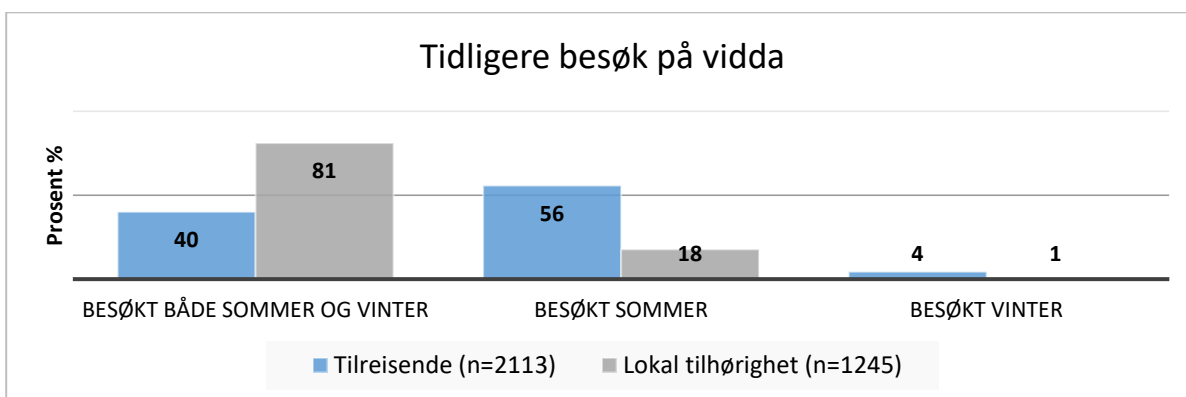
I felt ble respondentene fra 2017-undersøkelsen spurt om de hadde gått på eller utenfor stier/veier på turen de var på. I 2019-undersøkelsen ble respondentene spurt om hvordan de pleier å ferdes på turer på Hardangervidda. Spørsmålsformuleringen er ikke helt identiske, men kan likevel vise tendenser: de tilreisende som besøker Hardangervidda på sommeren bruker for det meste merkede stier/veier (**Figur 28**). Mens de med lokal tilknytning (og muligens andre som bruker området andre deler av året) bruker terreng og tråkk i mye større grad.

Figur 28. Bruk av tydelige/merkede stier/veier på tur på Hardangervidda. Spørsmålsformuleringene var noe ulike for de tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019), se i tekst over for utdyping.

Blant de tilreisende i 2017 var 57% førstegangsbesøkende til området, mens det blant de med lokal tilknytning i 2019 kun var 2% som var førstegangsbesøkende. Av de som hadde besøkt Hardangervidda tidligere hadde de fleste vært der sommerstid (totalt 96% av de tilreisende og

99% av de med lokal tilhørighet); en del færre (44% av de tilreisende) hadde vært i området vinterstid en hva som var tilfellet for de med lokal tilhørighet (82%) (**Figur 29**). Denne forskjellen i bruk vinterstid kan både henge sammen med innsamlingsmetodene; kun de som var på Hardangervidda sommeren ble rekruttert i 2017-undersøkelsen og det kan tenkes at det er en andel av besøkende som er der andre deler av året, selv om sommeren er høysesong for tilreisende. I gjennomsnitt hadde tilreisende som har besøkt området tidligere vært der 9 somre (n=2013, SE:0,29) og 13 vintre (n=933, SE:0,50), mens de med lokal tilhørighet vært der 30 somre (n=1217, SE:0,51) og 26 vintre (n=972, SE:0,65). De som har vært i området før hadde altså vært der mange flere ganger, noe som kan tyde på gode opplevelser og at de ønsker å komme igjen enten de bor på turisthytter, private hytter, i telt eller er bosatt i lokalkommunene.

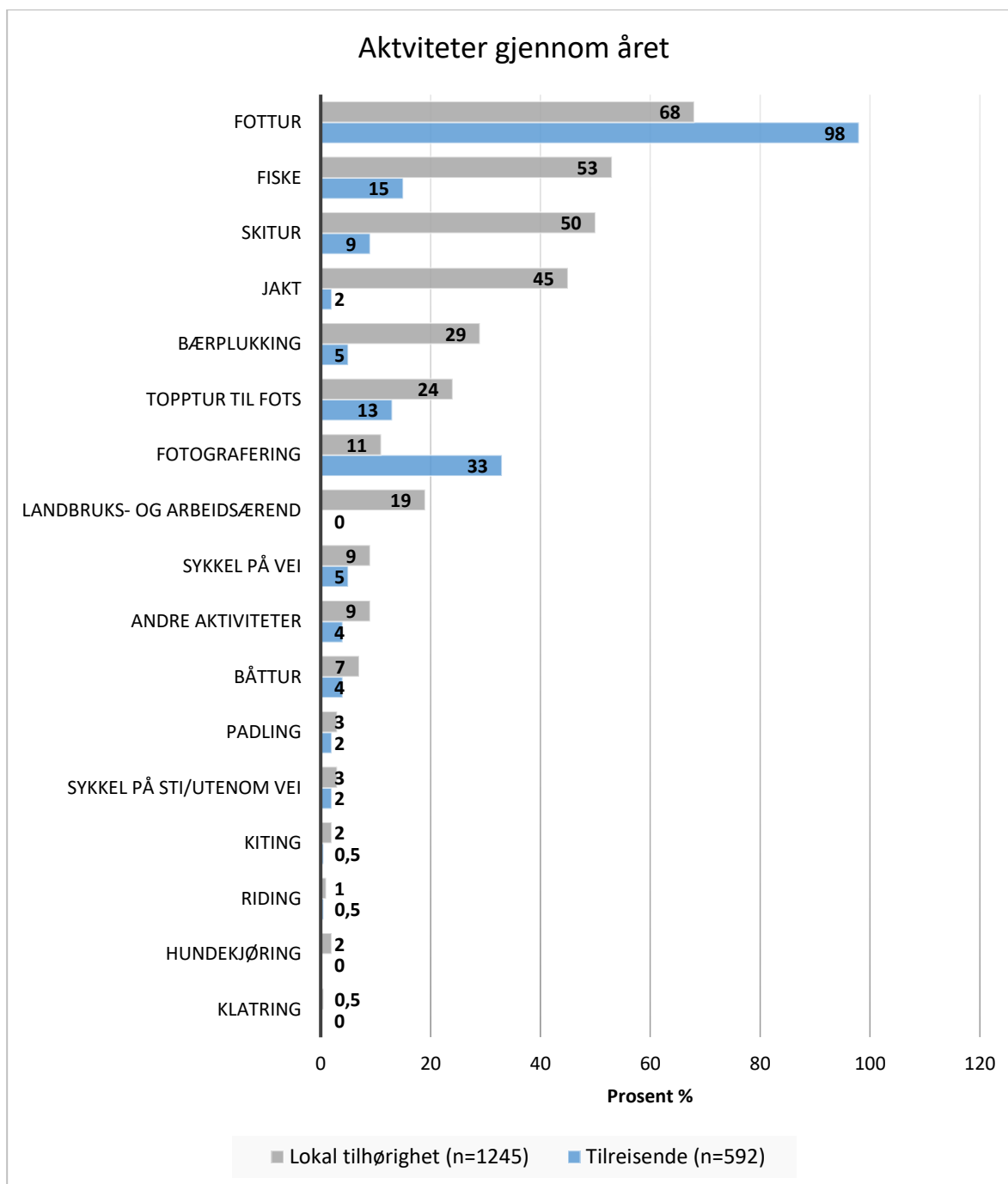
Figur 29. Prosentandeler som har besøkt Hardangervidda ulike sesonger for tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019). De må ha besøkt området flere ganger for å være med i fordelingen.

Respondentene (uavhengig av om de hadde besøkt området en eller flere ganger siste år) ble også bedt om å oppgi bruken siste år fordelt på fire ulike sesonger (se **Tabell 4**). Naturlig nok hadde nesten alle vært der i løpet av sommersesongen. Sommersesongen starter normalt i midten av juni, men værforhold og snøsmelting gjør at dette varierer stort mellom år. Resten av året var det lave andeler av tilreisende som besøkte Hardangervidda, mens rundt halvparten av de med lokal tilknytning hadde besøkt området de andre sesongene forhenværende år. Av de som brukte området til ulike årstider var gjennomsnittlig antall bruksdager langt høyere for de med lokal tilknytning enn de tilreisende.

Tabell 4. Bruk av Hardangervidda gjennom året for respondentene med lokal tilknytning (L, n=1236) og andre tilreisende (T, n=572). Vist for året 2019 (lokal tilknytning) og 2017 (andre tilreisende) kun de som hadde besøk området dette året er medregnet.

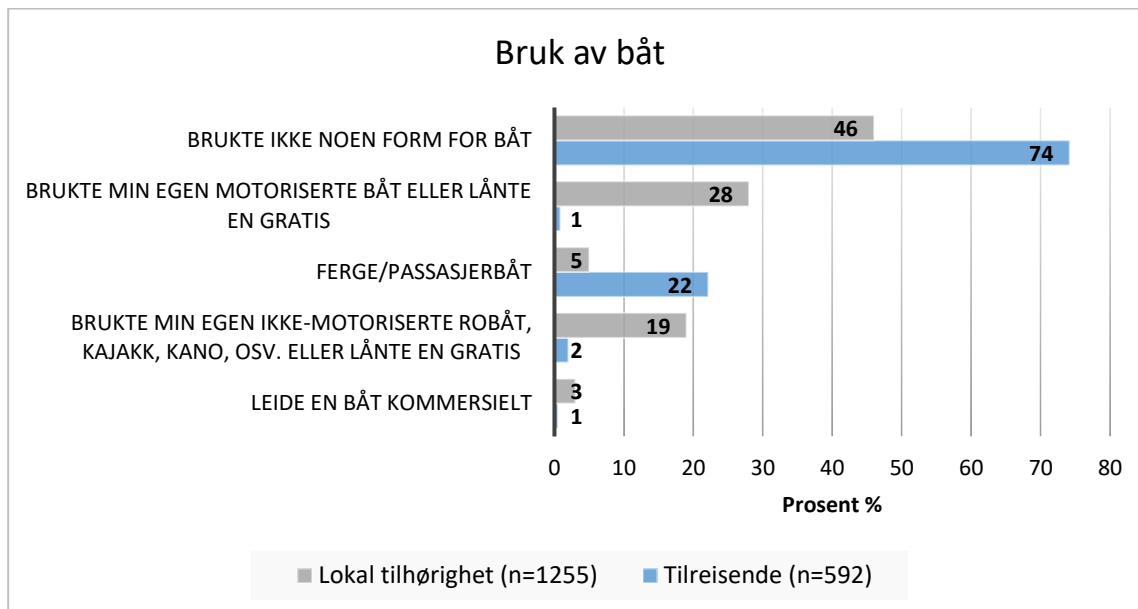
	N	%	Min	Max	Gj.snitt
Vintersesong: jul-påske	L: 795	64	1	90	10
	T: 50	9	1	30	4
Vårsesong: etter påske (t.o.m. mai)?	L: 595	48	1	50	6
	T: 28	5	1	20	4
Sommer/høstsesong: juni-september	L: 1115	90	1	112	14
	T: 572	100	1	60	6
Senhøst: oktober-jul	L: 590	47	1	90	8
	T: 27	5	1	10	4

I undersøkelsene ble respondentene bedt om å oppgi hvilke aktiviteter de hadde drevet med på Hardangervidda i løpet av det siste året. Prosentfordelingen for ulike aktiviteter vises i **Figur 30**. For det meste ser de besøkende på Hardangervidda ut til å utøve «tradisjonelle» aktiviteter som fottur og høstingsaktiviteter. Fottur var den aktiviteten flest oppga blant begge brukergrupper, men de med lokal tilhørighet hadde i mye større grad drevet med ulike høstingsaktiviteter og vært på skitur. Dette henger sammen med at bruken gjennom året er mye større for de med lokal tilknytning enn tilreisende (se **Figur 29** og **Tabell 3**). I tillegg hadde en del med lokal tilhørighet naturlig nok vært på Hardangervidda i forbindelse med landbruks- og arbeidsærend. En høyere andel tilreisende hadde drevet med fotografering på sine turer til området.

Figur 30. Deltakelse i ulike aktiviteter på Hardangervidda gjennom siste år for tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019). Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ så den totale prosenten overstiger 100.

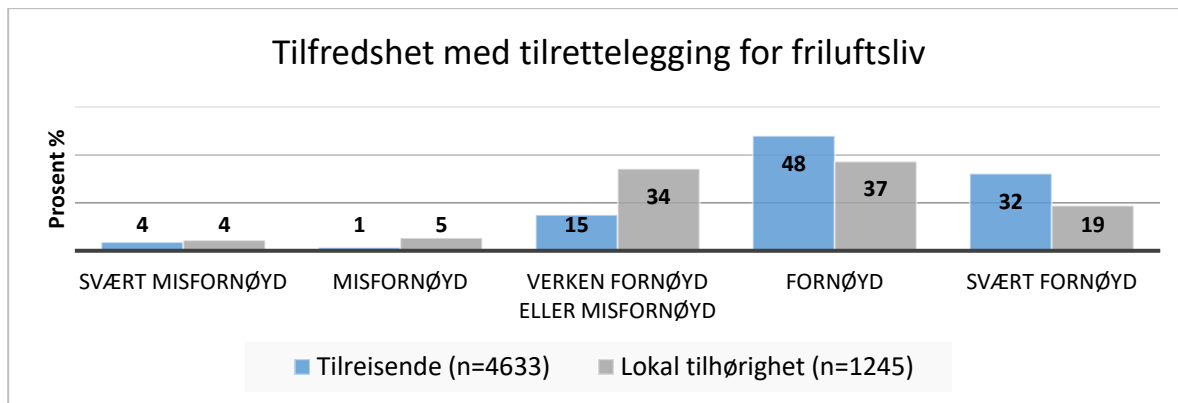
For båtbruk siste år er det også en del forskjeller mellom de to utvalgene (**Figur 31**). En høyere andel av de med lokal tilknytning brukte båt, mens omlag 1/4 av de tilreisende oppga å ha reist med ferge/passasjerbåt. Av de som hadde brukt båt på Hardangervidda siste år, benyttet de med lokal tilhørighet i mye større grad egen båt eller lånte båt av kjente (både motorisert og ikke-motorisert).

Figur 31. *Bruk av båt på Hardangervidda gjennom siste år for tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019). Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ så den totale prosenten overstiger 100.*

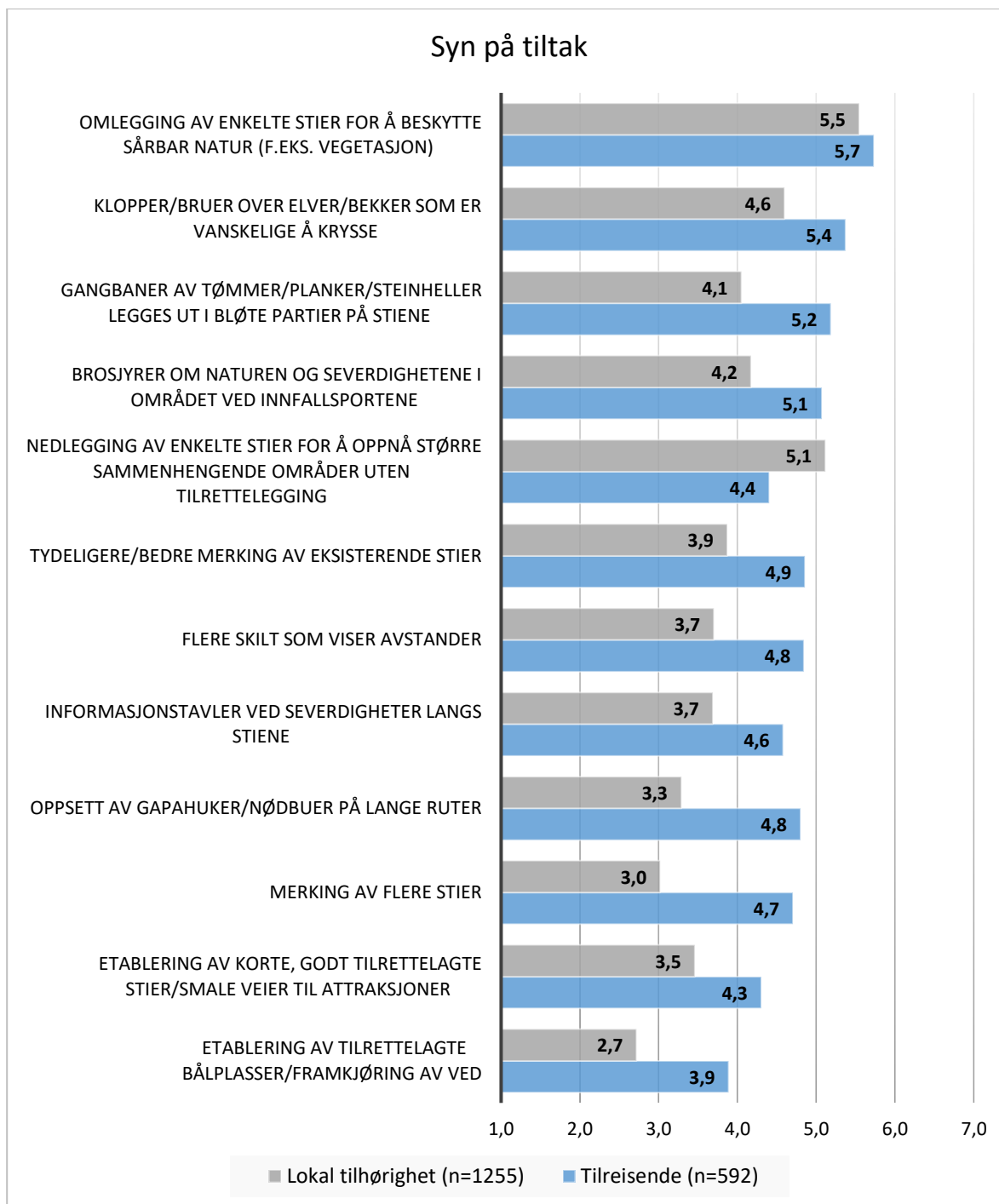
Preferanse for friluftslivstiltak og bruk

I undersøkelsene ble respondentene spurt om hvor fornøyd de var alt i alt med tilretteleggingen for friluftsliv på Hardangervidda (**Figur 32**). Brukerne var generelt fornøyd med tilretteleggingen og det var kun 4% som var svært misfornøyd. De tilreisende virker i noe større grad å være fornøyd med tilretteleggingen enn de med lokal tilhørighet. Det var 23% av de med lokal tilhørighet og 17% av tilreisende som mente at det var ting som kunne forbedres når det gjaldt tilretteleggingen for friluftsliv. Bedre merking av stier, klopper/bruere over våte partier og mer informasjon om ulike forhold gikk igjen for begge utvalgene, men de lokale påpekte i større grad at de ikke ønsket mer tilrettelegging og at det allerede var for mye infrastruktur og hytter på Hardangervidda. For fullstendig liste over svarene på dette spørsmålet se vedlegg 3.

Figur 32. Hvor fornøyd tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019) er med tilretteleggingen på Hardangervidda.

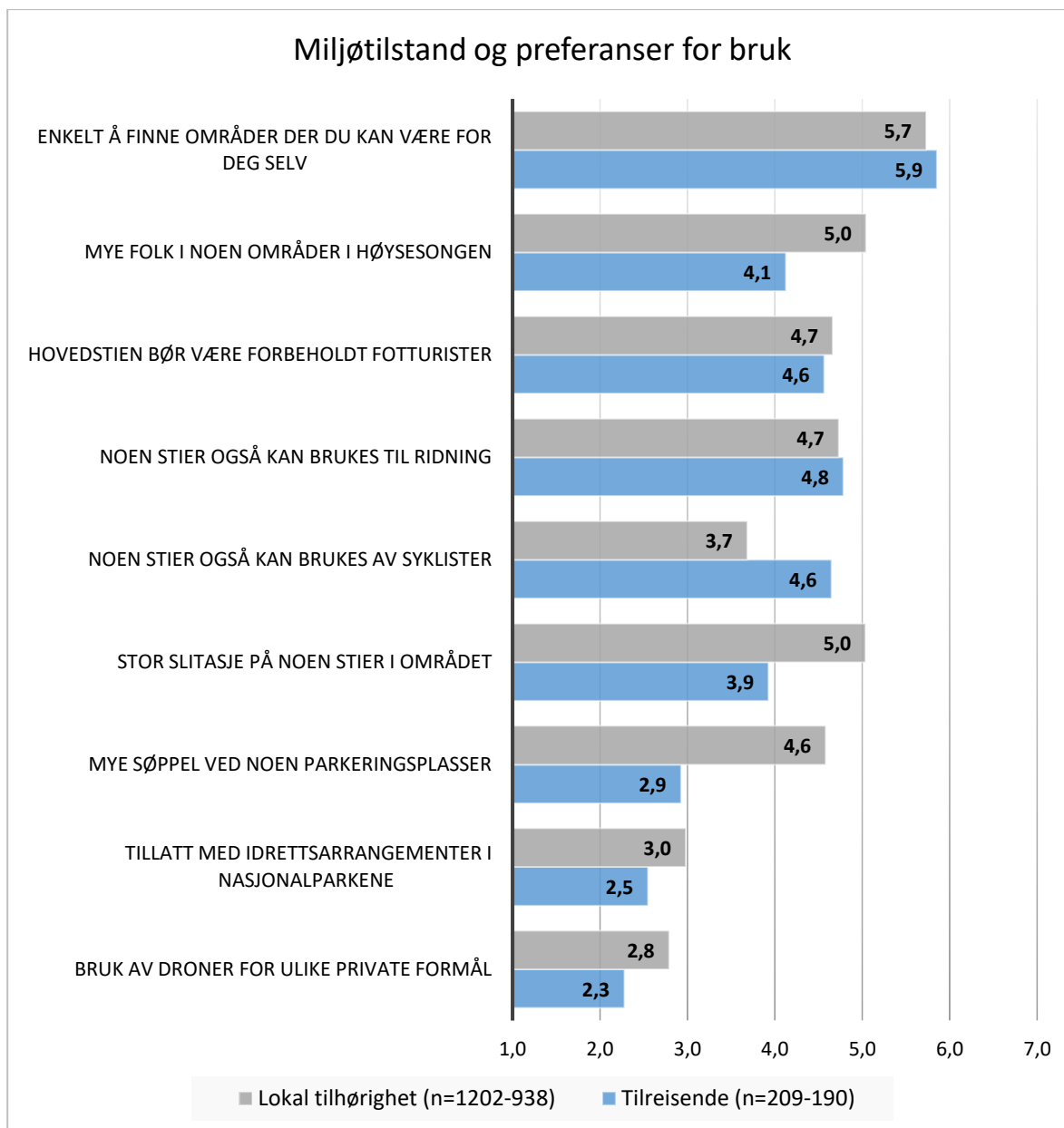
Respondentene ble bedt om å ta stilling til hvorvidt de var positive eller negative til ulike tiltak på Hardangervidda. Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 «svært negativ» til 7 «svært positiv». **Figur 33** viser gjennomsnittskår for de ulike tiltakene som ble skissert. Flere av tiltakene er knyttet til stien, men noen gjelder også andre forhold som rasting/overnatting og informasjon. Generelt ser en at de tilreisende er positive til samtlige tiltak, kanskje med unntak av etablering av tilrettelagte bålplasser/framkjøring av ved – som får en gjennomsnittsskår rett under middelveien. De med lokal tilhørighet er derimot generelt mer negative til de fleste tiltakene, bortsett fra tiltakene som går på omlegging og nedlegging av sti. Brukerne er i tillegg spesielt positive til klopper/bruer over elver som er vanskelig å krysse, til at det legges ut gangbaner/planker/steinheller i bløte partier langs stiene og brosjyrer om naturen og severdighetene i området ved innfallsportene. Dette spørsmålet viser klare forskjeller mellom de lokale og de tilreisende: de har forskjellig syn på tilrettelegging på Hardangervidda.

Figur 33. Gjennomsnittskår for hvordan en som bruker ville stille seg til ulike tiltak på Hardangervidda, på en skala fra 1 svært negativ til 7 svært positiv for tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019).

Respondentene ble også spurt om hvor enig/uenige de var til påstander som omhandler bruk og opplevd miljøtilstand på Hardangervidda (**Figur 34**). Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig». Når det gjelder påstander om ulike bruksformer i området (at noen av stiene burde være tillatt for ridning eller sykling og at hovedstiene burde være forbeholdt fotturisme), var brukerne samlet ganske enige i disse påstandene. Bortsett fra at noen av stiene burde kunne brukes av syklistene – her var de med lokal tilknytning mer negative. De besøkende var uenige i at det burde være tillatt med bruk av droner til privat formål eller at det burde være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken. Når det kommer til opplevd miljøtilstand på Hardangervidda var brukerne relativt enige i at det er for mye folk i enkelte områder i

høysesongen, men de med lokal tilknytning var generelt sett veldig enige i at det er enkelt å finne områder hvor de kan være for seg selv. De med lokal tilhørighet mente i større grad at det er for stor slitasje på noen stier i området og at det er for mye søppel ved noen parkeringsplasser enn hva de tilreisende gjorde.

Figur 34. Prosentfordeling for hvordan de tilreisende (undersøkelse fra 2017) og de med lokal tilhørighet (undersøkelse fra 2019) stiller seg til ulike påstander som omhandler bruk og miljøtilstand på Hardangervidda.

3.3 Lokalkommuner

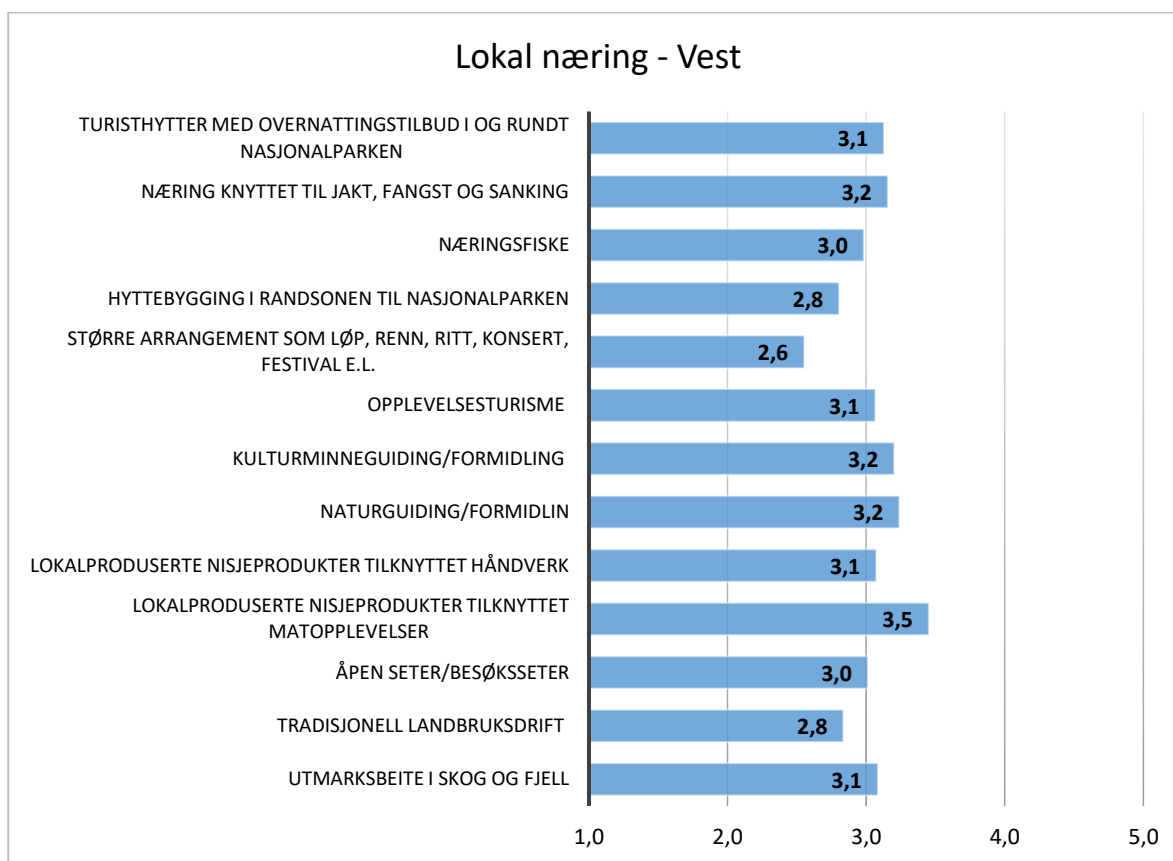
Dette kapittelet handler om de som er bosatt i lokalkommunene i 2019-undersøkelsen, dvs. at hytteeiere og rettighetshavere som ikke er lokalt bosatt er utelatt i analysene under. Vi valgte å dele Hardangervidda inn i fire geografisk områder:

1. Kommune på vestsiden: Ullensvang (n=180, tidligere Odda, Ullensvang og Jondal)
2. Kommune på sørsiden: Vinje (n=141)
3. Kommuner på østsiden: Tinn (n=109), Nore og Uvdal (n=169) og Rollag (n=28)
4. Kommuner på nordsiden: Hol, Ulvik og Eidfjord (n=132)

Data fra hvert område presenteres nedenfor i egne delkapitler.

Vestsiden

De aller fleste av respondentene bosatt i Ullensvang kommune synes det var positivt at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark – 73% mente det er positivt eller svært positivt, mens kun 2% mente det er svært negativt og 11% synes det er negativt. Respondentene fra Ullensvang kommune (tidligere Odda, Ullensvang og Jondal) mener også at Hardangervidda er viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt vidda. Nesten 90% svarte middels viktig og oppover, og hele 24% mente Hardangervidda ville være svært viktig for fremtidig næringsutvikling. Kun 4% mente at Hardangervidda ikke ville være viktig i det hele tatt. Samlet sett er det lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser som respondentene mener vil være mest viktig for inntektsmulighetene knyttet til Hardangervidda, men det er få av de nevnte næringene som blir vurdert å bli veldig viktige framover (**Figur 35**).

Figur 35. Gjennomsnittskår for hvor viktig respondentene bosatt i Ullensvang kommune mener ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i fremtiden på en skala fra 1 «mye mindre viktig enn i dag», via 3 «som i dag», til 5 «mye mer viktig enn i dag» (n=180).

De lokale respondentene ble spurt om *hvilke tre aktører de mente ville være de viktigste for at framtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskapning*. Samlet sett var det kommune, grunneierlag/utmarks lag og fjellstyrer som flest mente var viktigst for en slik

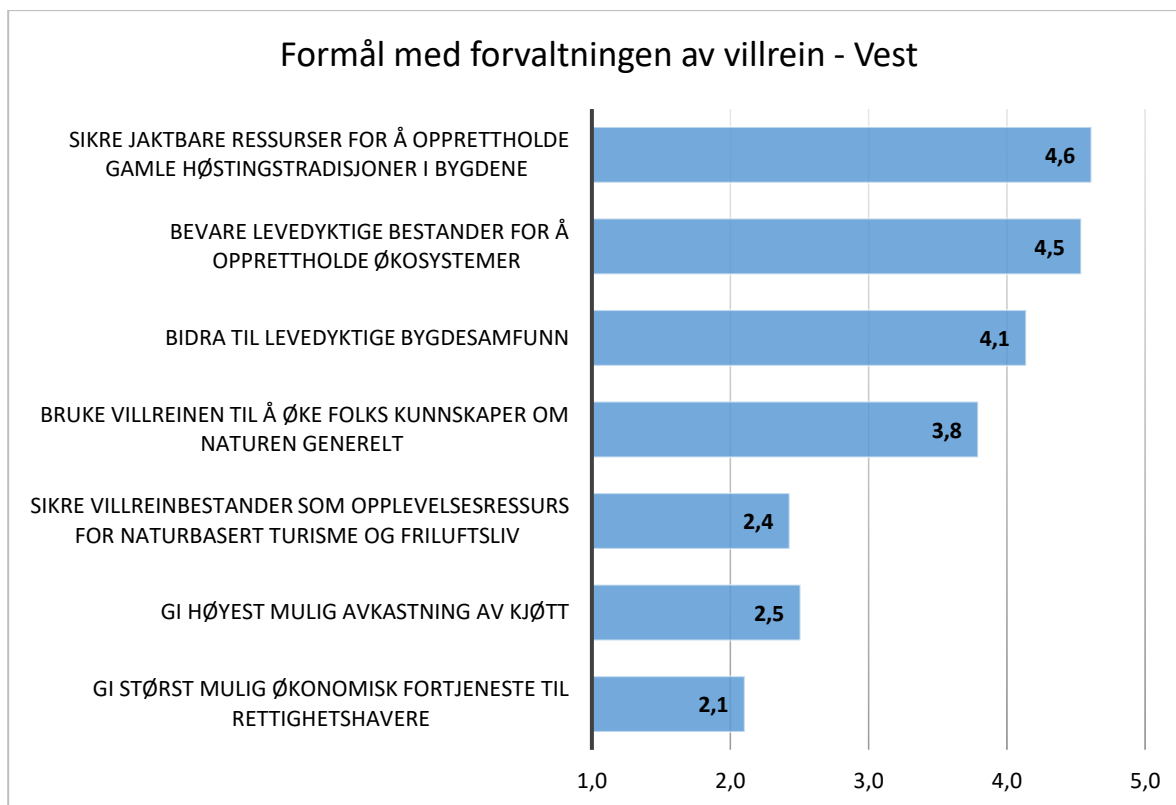
utvikling (Figur 36).

Figur 36. Hvor viktig respondentene bosatt i Ullensvang kommune mener ulike aktører er, gitt at fremtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskapning (n=180). Hver respondent kunne krysse av for de tre aktørene de mente var viktigst, derfor overstiger samlet prosent 100.

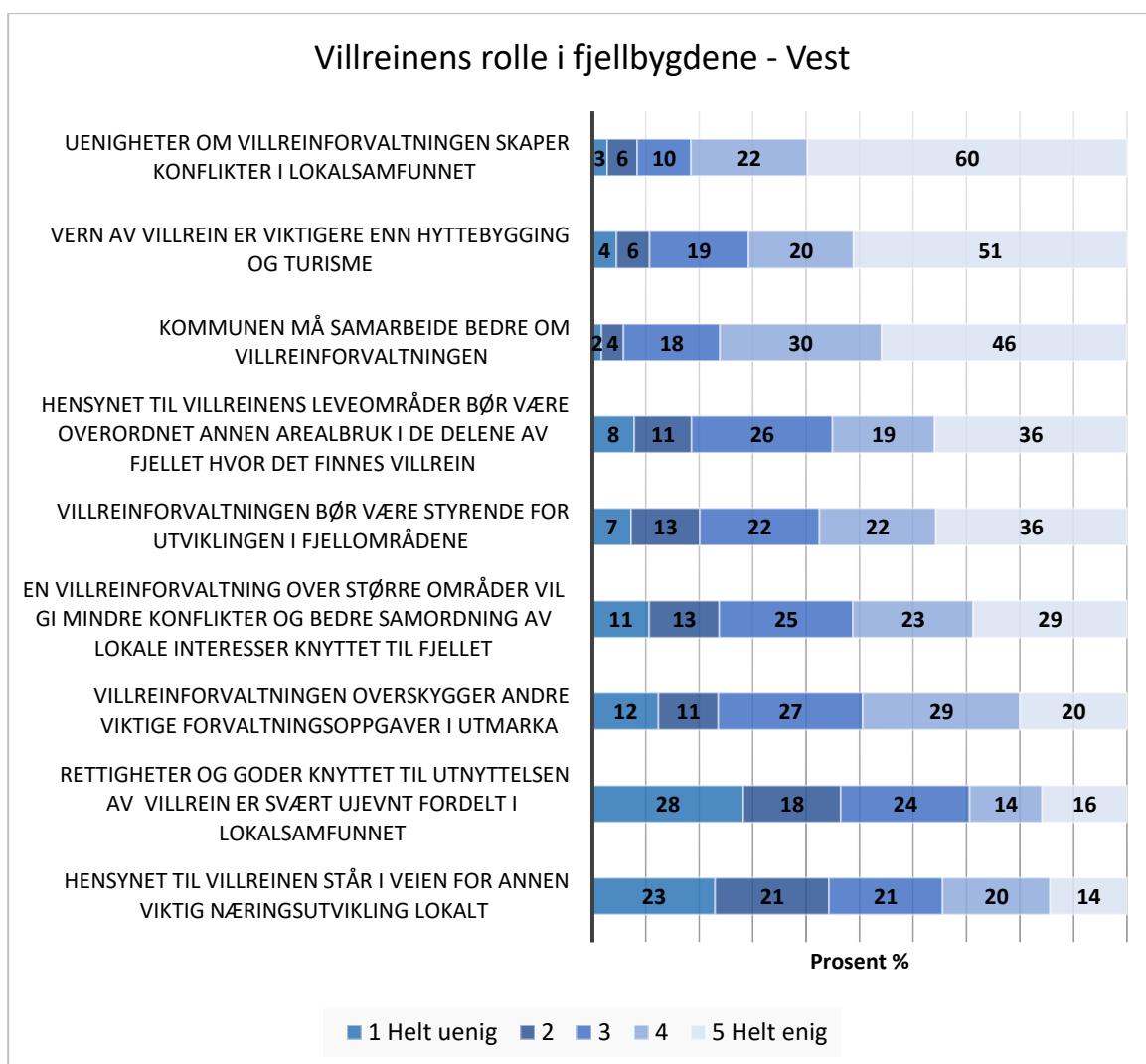
De lokale respondentene ble også spurt om hvilken grad villreinformvaltning interesserte dem. Det var over halvparten av de lokale bosatt i Ullensvang kommune som var svært interessert i villreinformvaltning (58%) og kun 3% som ikke var interessert i dette i det hele tatt. De aller fleste mente også at engasjement om villrein og forvaltning er viktig for lokalsamfunnet – 87% mente det var viktig, mens kun 1% ikke synes det var viktig i det hele tatt. De aller fleste synes derimot ikke at villrein burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda - over halvparten svarte «nei, ikke i det hele tatt» og kun 3% svarte «ja, i mye større grad». Dette spørsmålet kan forstås som at markedsføringen gjøres slik at flere vil komme til Hardangervidda for å oppsøke og se villrein, mens markedsføringen i større grad vil rette seg mot å fortelle historiene om villreinen i områder der det ikke vil være konflikt (Kaltenborn et al. 2014).

Respondentene ble bedt om å ta stilling til ulike formål med forvaltningen av villrein. Formålene ble stilt som påstander med svarskala fra 1 «*helt uenig*» til 5 «*helt enig*» (se **Figur 37**). Samlet sett var de lokale respondentene i Ullensvang kommune positive til å sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner i bygdene, bevare levedyktige bestander for å opprettholde økosystemer og å bidra til levedyktige bygdesamfunn. De var langt mindre enige i at villreinbestandene skal sikres som opplevelsesressurs for turisme eller gi høy avkastning i form av kjøtt eller inntekter til rettighetshavere.

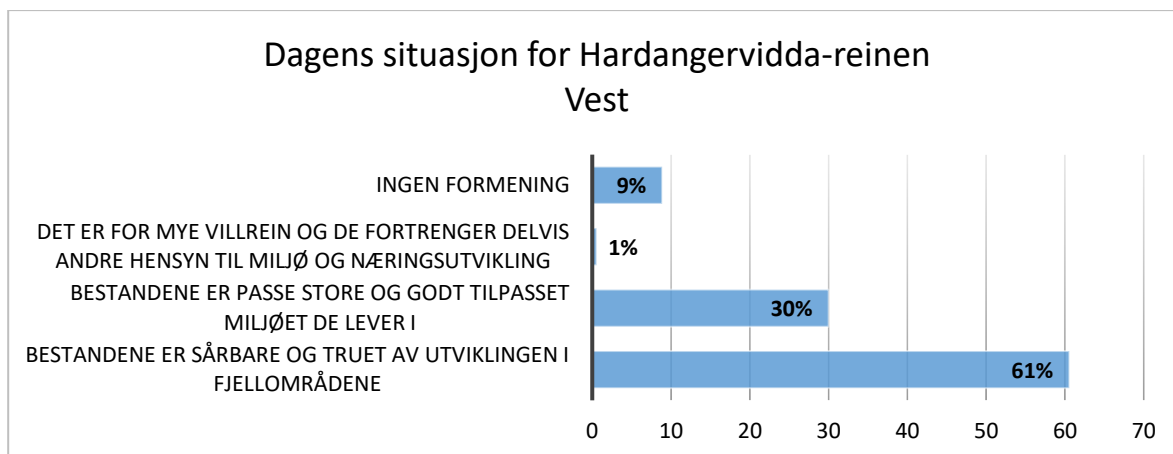
Figur 37. Gjennomsnittsskår for hvor enig respondentene bosatt i Ullensvang kommune er i ulike formål med forvaltning av villrein på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=174-179) er derfor ulik.

Lokalbefolkningen ble spurt om deres mening om hvilken rolle villreinen spiller i fjellbygdene. Det var spesielt tre påstander som de lokale i Ullensvang var enige i; uenigheter om villreinforvaltning skaper konflikter i lokalsamfunnet, kommunen må samarbeide bedre om villreinforvaltningen og vern av villreinen er viktigere enn hyttebygging og turisme (**Figur 38**). De lokale var mest ueneige i at hensynet til villreinen står i veien for annen viktig næringsutvikling lokalt og rettigheter og goder knyttet til utnyttelsen av villrein er svært ujevnt fordelt i lokalsamfunnet. Villreinen er med andre ord svært viktig for lokalsamfunnet, i hvert fall for de som bruker vidda.

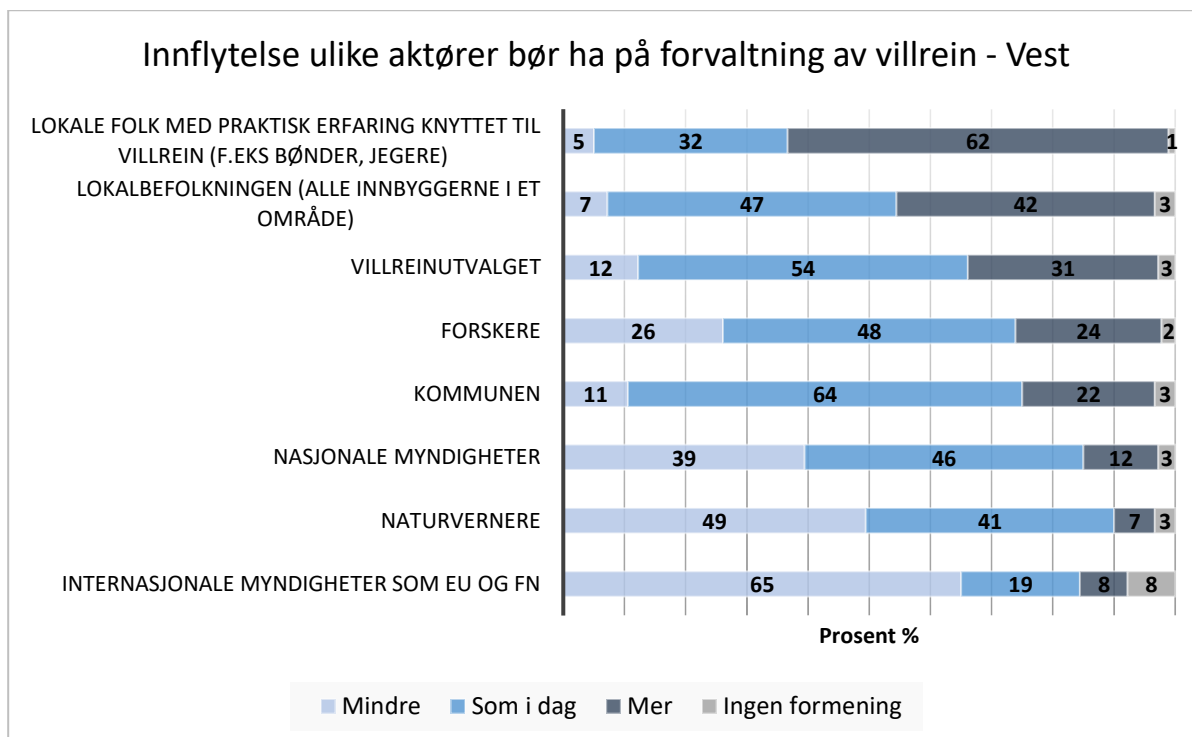
Figur 38. Prosentfordelinger på hvor enig respondentene bosatt i Ullensvang kommune er i ulike påstander som omhandler rollen villreinen spiller i fjellbygdene, på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=160-179) er derfor ulik.

Respondentene ble også spurt om hvilken oppfatning de har av dagens situasjon for Hardangervidda-villreinen i de områdene de kjenner til. Over halvparten av de lokale respondentene bosatt i Ullensvang kommune mener at villreinbestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene, mens 30% mener at bestandene er godt tilpasset miljøet de lever i (**Figur 39**).

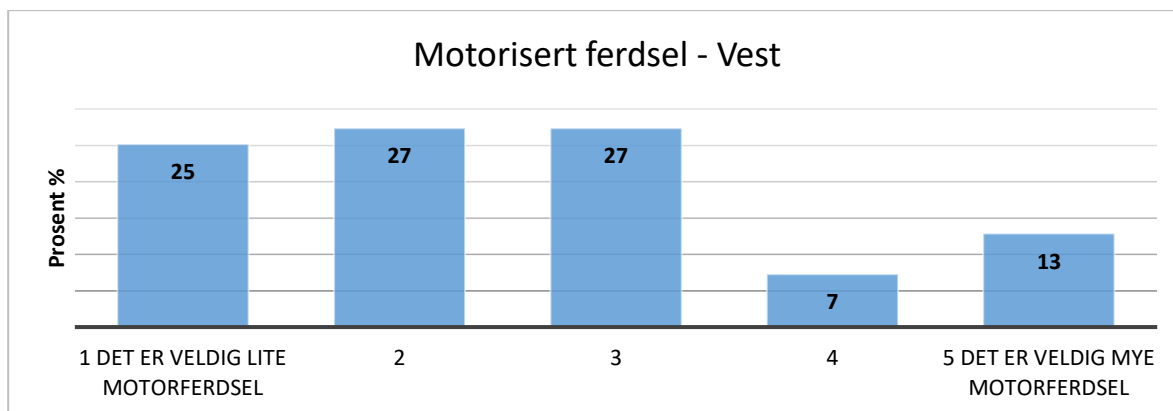
Figur 39. Oppfatning respondentene bosatt i Ullensvang kommune har om dagens situasjon for Hardangervidda-reinen fordelt på fire svarkategorier (n=180).

Ulike aktører har varierende grad av medvirkning når det gjelder avgjørelser om hvor store villreinbestandene skal være og hvordan man skal forvalte reinen. Forvaltningen kan være knyttet til reinen som ressurs (jakt, turisme, naturopplevelse) eller til andre samfunnsforhold som primærnærings, arealdisponering, aktiviteter i fjellet etc. De lokale ble spurt om hvilken innflytelse de mener ulike aktører bør ha med tanke på disse spørsmålene. I Ullensvang mente mange at både lokale folk med praktisk erfaring knyttet til villrein og lokalbefolkningen generelt burde ha langt mer innflytelse enn i dag, og nesten ingen mente at disse burde ha mindre innflytelse (**Figur 40**). I motsatt ende finner vi internasjonale myndigheter som EU og FN, og naturvernere – disse aktørene var det mange som mente at burde ha mindre innflytelse enn i dag. Det skal også sies at det var mange i Ullensvang som mente at den innflytelsen som de opplistede aktørene har i dag er passe.

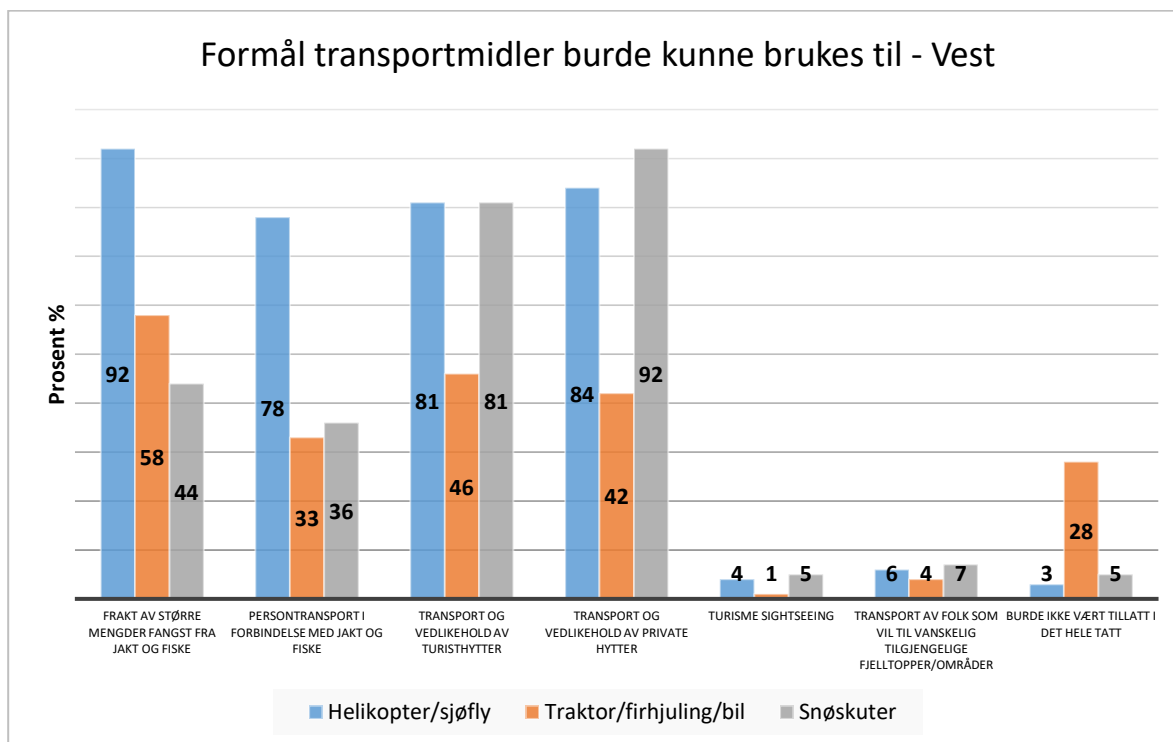
Figur 40. Prosentfordelinger for hvilken innflytelse respondentene bosatt i Ullensvang kommune mener ulike aktører burde ha i medvirkning i avgjørelser om forvaltning av villreinen (n=180).

Respondentene ble også bedt om å ta stilling til hva deres hovedinntrykk var når det gjaldt motorisert ferdsel på Hardangervidda (**Figur 41**). Omtrent halvparten oppga at de synes det er lite motorisert ferdsel, men 27% svarte middels. En av fem svarte også at det er mye eller veldig mye motorferdsel på Hardangervidda.

Figur 41. Prosentandeler som viser respondentene bosatt i Ullensvang kommune sitt hovedinntrykk av motorisert ferdsel på Hardangervidda (n=179).

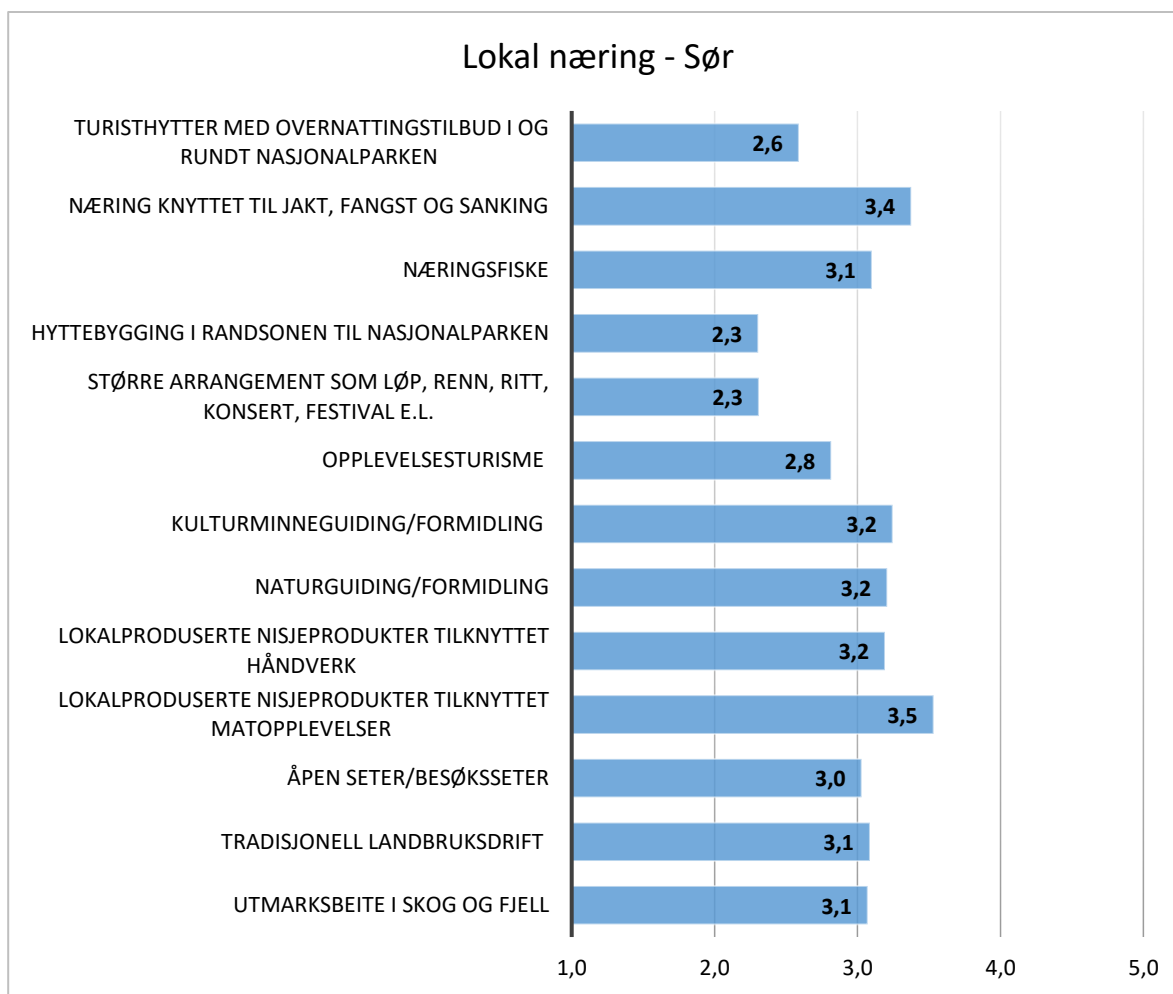
Respondentene var stort sett enige i at traktor/firhjuling/bil og snøskuter burde kunne benyttes for transport og vedlikehold av turisthytter og private hytter (**Figur 42**). Respondentene var også enige i at helikopter/sjøfly skal kunne brukes til frakt av større mengder fangst fra jakt og fiske og persontransport i forbindelse med dette. Respondenten mente at formålene som ikke gjaldt nyttekjøring ikke skulle benytte motorisert transport (turismesightseeing og persontransport til fjelltopper/områder). Av de som ikke synes de motoriserte transportformene burde være tillatt å bruke på Hardangervidda, var det flest som mente at traktor/firhjuling/bil ikke burde benyttes (28%).

Figur 42. Prosentfordeling som viser hvilke motoriserte transportformer som respondentene bosatt i Ullensvang kommune (n=180) mener burde være tillatt på Hardangervidda og til hvilke formål.

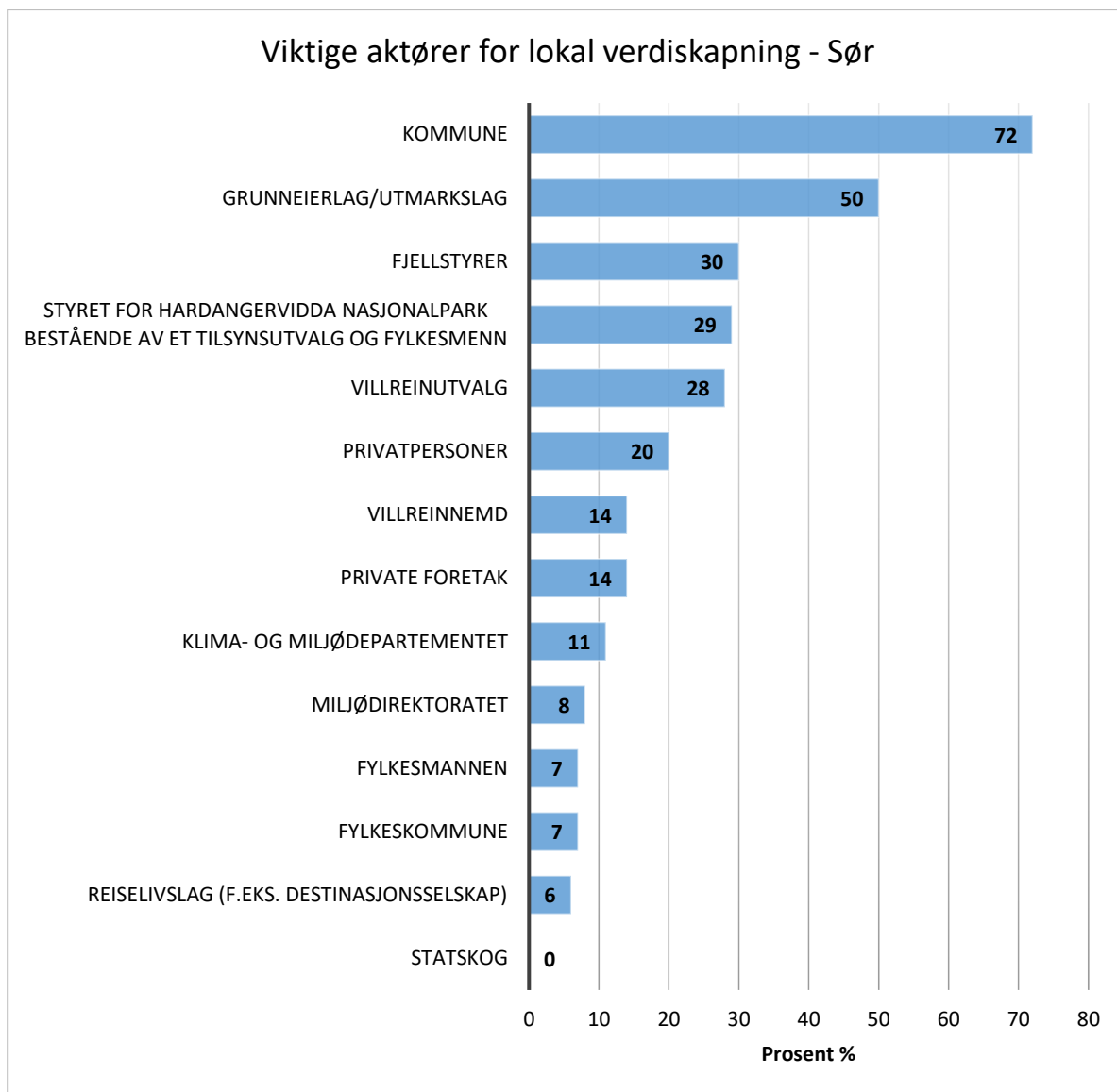
Sørsiden

De aller fleste av respondentene bosatt på vestsiden syns det var positivt at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark – 84% mente det er positivt eller svært positivt, mens kun 1% mente det er svært negativt og 4% syns det er negativt. Respondentene fra Vinje kommune mener også at Hardangervidda er viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt vidda. Nesten 90% svarte middels viktig og oppover, og hele 28% mente Hardangervidda ville være svært viktig for framtidig næringsutvikling. Kun 5% mente at Hardangervidda ikke ville være viktig i det hele tatt. Samlet sett er det lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser og næring knyttet til jakt, fangst og sanking som de med tilhørighet på sørsiden mener vil være mest viktig for inntektsmulighetene knyttet til Hardangervidda. Også mange andre former for næring fikk en gjennomsnittsskår høyere enn middelverdien (**Figur 43**).

Figur 43. Gjennomsnittsskår for hvor viktig respondentene bosatt i Vinje kommune mener ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i fremtiden på en skala fra 1 «mye mindre viktig enn i dag», via 3 «som i dag», til 5 «mye mer viktig enn i dag» (n=138-141).

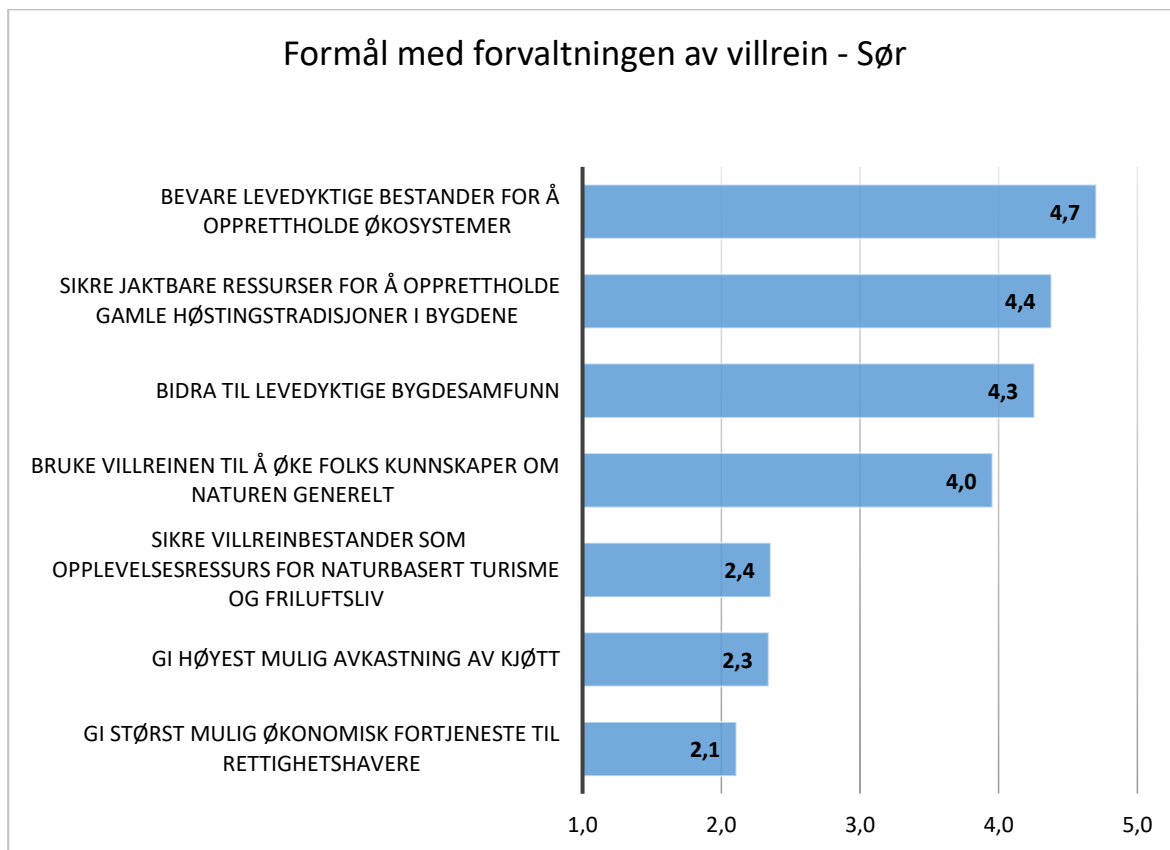
De lokale respondentene ble spurt om *hvilke tre aktører de mente ville være de viktigste for at framtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskapning*. Kommunen og grunneierlag/utmarks lag var det to aktørene som flest mente var viktigst for en slik utvikling (**Figur 44**). Rundt en tredjedel syns også at fjellstyret, styret for Hardangervidda nasjonalpark og villreinutvalget er viktig for å gi lokal verdiskapning.

Figur 44. Hvor viktig respondentene bosatt i Vinje kommune mener ulike aktører er, gitt at fremtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskapning (n=141). Hver respondent kunne krysse av for de tre aktørene de mente var viktigst, derfor overstiger samlet prosent 100.

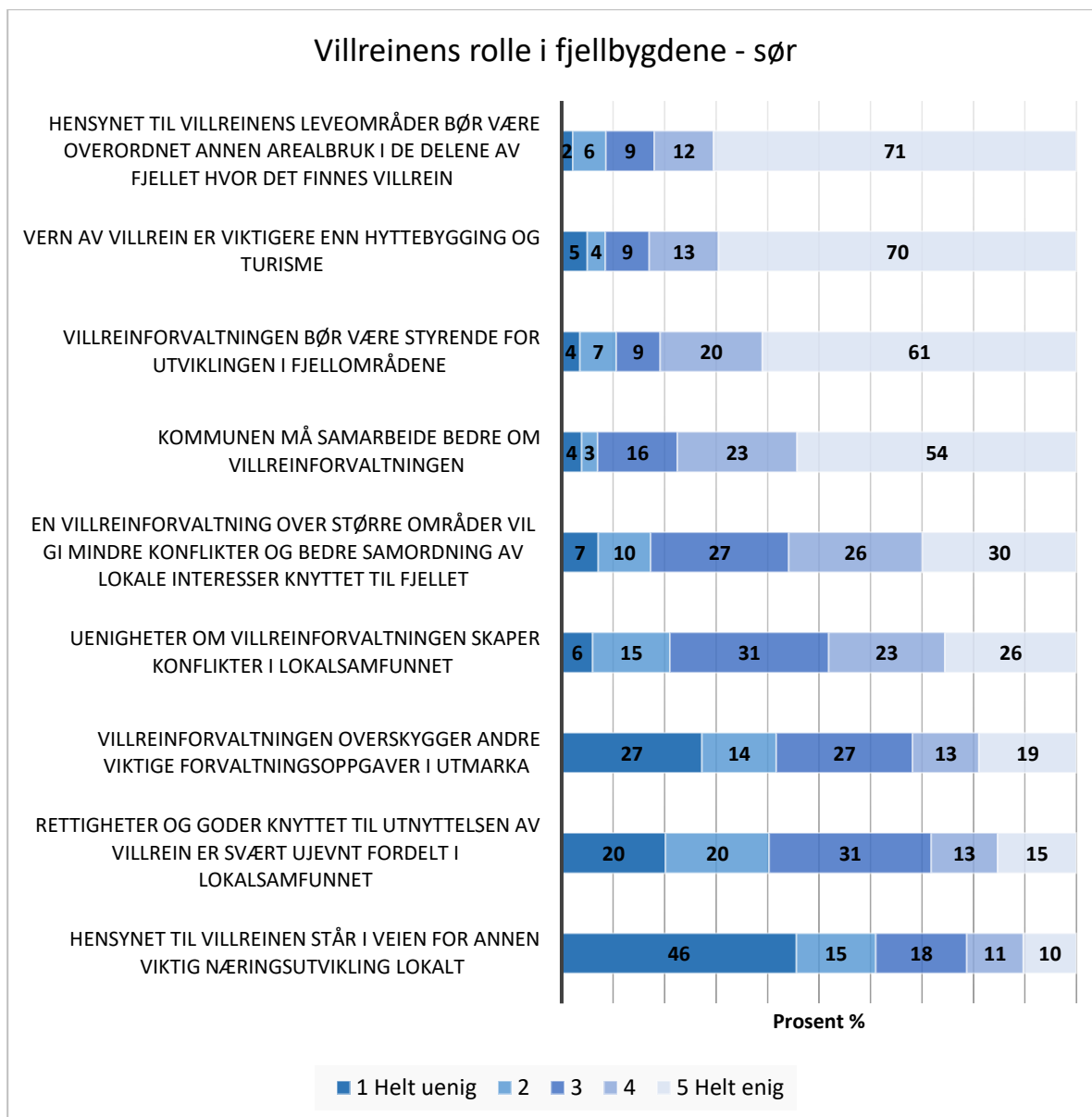
De lokale respondentene ble også spurt om hvilken grad villreinforvaltning interesserte dem. Syttini prosent var svært interessert i villreinforvaltning (79%) og kun 1% var ikke interessert i dette i det hele tatt. De aller fleste mente også at spørsmål om villrein og forvaltning er viktig for lokalsamfunnet – 88% svarte viktig eller svært viktig, mens kun 1% ikke synes det var viktig i det hele tatt. De aller fleste synes derimot ikke at villrein burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda – i underkant av halvparten svarte «nei, ikke i det hele tatt» og 10% svarte «ja, i mye større grad».

Respondentene ble bedt om å ta stilling til ulike formål med forvaltningen av villrein, formålene ble stilt som påstander med svars skala fra 1 «*helt uenig*» til 5 «*helt enig*». Samlet sett var de lokale respondentene i Vinje kommune positive til å bevare levedyktige bestander for å opprettholde økosystemer, sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner i bygdene, å bidra til levedyktige bygdesamfunn og å bruke villreinen til å øke folks kunnskaper om naturen generelt (**Figur 45**).

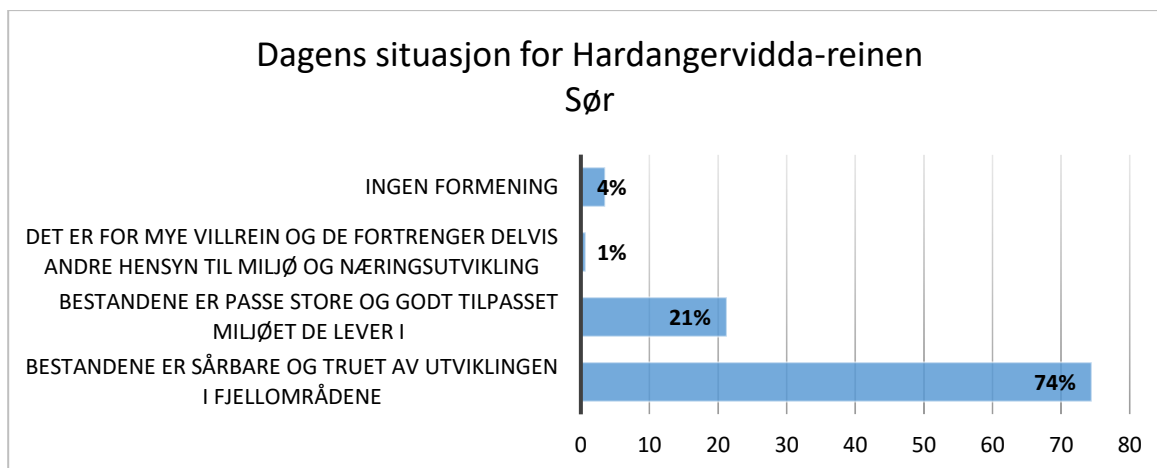
Figur 45. Gjennomsnittskår for hvor enig respondentene bosatt i Vinje kommune er i ulike formål med forvaltning av villrein på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=133-140) er derfor ulik.

Lokalbefolkningen ble spurt om deres mening om hvilken rolle villreinen spiller i fjellbygdene. Det var spesielt tre påstander lokalbefolkningen i sør var enige i; hensynet til villreinens leveområder bør være overordnet annen arealbruk i de delene av fjellet hvor det finnes villrein, vern av villreinen er viktigere enn hyttebygging, og turisme og villreinformvaltning bør være styrende for utviklingen i fjellområdene (**Figur 46**). De lokale var mest uenige i at hensynet til villreinen står i veien for annen viktig næringsutvikling lokalt.

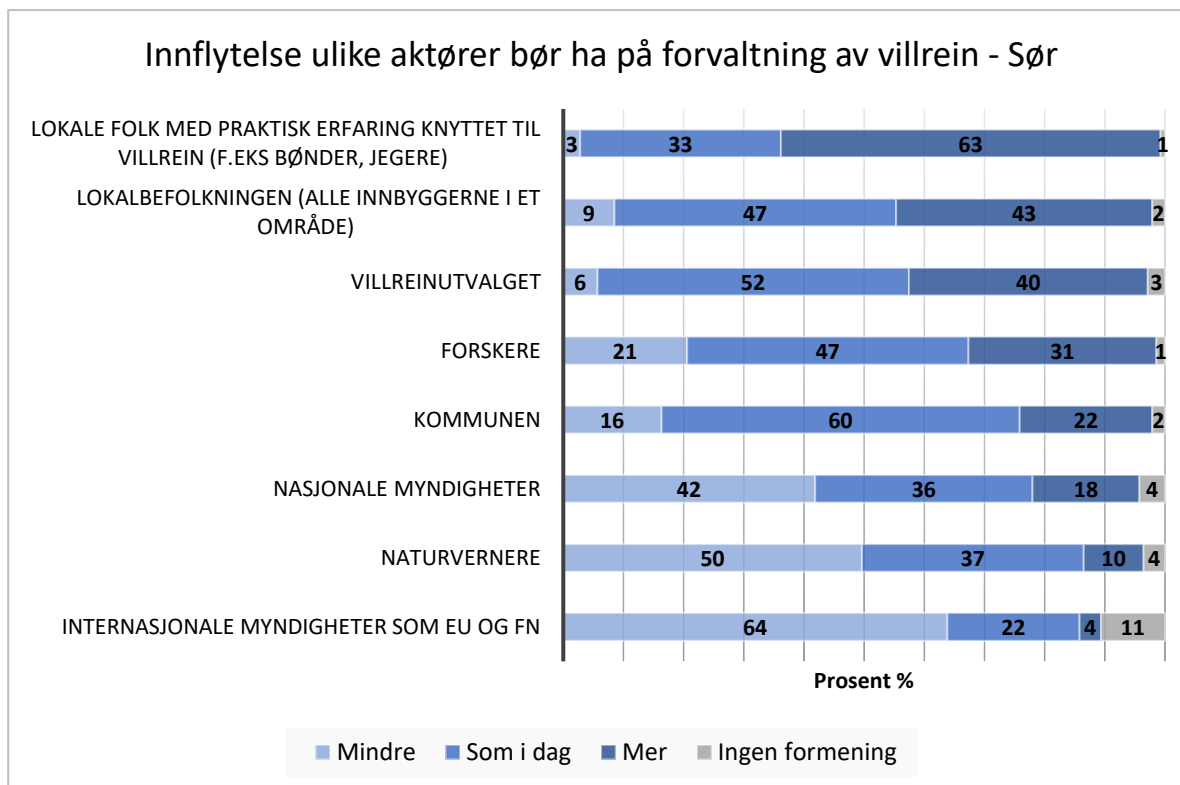
Figur 46. Prosentfordelinger på hvor enig respondentene bosatt i Vinje kommune er i ulike påstander som omhandler rollen villreinen spiller i fjellbygdene, på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=124-141) er derfor ulik.

Respondentene ble også spurt om hvilken oppfatning de har av dagens situasjon for Hardang-ervidda-villreinen i de områdene de kjenner til. Over 70% av de lokale respondenter bosatt i Vinje kommune mener at villreinbestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene, mens 21% mener at bestandene er godt tilpasset miljøet de lever i (**Figur 47**).

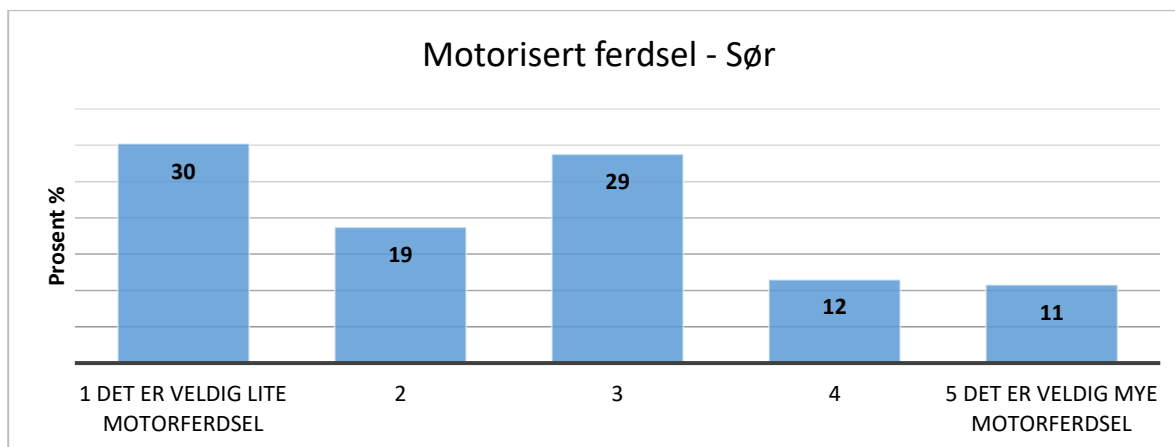
Figur 47. Oppfatning respondentene bosatt i Vinje kommune har om dagens situasjon for Hardangervidda-reinen fordelt på fire svarkategorier (n=141).

Ulike aktører har varierende grad av medvirkning når det gjelder avgjørelser om hvor store villreinbestandene skal være og hvordan man skal forvalte reinen. Forvaltningen kan være knyttet til reinen som ressurs (jakt, turisme, naturopplevelse) eller til andre samfunnsforhold som primærnærings, arealdisponering, aktiviteter i fjellet etc. De lokale ble spurt om hvilken innflytelse de mener ulike aktørene bør ha med tanke på disse spørsmålene. Blant lokalbefolkningen på sørsiden mente mange at både lokale folk med praktisk erfaring knyttet til villrein, lokalbefolkningen generelt og villreinutvalget burde ha langt mer innflytelse enn i dag, og nesten ingen mente at disse burde ha mindre innflytelse (**Figur 48**). I motsatt ende finner vi internasjonale myndigheter som EU og FN, naturvernere og nasjonale myndigheter, rundt halvparten mente at disse burde ha mindre innflytelse enn i dag.

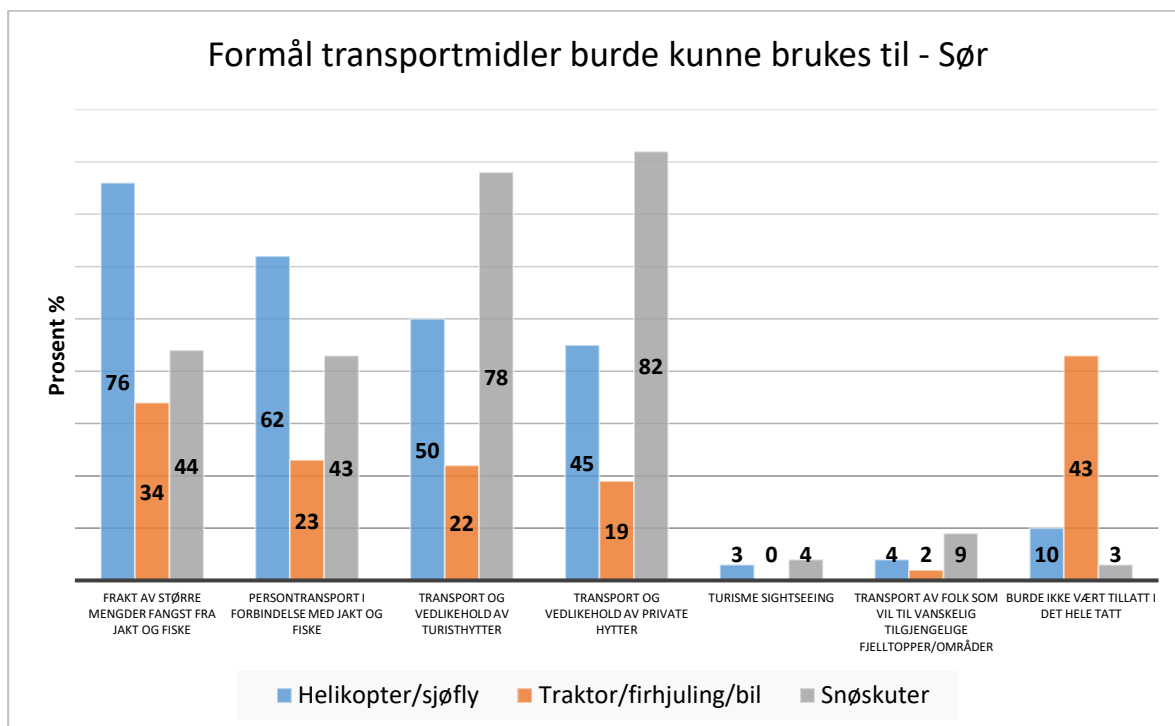
Figur 48. Prosentfordelinger for hvilken innflytelse respondentene bosatt i Vinje kommune mener ulike aktører burde ha i medvirkning i avgjørelser om forvaltning av villreinen (n=141).

Respondentene ble også bedt om å ta stilling til hva deres hovedinntrykk var når det gjaldt motorisert ferdsel på Hardangervidda (**Figur 49**). Omtrent halvparten oppga at de synes det var lite motorisert ferdsel. Rundt 1/3 ligger på midtverdien (3) og omtrent hver fjerde svarer at det er mye eller veldig mye motorferdsel på Hardangervidda.

Figur 49. Prosentandeler som viser respondentene bosatt i Vinje kommune sitt hovedinntrykk av motorisert ferdsel på Hardangervidda (n=139).

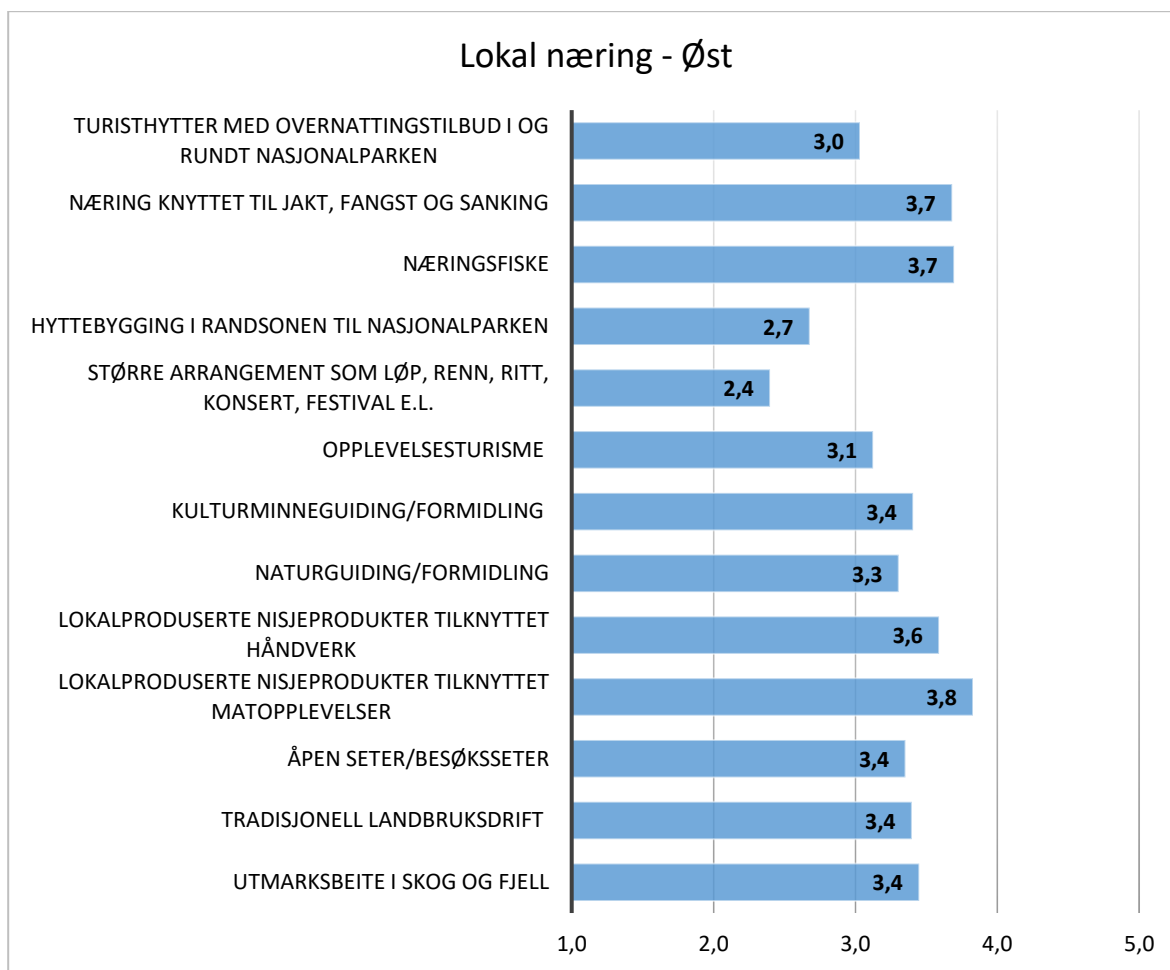
Respondentene var stort sett enige i at snøskuter burde kunne benyttes for transport og vedlikehold av turisthytter og private hytter (**Figur 50**). Respondentene var også enige i at helikopter/sjøfly skal kunne brukes til frakt av større mengder fangst fra jakt og fiske og persontransport i forbindelse med dette. Formålene som ikke gjaldt nyttekjøring var respondentene generelt uenige at skulle kunne benytte motorisert transport (turismesightseeing og persontransport til fjelltopper/områder). Av de som ikke synes de motoriserte transportformene burde være tillatt å bruke på Hardangervidda, var det flest som mente at traktor/firhjuling/bil ikke burde benyttes (43%).

Figur 50. Prosentfordeling som viser hvilke motoriserte transportformer som respondentene bosatt i Vinje kommune (n=141) mener burde være tillatt på Hardangervidda og til hvilke formål.

Østsiden

De aller fleste av respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn (n=109), Nore og Uvdal (n=169) og Rollag kommuner (n=28)) syns det var positivt at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark – 60% mente det er positivt eller svært positivt, mens kun 5% mente det er svært negativt og 10% syns det er negativt. De lokale respondentene på østsidan av Hardangervidda mente også at Hardangervidda er viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt vidda. Over 90% svarte middels viktig og oppover, og så mange som 44% mente Hardangervidda ville være svært viktig. Kun 1% mente at Hardangervidda ikke er viktig i det hele tatt. Samlet sett er det lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser og håndverk, næring knyttet til jakt, fangst og sanking og næringsfiske som respondentene mener vil være mest viktig for inntektsmulighetene knyttet til Hardangervidda, men også mange andre former for næring fikk en gjennomsnittsskår høyere enn middelverdien (**Figur 51**).

Figur 51. Gjennomsnittsskår for hvor viktig respondentene bosatt på østsidan av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) mener ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i fremtiden på en skala fra 1 «mye mindre viktig enn i dag», via 3 «som i dag», til 5 «mye mer viktig enn i dag» (n=298-305).

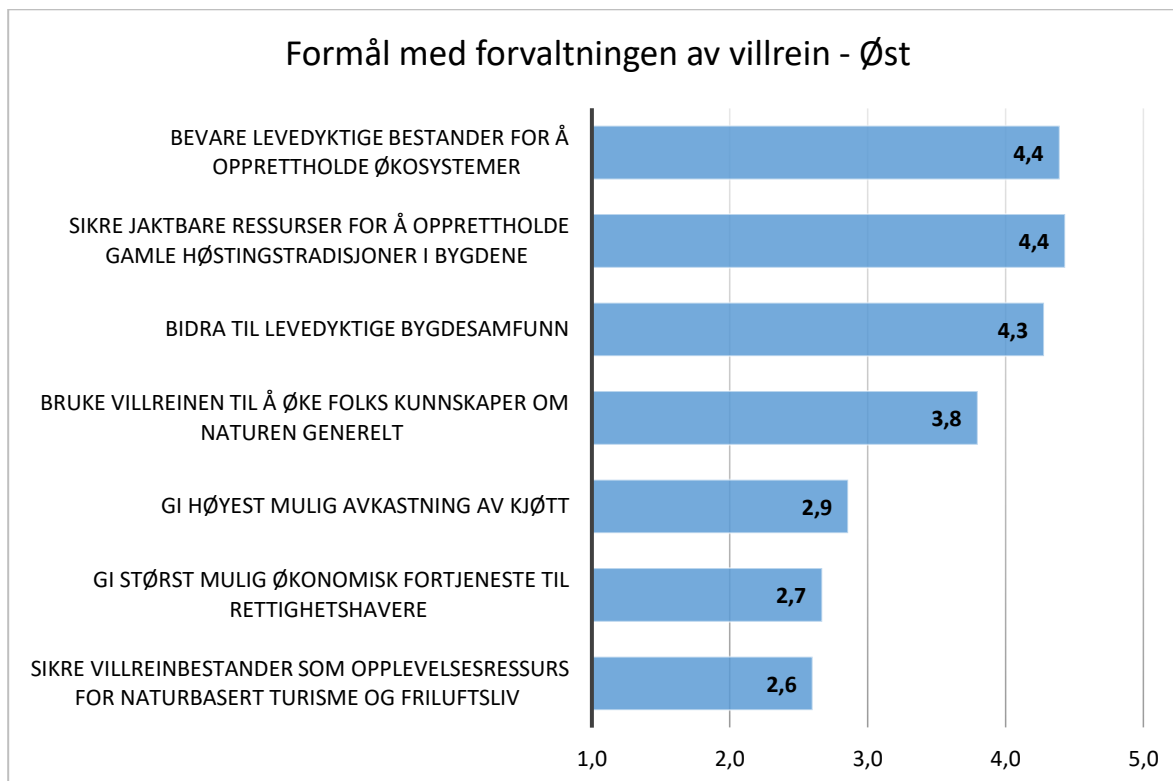
De lokale respondentene ble spurt om hvilke aktører de mente ville være de tre viktigste dersom framtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskaping. Samlet sett var det kommune, grunneierlag/utmarks lag og fjellstyrer som flest mente var viktigst for en slik utvikling (**Figur 52**).

Figur 52. Hvor viktig respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) mener ulike aktører er, gitt at fremtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskaping (n=306). Hver respondent kunne krysse av for de tre aktørene de mente var viktigst, derfor overstiger samlet prosent 100.

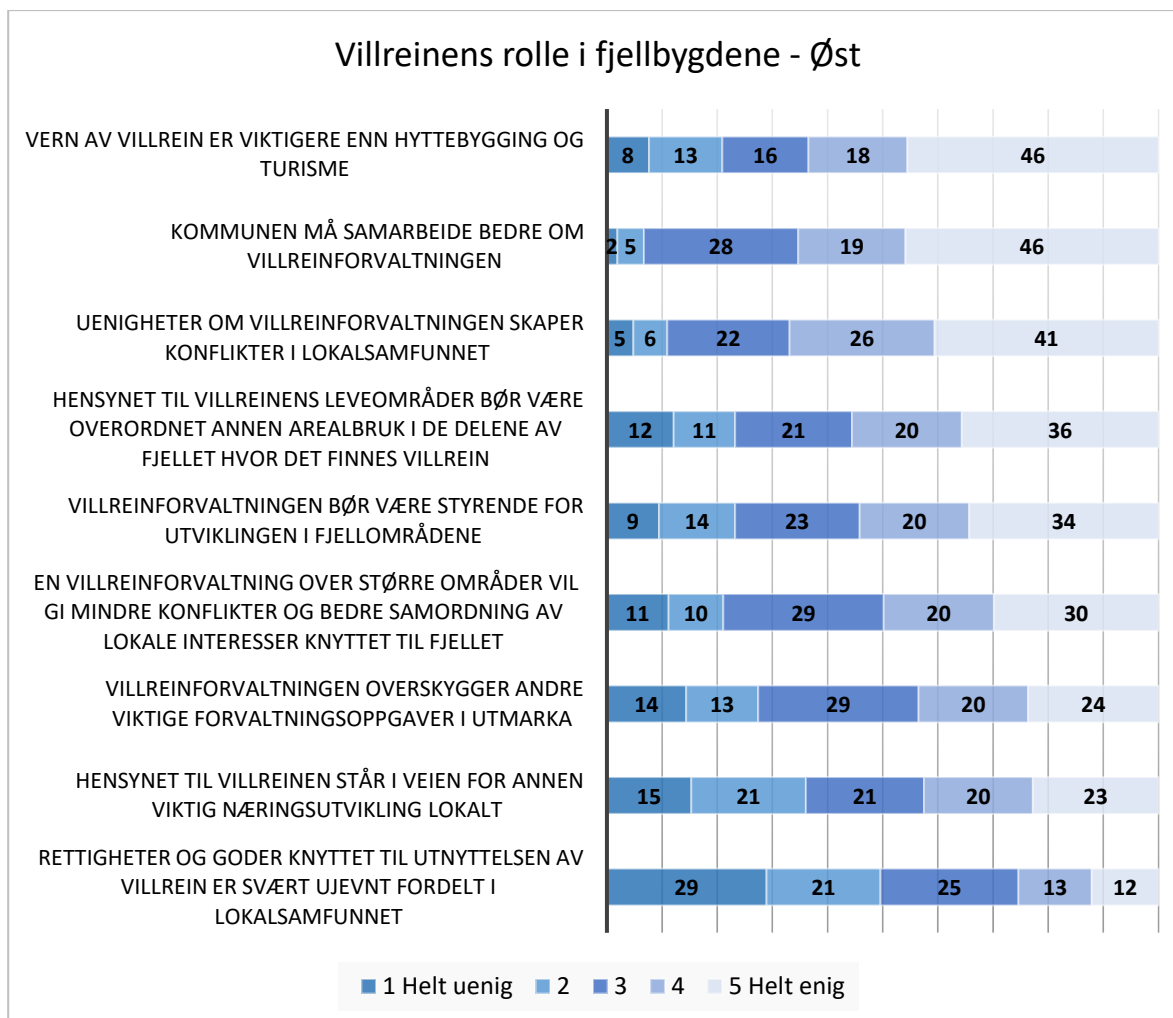
De lokale respondentene ble også spurt om i hvilken grad villreinformvaltning interesserte dem. Det var over halvparten av de lokale bosatt på østsiden av Hardangervidda som var svært interessert i villreinformvaltning (55%) og kun 4% som ikke var interessert i dette i det hele tatt. De aller fleste mente også at spørsmål om villrein og forvaltning er viktig for lokalsamfunnet – 60% svarte svært viktig (tallverdi 5) og 26% svarte med kategorien under (tallverdi 4), mens kun 2% ikke synes det var viktig i det hele tatt (tallverdi 1). En del synes derimot ikke at villrein burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda – 30% svarte «nei, ikke i det hele tatt» (verdi 1) og rundt 20% hver svarte med middelvei (3) eller verdien under (2) og 12% svarte «ja, i mye større grad» (verdi 5).

Respondentene ble bedt om å ta stilling til ulike formål med forvaltningen av villrein. Formålene ble stilt som påstander med svarskala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Samlet sett var de lokale respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) positive til å sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner i bygdene, bevare levedyktige bestander for å opprettholde økosystemer, å bidra til levedyktige bygdesamfunn og å bruke villrein til å øke folks kunnskaper om naturen generelt (**Figur 53**).

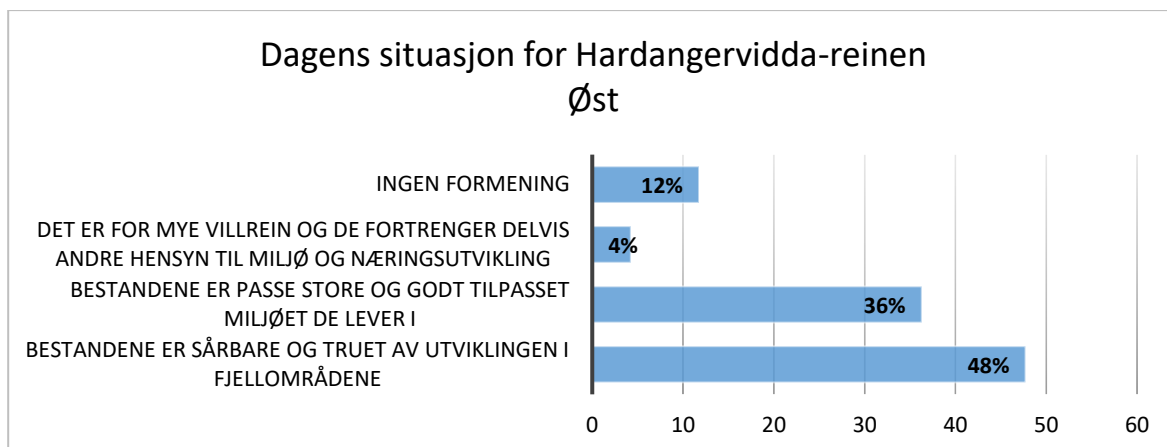
Figur 53. Gjennomsnittsskår for hvor enig respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) er i ulike formål med forvaltning av villrein på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=284-298) er derfor ulik.

Lokalbefolkningen ble spurt om ulike syn på hvilken rolle villreinen spiller i fjellbygdene. Det var spesielt tre påstander som de lokale innbyggerne på østsiden var enige i; vern av villreinen er viktigere enn hyttebygging og turisme, kommunen må samarbeide bedre om villreinforvaltningen og uenigheter om villreinforvaltning skaper konflikter i lokalsamfunnet (**Figur 54**). De lokale var mest uenige i at rettigheter og goder knyttet til utnyttelsen av villrein er svært ujevnt fordelt i lokalsamfunnet og hensynet til villreinen står i veien for annen viktig næringsutvikling lokalt.

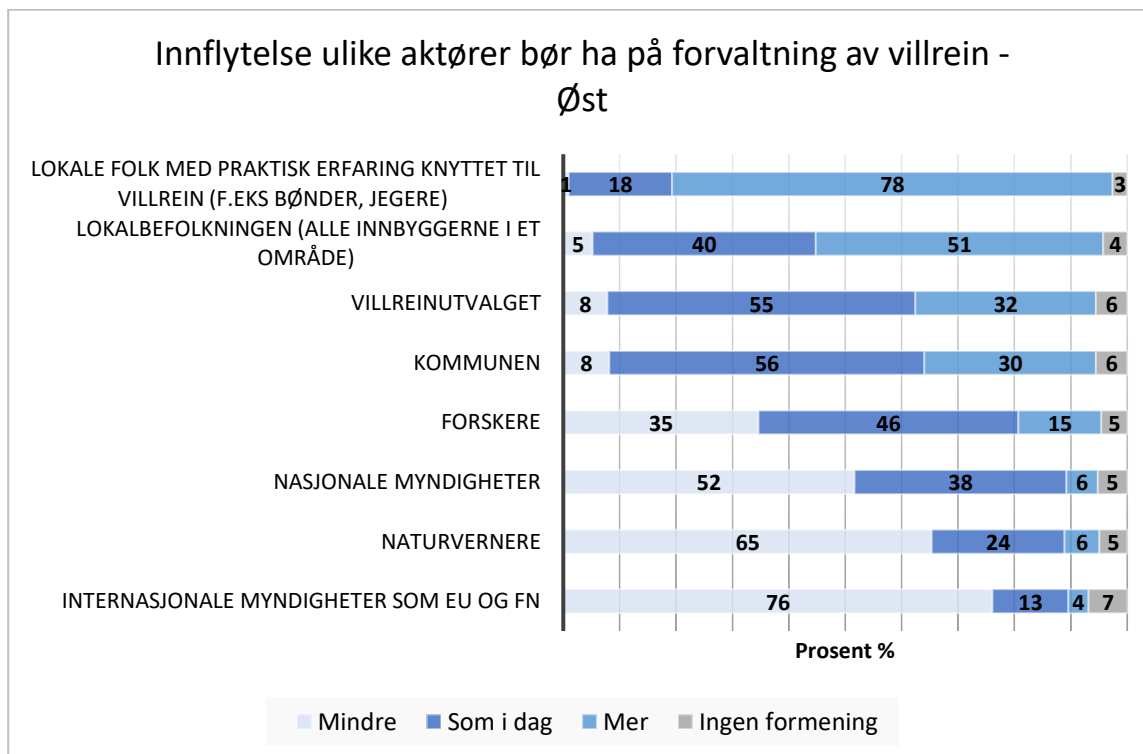
Figur 54. Prosentfordelinger på hvor enig respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) er i ulike påstander som omhandler rollen villreinen spiller i fjellbygdene, på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=251-301) er derfor ulik.

Respondentene ble også spurt om hvilken oppfatning de har av dagens situasjon for villreinen i de områdene av Hardangervidda de kjenner. I underkant av halvparten av de lokale respondenter bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) mener at villreinbestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene, mens 36% mener at bestandene er godt tilpasset miljøet de lever i (**Figur 55**).

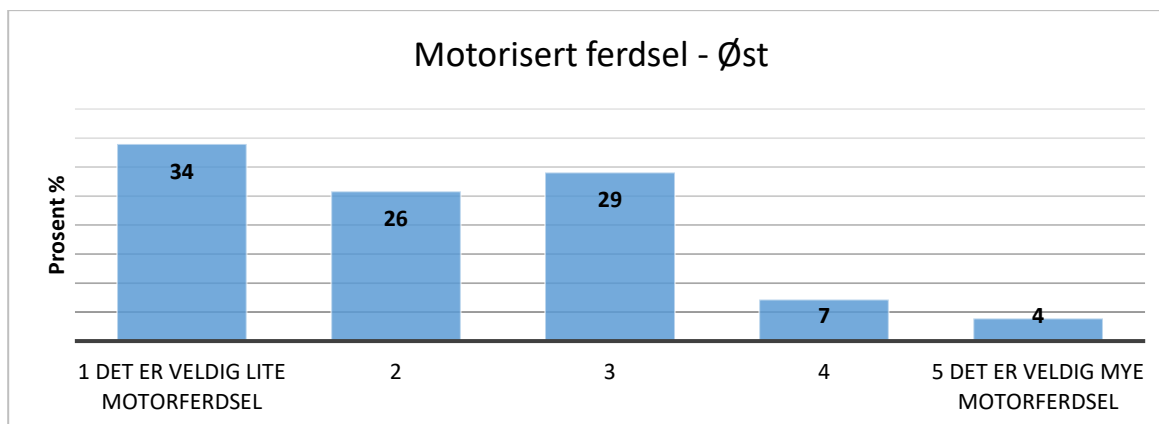
Figur 55. Oppfatning respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) har om dagens situasjon for Hardangervidda-reinen fordelt på fire svarkategorier (n=306).

Ulike aktører har varierende grad av medvirkning når det gjelder avgjørelser om hvor store villreinbestandene skal være og hvordan man skal forvalte reinen. Forvaltningen kan være knyttet til reinen som ressurs (jakt, turisme, naturopplevelse) eller til andre samfunnsforhold som primærnærings, arealdisponering, aktiviteter i fjellet etc. De lokale ble spurt om hvilken innflytelse de mener ulike aktørene bør ha med tanke på disse spørsmålene. Blant lokalbefolkningen på sørsiden mente mange at både lokale folk med praktisk erfaring knyttet til villrein, lokalbefolkningen generelt burde ha langt mer innflytelse enn i dag, og nesten ingen mente at disse burde ha mindre innflytelse (**Figur 56**). I motsatt ende finner vi internasjonale myndigheter som EU og FN, naturvernere og nasjonale myndigheter – over halvparten mente at disse burde ha mindre innflytelse enn i dag.

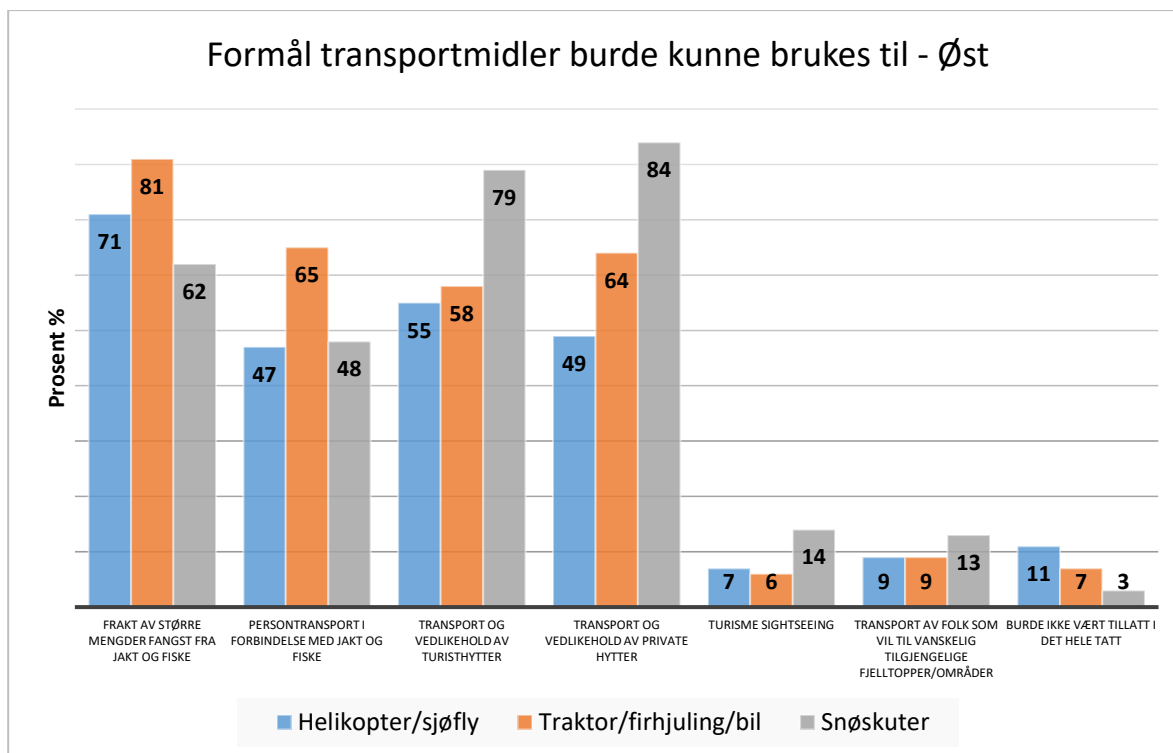
Figur 56. Prosentfordelinger for hvilken innflytelse respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) mener ulike aktører burde ha i medvirkning i avgjørelser om forvaltning av villreinen (n=306).

Respondentene ble også bedt om å ta stilling til hva deres hovedinntrykk var når det gjaldt motorisert ferdsel på Hardangervidda (**Figur 57**). Litt over halvparten oppga at de synes det var lite motorisert ferdsel. Rundt 1/3 ligger på midtverdien (3), mens en av ti svarer at det er mye eller veldig mye motorisert ferdsel.

Figur 57. Prosentandeler som viser respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner) sitt hovedinntrykk av motorisert ferdsel på Hardangervidda (n=306).

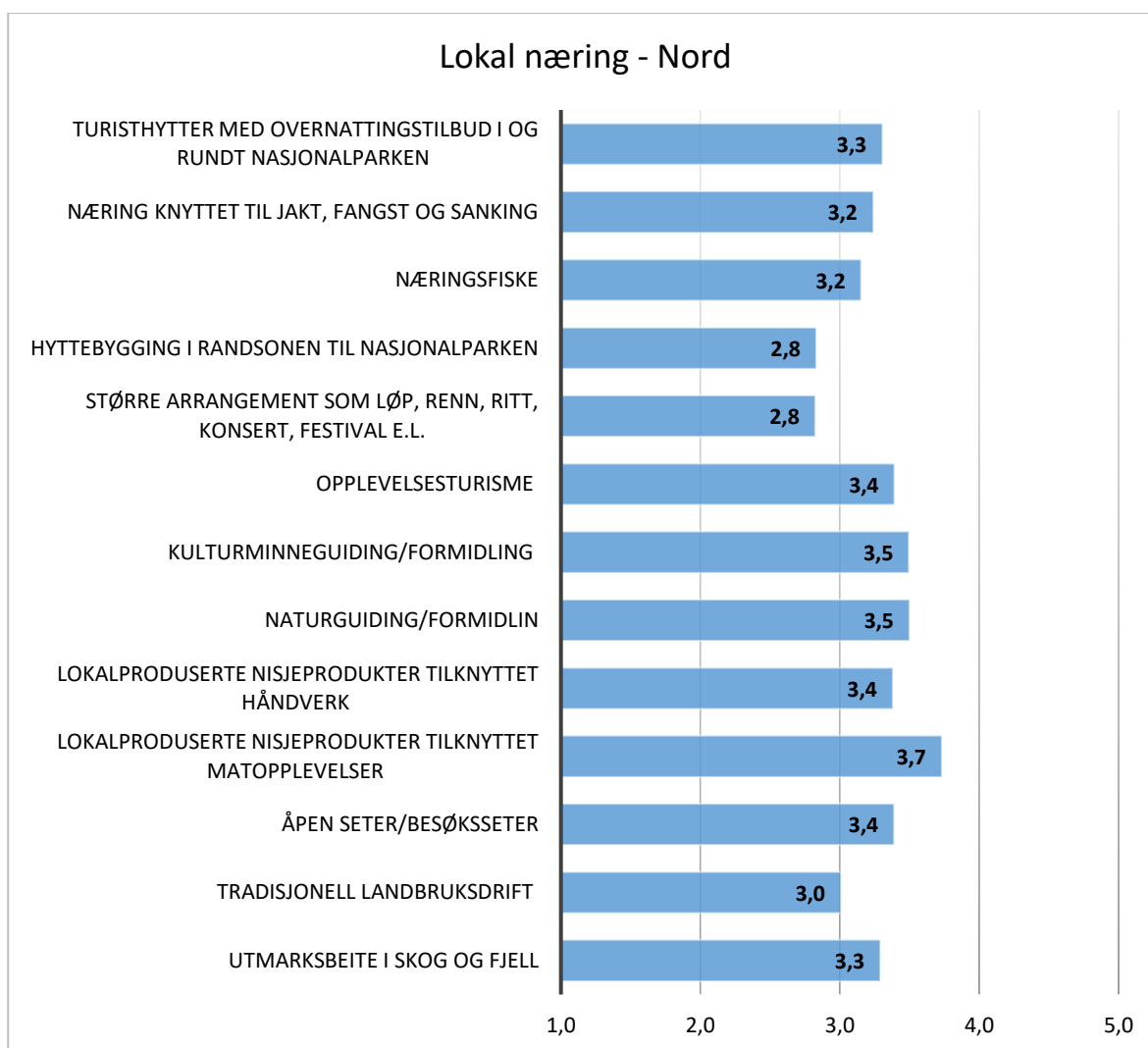
Respondentene var stort sett enige i at snøskuter burde kunne benyttes for transport og vedlikehold av turisthytter og private hytter (**Figur 58**). Respondentene var også enige i at traktor/firhjuling/bil og helikopter/sjøfly skal kunne brukes til frakt av større mengder fangst fra jakt og fiske og at traktor/firhjuling/bil også burde kunne brukes til persontransport i forbindelse med dette. Formålene som ikke gjaldt nyttekjøring var respondentene generelt uenige at skulle kunne benytte motorisert transport (turismesightseeing og persontransport til fjelltopper/områder). Av de som ikke synes de motoriserte transportformene burde være tillatt å bruke på Hardangervidda, var det flest som mente at helikopter/sjøfly ikke burde benyttes (11%).

Figur 58. Prosentfordeling som viser hvilke motoriserte transportformer som respondentene bosatt på østsiden av Hardangervidda (Tinn, Nore og Uvdal og Rollag kommuner, n=306) mener burde være tillatt på Hardangervidda og til hvilke formål.

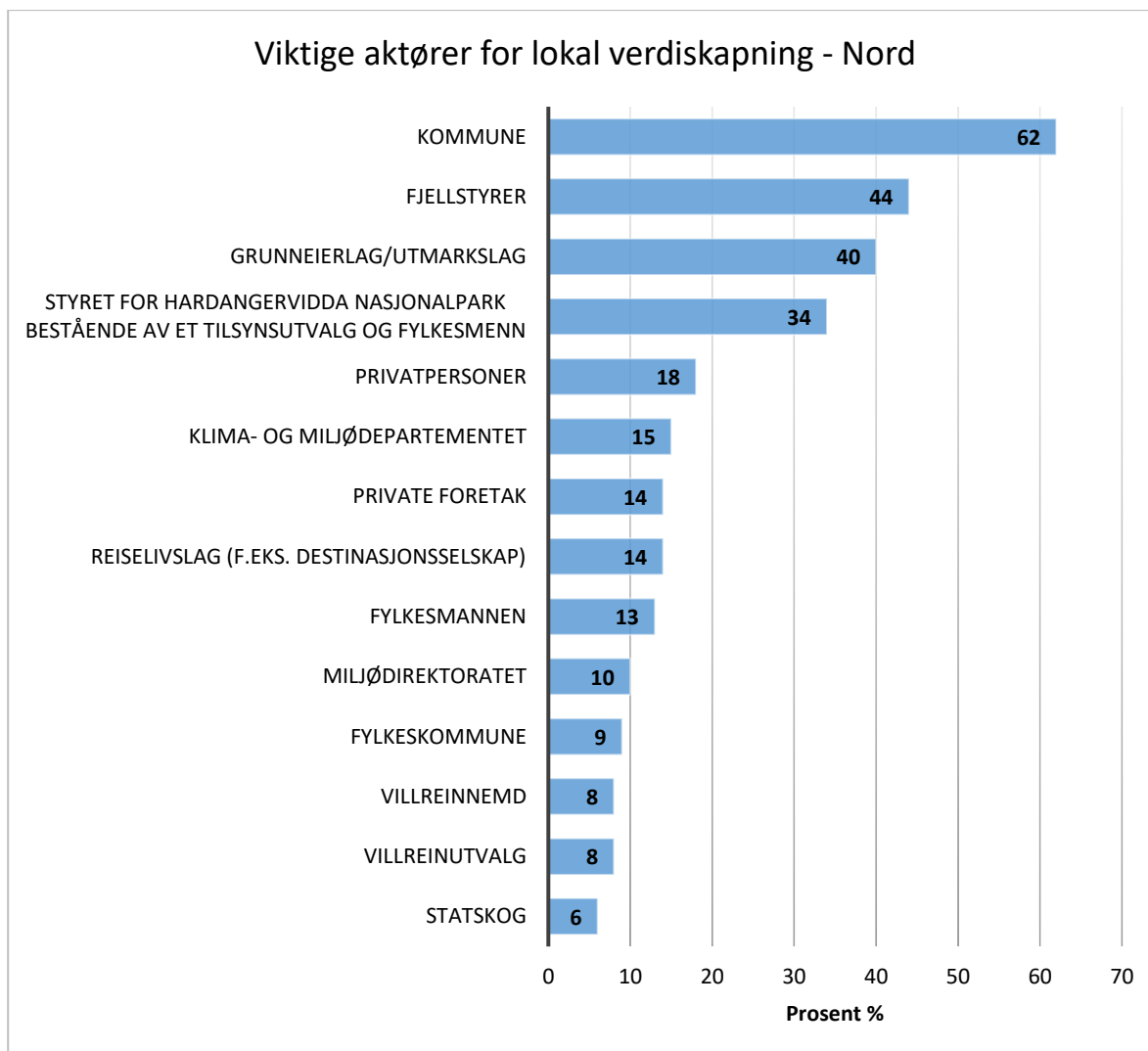
Nordsiden

De aller fleste av respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner, n=132) synes det var positivt at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark – 70% mente det er positivt eller svært positivt, mens kun 4% mente det er svært negativt og 8% synes det er negativt. De lokale respondentene på østsiden av Hardangervidda mente også at Hardangervidda er viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt vidda. Over 90% svarte midtels viktig og oppover og hele 39% mente Hardangervidda ville være svært viktig. Kun 5% mente at Hardangervidda ikke er viktig i det hele tatt. Samlet sett er det lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser som respondentene mener vil være mest viktig for inntektsmulighetene knyttet til Hardangervidda, men også mange andre former for næring fikk en gjennomsnittsskår høyere enn middelverdien (**Figur 59**).

Figur 59. Gjennomsnittsskår for hvor viktig respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) mener ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i fremtiden på en skala fra 1 «mye mindre viktig enn i dag», via 3 «som i dag», til 5 «mye mer viktig enn i dag» (n=129-131).

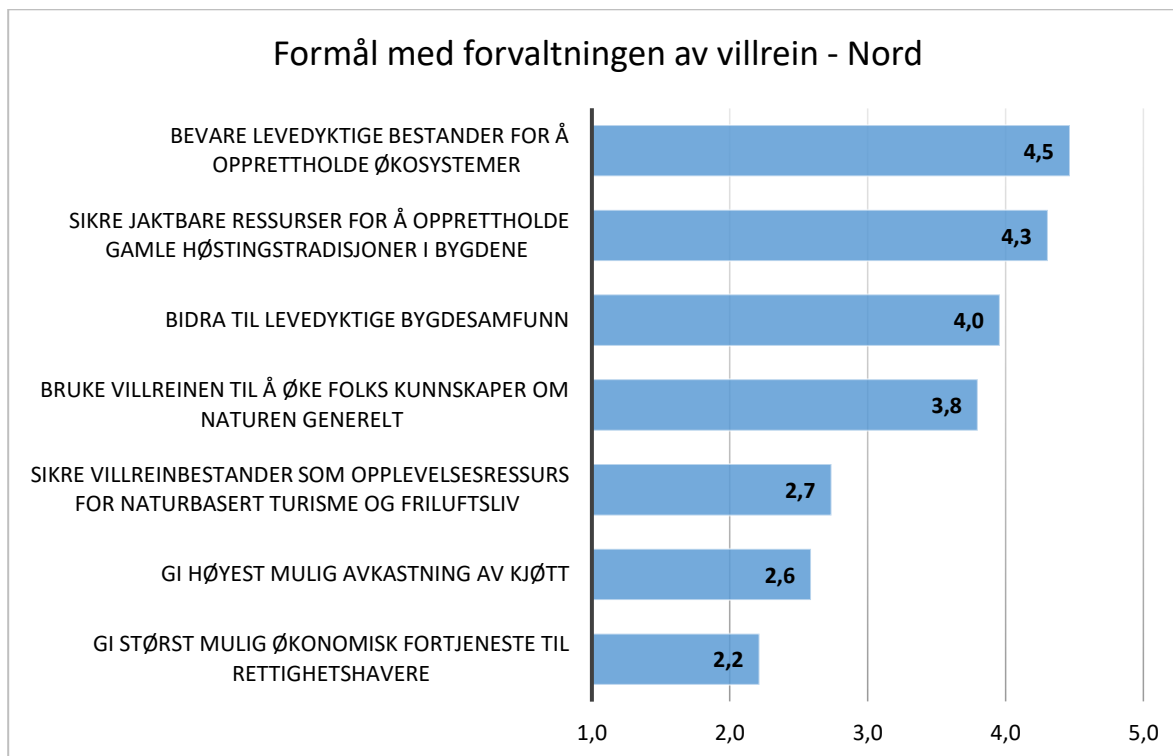
De lokale respondentene ble spurt om hvilke tre aktører de mente ville være de viktigste dersom *framtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskapning*. Samlet sett var det kommune, fjellstyrer og grunneierlag/utmarkslag som flest mente var viktigst for en slik utvikling (**Figur 60**).

Figur 60. Hvor viktig respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) mener ulike aktører er, gitt at fremtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskapning (n=132). Hver respondent kunne kryse av for de tre aktørene de mente var viktigst, derfor overstiger samlet prosent 100.

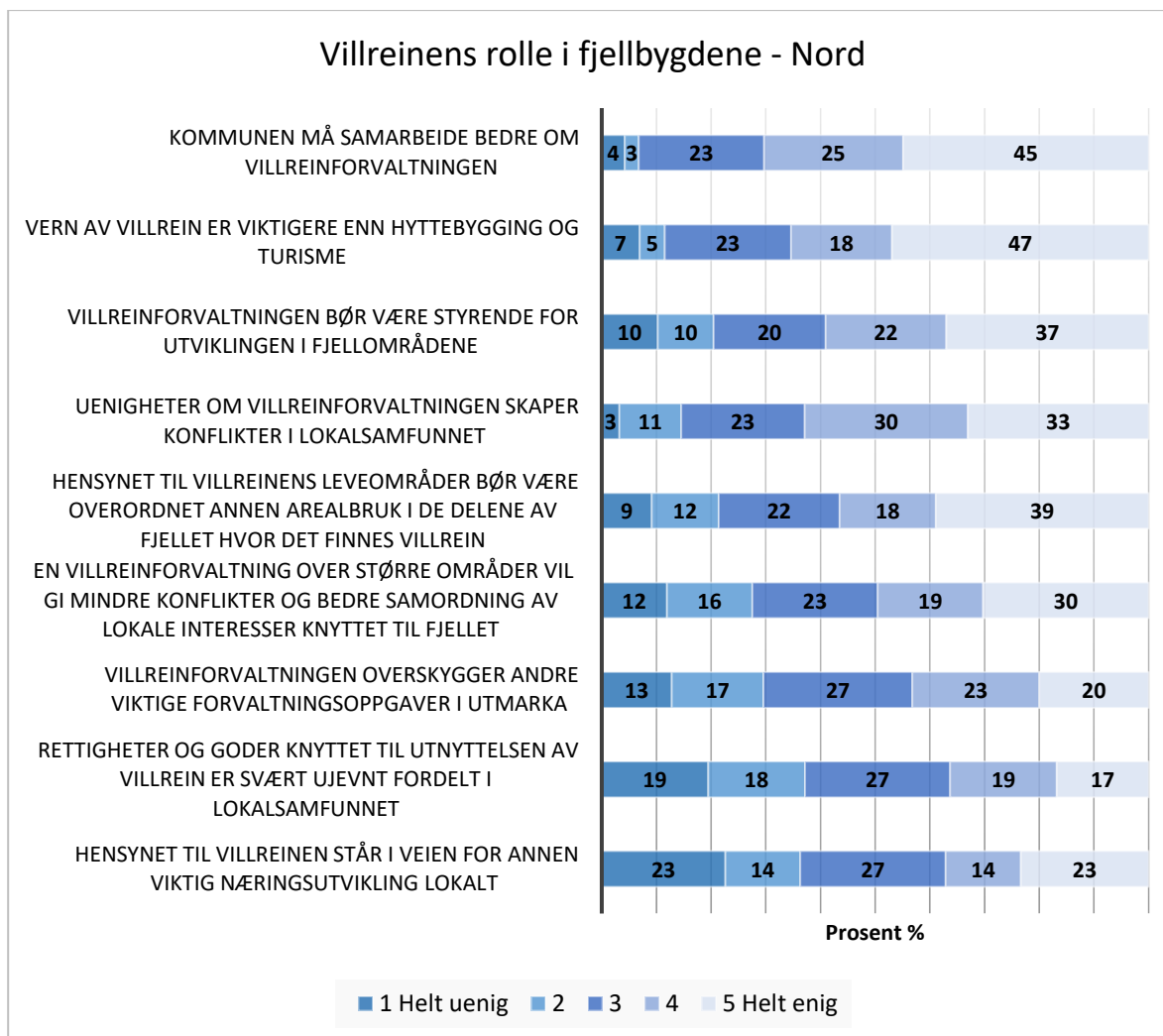
De lokale respondentene ble også spurt om i hvilken grad villreinforvaltning interesserte dem. Det var halvparten av de lokale bosatt på nordsiden av Hardangervidda som var svært interessert i villreinforvaltning og kun 3% som ikke var interessert i dette i det hele tatt. De aller fleste mente også at spørsmål om villrein og forvaltning er viktig for lokalsamfunnet – 62% svarte svært viktig (tallverdi 5) og 17% svarte med kategorien under (tallverdi 4), mens kun 3% ikke synes det var viktig i det hele tatt (tallverdi 1). En del synes derimot ikke at villrein burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda – 41% svarte «nei, ikke i det hele tatt» (verdi 1) og rundt 20% svarte med middelvei (3) og 10% svarte «ja, i mye større grad» (verdi 5).

Respondentene ble bedt om å ta stilling til ulike formål med forvaltningen av villrein, formålene ble framstilt som påstander med svarskala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Samlet sett var de lokale respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) positive til å bevare levedyktige bestander for å opprettholde økosystemer, sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner i bygdene, å bidra til levedyktige bygdesamfunn og å bruke villrein til å øke folks kunnskaper om naturen generelt (**Figur 61**).

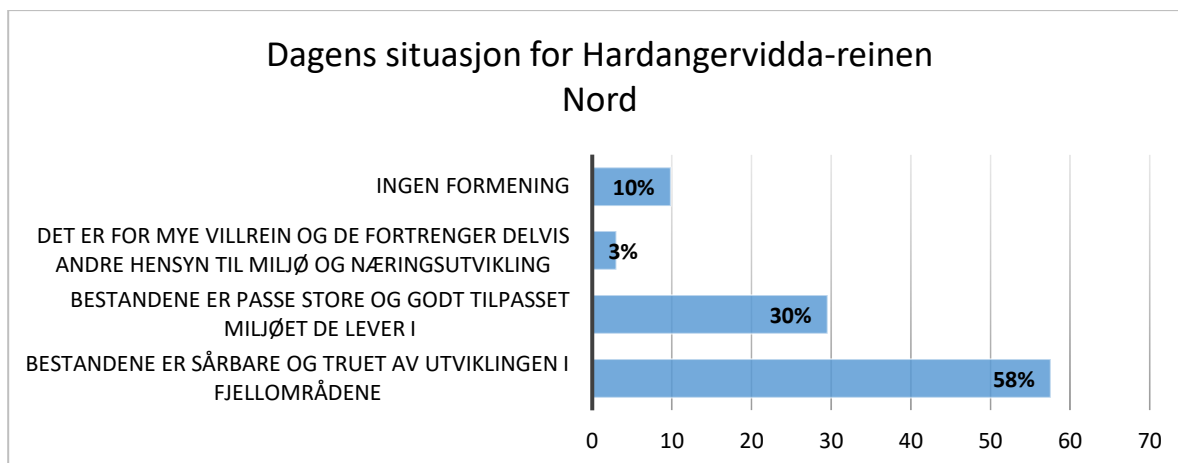
Figur 61. Gjennomsnittskår for hvor enig respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) er i ulike formål med forvaltning av villrein på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=120-125) er derfor ulik.

Lokalbefolkningen ble spurt om ulike syn på hvilken rolle villreinen spiller i fjellbygdene. Det var spesielt to påstander som lokale på nordsiden av Hardangervidda var enige i; vern av villreinen er viktigere enn hyttebygging og turisme og kommunen må samarbeide bedre om villreinforvaltningen (**Figur 62**). De lokale var mest uenige i at rettigheter og goder knyttet til utnyttelsen av villrein er svært ujevnt fordelt i lokalsamfunnet og hensynet til villreinen står i veien for annen viktig næringsutvikling lokalt.

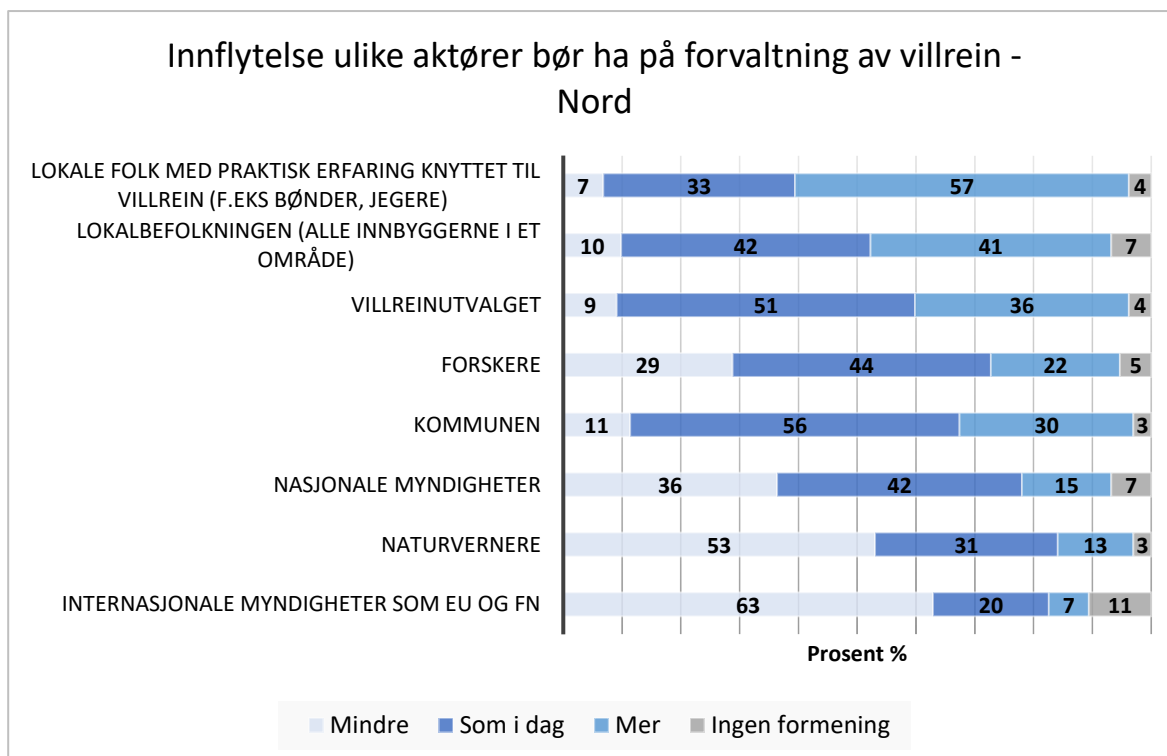
Figur 62. Prosentfordelinger på hvor enig respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) er i ulike påstander som omhandler rollen villreinen spiller i fjellbygdene, på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig». Det var også mulig å krysse av for «vet ikke» og de som gjorde dette er holdt utenfor denne analysen, utvalgsstørrelse (n=109-131) er derfor ulik.

Respondentene ble også spurt om hvilken oppfatning de har av dagens situasjon for villreinen i de områdene av Hardangervidda som de kjenner til. I overkant av halvparten av de lokale respondenter bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik, Eidfjord kommuner) mener at villreinbestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene, mens 30% mener at bestandene er godt tilpasset miljøet de lever i (**Figur 63**).

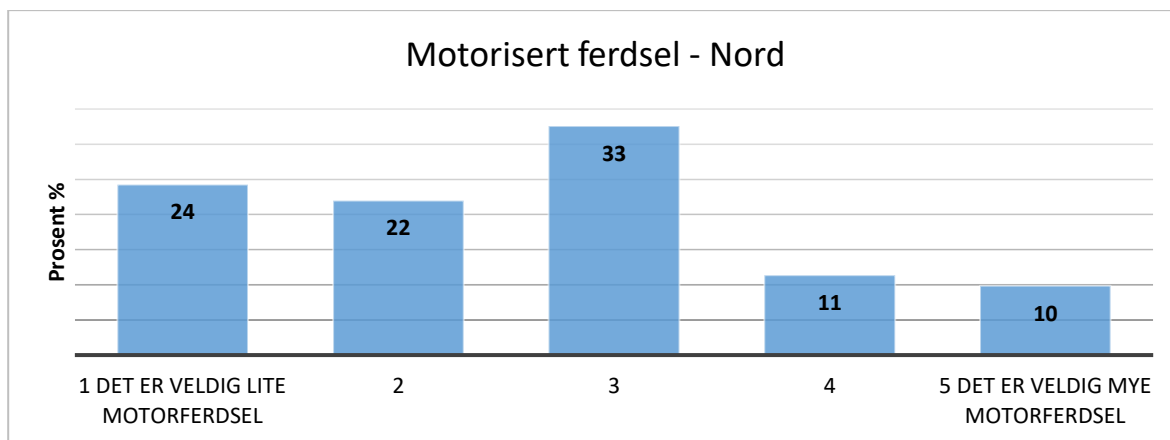
Figur 63. Oppfatning respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) har om dagens situasjon for Hardangervidda-reinen fordelt på fire svarkategorier (n=132).

Ulike aktører har varierende grad av medvirkning når det gjelder avgjørelser om hvor store villreinbestandene skal være og hvordan man skal forvalte reinen. Forvaltningen kan være knyttet til reinen som ressurs (jakt, turisme, naturopplevelse) eller til andre samfunnsforhold som primærnærings, arealdisponering, aktiviteter i fjellet etc. De lokale ble spurt om hvilken innflytelse de mener ulike aktørene bør ha med tanke på disse spørsmålene. Blant lokalbefolkningen på nordsiden mente mange at spesielt lokale folk med praktisk erfaring knyttet til villrein, men også lokalbefolkningen generelt, burde ha langt mer innflytelse enn i dag, og nesten ingen mente at disse burde ha mindre innflytelse (**Figur 64**). I motsatt ende finner vi internasjonale myndigheter som EU og FN og naturvernere som over halvparten mente at burde ha mindre innflytelse enn i dag.

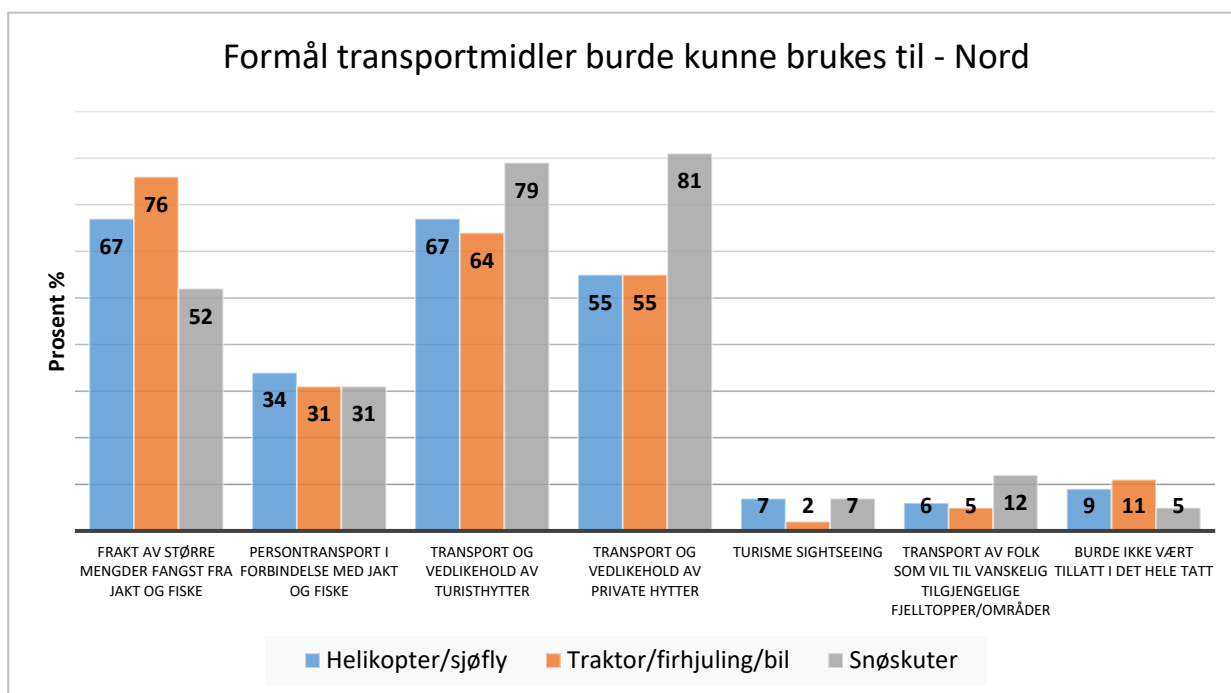
Figur 64. Prosentfordelinger for innflytelse respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) mener ulike aktører burde ha i medvirkning i avgjørelser om forvaltning av villreinen (n=132).

Respondentene ble også bedt om å ta stilling til hva deres hovedinntrykk var når det gjaldt motorisert ferdsel på Hardangervidda (**Figur 65**). I underkant av halvparten mener det er lite motorisert ferdsel på vidda. En tredjedel ligger på midtverdien (3), mens hver femte svarer at det er mye eller veldig mye motorferdsel på Hardangervidda.

Figur 65. Prosentandeler som viser respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner) sitt hovedinntrykk av motorisert ferdsel på Hardangervidda (n=132).

Respondentene var stort sett enige i at snøskuter burde kunne benyttes for transport og vedlikehold av turisthytter og private hytter (**Figur 66**). Respondentene var også enige i at traktor/firhjuling/bil skal kunne brukes til frakt av større mengder fangst fra jakt og fiske og til persontransport i forbindelse med dette. Formålene som ikke gjaldt nyttekjøring var respondentene generelt uenige at skulle kunne benytte motorisert transport (turismesightseeing og persontransport til fjelltopper/områder). Av de som ikke synes de motoriserte transportformene burde være tillatt å bruke på Hardangervidda, var det flest som mente at traktor/firhjuling/bil ikke burde benyttes (11%).

Figur 66. Prosentfordeling som viser hvilke motoriserte transportformer som respondentene bosatt på nordsiden av Hardangervidda (Hol, Ulvik og Eidfjord kommuner, n=132) mener burde være tillatt på Hardangervidda og til hvilke formål.

4 Diskusjon

4.1 Bruk og holdninger til Hardangervidda

Lokalsamfunnene rundt Hardangervidda er veldig opptatt av lokal kulturhistorie og å ivareta tradisjonene knyttet til høstingsaktiviteter og landbruk (Johansson 2014). Vår undersøkelse viser at de aller fleste føler en sterk tilhørighet til fjellområdene på Hardangervidda, og de har vært i området mange ganger før. Dette vil også si at de fleste bruker området som de alltid har gjort uavhengig av om området er vernet som nasjonalpark eller ikke. Det er noe ulikt syn på vernet av Hardangervidda. Hytteeiere (86%) var mer positive til vernet enn det lokalbefolkningen samlet var, selv om begge brukergruppene gjennomgående var positive. Dette er ikke unaturlig da Hardangervidda er et fritidslandskap for hytteeiere og tilreisende, mens det utgjør (i hvert fall til en viss grad) hverdagslandskapet for lokalbefolkningen. Fritidslandskapet på Hardangervidda oppleves i helger og ferier, og står i motsetning til det, ofte urbane, landskapet mange bor og jobber i til vanlig. Vern av naturområder vil alltime innebære regler eller restriksjoner for bruk, og de som har slike naturområder som sitt hverdagslandskap vil naturlig nok måtte forholde seg til dette på en annen måte enn de som besøker området i kortere perioder eller mer eller mindre sporadisk. Innad i lokalbefolkningen er imidlertid innstillingen til vernet varierende. På sørsiden er 85% positive til vernet, mens den tilsvarende andelen på østsiden var 60%. I vest og nord er 70-73% positive. Denne fordelingen er nok ganske forventet ut ifra det man tidligere vet om lokalbefolkningens bruk og konflikthet til turisme, der mange steder i områdene i sør, nord og vest er langt mer påvirket av turisme og har vært i lang tid, og man ser stort potensiale for vern i en turismesammenheng (Johansson 2014). I øst er bruken i større grad dominert av lokale brukere, og som også kan se på vernet som en trussel mot sin egen aktivitet med forskjellige restriksjoner på blant annet motorferdsel og utvikling av private hytter (Selboe 2012). Forskjellene i bruken av merkede stier og terrenget utenfor stier underbygger også forskjellene mellom tilreisende, hytteeiere og lokalbefolkning. De med lokal tilhørighet, og spesielt lokalbefolkningen bruker i større grad alle deler av vidda, mens de besøkende for det meste holder seg på merkede stier/veier.

I forlengelsen av hvordan terreng og sti brukes av de ulike gruppene, så vi også at det er forskjeller når det gjelder hvilke aktiviteter som utøves. Mens de tilreisende i all hovedsak går fottur, bruker hytteeierne området noe mer variert. Sistnevntes aktivitet er i relativt stor grad knyttet til typiske rekreasjonsaktiviteter som fottur, skiturer og toppturer, men også en del til bærplukking og fiske. Lokalbefolkningen har den mest varierte bruken og blant dem står høstingsaktivitetene spesielt sterkt, i tillegg til fot- og skiturer. Mange driver også med aktiviteter knyttet til landbruk/næring. Dette indikerer at det er enklere å kanalisere de tilreisende fordi de i all hovedsak bruker stiene, enn det eventuelt er å endre hytteeierne, og spesielt lokalbefolkningens bruk, noe en også har sett i andre områder (Strand et al. 2014, Gundersen et al. 2017).

De med lokal tilhørighet og de tilreisende opplever en del forhold knyttet til miljøtilstanden på Hardangervidda ganske ulikt. De lokale ser ut til i større grad å oppleve konflikt og negative forhold enn det de tilreisende gjør. De lokale opplever i langt større grad søppel ved parkeringsplasser, slitasje på stier og trengsel i form av for mange folk i enkelte områder under høyseongen som problematisk. De er også mer skeptiske til bruk av sykkel langs stiene. At oppfatningene er såpass ulike for en del forhold kan henge sammen med både hva slags landskap Hardangervidda er for respondenten – om det er hverdagslandskap eller opplevelseslandskap. Et annet forhold er hvilken forventning en har. Mange tilreisende vet kanskje at Hardangervidda er en populær nasjonalpark og de forventer derfor at det skal være en del andre folk i området, med de konsekvensene det ofte innebærer (Ryen 2015). De lokale som lever i og forvalter området daglig, kan derimot oppleve at slike negative forhold har opphav nettopp i de tilreisende. De kan også oppleve restriksjoner på egen og tradisjonell bruk, mens «turist-bruk» i mindre grad blir gjenstand for tilsvarende begrensninger. Slikt kan skape misnøye. Et annet forhold som kan forklare disse forskjellene er fordelingen mellom høy- og lavpurister i de to utvalgene (Vistad & Vorkinn 2012). Blant de med lokal tilhørighet finner vi en av de høyeste andelen høypurister som er målt i naturområder i Norge (Vistad & Vorkinn 2012), mens det er relativt få høypurister

og mange lavpurister blant de tilreisende. Det er altså en grunnleggende forskjell mellom de med lokal tilhørighet og de tilreisende når det gjelder preferansene for tilrettelegging og det å møte andre i naturområder (Gundersen et al. 2015).

Hytteiere er en viktig brukergruppe av Hardangervidda. Hytteiere foretar i likhet med lokalbefolkningen gjerne flere turer i løpet av året, og det er viktig å kunne tilby et spekter av gode turmuligheter for denne gruppen. Med flere tilbud får man spredd ferdselen til flere områder, og i tilfeller der hytteeierne legger turen til høyfjellet, vil det være viktig at de kan finne fullgode alternativer i områder som kommer i mindre konflikt med villrein og andre verneverdier. Vi ser også at de fleste besøkende går en dagstur av ganske lang varighet (Selvaag et al. 2018), noe som indikerer at det bør være nok ruter av en viss lengde.

Det er entydig stor aksept blant lokalbefolkningen rundt hele Hardangervidda av bruk av motoriserte kjøretøy når det gjelder nytteformål som vare-/persontransport og vedlikehold. Helikopter/sjøfly og snøskuter er generelt mer akseptert enn traktor/bil/ATV. Det fremkommer også at snøskuter i større grad er akseptert i forbindelse med vedlikehold enn vare-/persontransport, og en årsak er nok at snøskuter med last tar seg godt og raskt frem over store avstander (Selboe 2012). Det er større aksept for bruk av helikopter/sjøfly i vest enn rundt resten av vidda, og dette gjenspeiler også fordelingen av dispensasjoner som ble gitt frem til 2012 (Selboe 2012). Data på dispensasjoner til motorferdsel er ikke sammenstilt siden 2012 og det bør være en viktig oppgave for forvaltningen å få oversikt over utviklingen av dispensasjoner i perioden etter dette. Vi diskuterer ikke her om de regionale forskjellene skyldes forskjeller i atkomst og tilgjengelighet, eller om forskjellene kan skyldes andre forhold. I sør og vest er andelen som mener at traktor/bil/ATV ikke burde være tillatt i det hele tatt høy (hhv. 43% og 28%), og skiller seg betraktelig fra øst- og nordområdene. Dette skyldes nok forskjellige tradisjoner med bakgrunn i en rekke faktorer knyttet til behov, terreng, landbruk og turisme (Selboe 2012).

Interessen for villreinforvaltning var stor både blant hytteiere og lokalbefolkning, men større hos sistnevnte. Det er overraskende at så mange av hytteeierne er interessert i forvaltning av villrein, fordi få av dem jakter. Denne interessen blant hytteiere er nok mer grunnet i villreinen som en flaggskipart i befolkningen knyttet til verdier som opprinnelighet, urørthet og fasinasjon (Kaltenborn et al. 2014). Begge grupper har helt lik oppfatning av bestandssituasjonen; i underkant av 60% mener bestandene er sårbare, mens i overkant av 30% mener de er passe store og godt tilpasset. Blant de som hadde jaktet var det imidlertid langt flere blant lokalbefolkningen som hadde opplevd at turgåere forstyrret trekket og jakta. Det er langt flere som mener populasjonene av villrein på Hardangervidda er sårbare, enn tilsvarende tall fra lokalbefolkningen rundt Rondane (30%) og Setesdal-Vesthei (42%) (Kaltenborn et al. 2014). Dette er et overraskende resultat tatt i betraktning at villreinen på Hardangervidda har et mye større areal å vandre på enn i Rondane og Setesdal-Vesthei, og også med tanke på all turisttrafikken i Rondane og all kraftutbyggingen i Setesdal-Vesthei. Når det er sagt kunne vi med fordel ha lagt inn et siste alternativ på Hardangervidda «bestanden er for liten og må økes for å oppnå større arealbruk». Nettopp en slik tilnærming forsøkes i Setesdal-Vesthei, men da med helt andre forutsetninger med tanke på reinens kondisjon enn de som er på Hardangervidda (Kjørstad et al. 2017).

Når det gjelder hva som bør være de viktigste formålene for forvaltningen er lokalbefolkningen rundt hele Hardangervidda enige i at å bevare levedyktige bestander og å sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner er det aller viktigste. De er også enige i at høyest mulig avkastning i form av kjøtt og inntekter til rettighetshavere er minst viktig. At det er stor enighet i formålene som forvaltningen skal jobbe mot har stor betydning fordi en da har et felles premiss og mål å jobbe ut ifra. Samtidig er det store ulikheter i hvordan lokalbefolkningen vurderer bestandstilstanden til reinen. Rundt hele Hardangervidda mener majoriteten at bestandene er sårbare og truet av utviklingen. Men i sør er det relativt sett langt flere som er av denne oppfatning enn det er i vest, nord og spesielt øst. Disse ulikhetene kan potensielt medføre utfordringer i hvilke forvaltningsgrep lokalbefolkningen vil oppfatte som legitime og aktuelle i de ulike regionene. I utgangspunktet kunne dette tolkes til at det er bra med en differensiert forvaltning mellom regionene, men forvaltningssituasjonen på Hardangervidda er rettet mot en helhetlig

forvaltning i hele området. Slike utfordringer blir enda mer aktuelle når det også fremkommer at rundt hele Hardangervidda er det mange som mener at spesielt lokale folk med erfaring knyttet til villrein, men også lokalbefolkning generelt, bør få mer innflytelse i forvaltningen enn det de har i dag.

Vi skiller mellom tilretteleggingstiltak (for friluftsliv) og forvaltningstiltak (for ivaretagelse av natur- og/eller verneverdier). De tilreisende fikk bare to spørsmål knyttet til forvaltningstiltak: omlegging og nedlegging av stier. De med lokal tilhørighet fikk i tillegg spørsmål om stenging av grusveier, flytting av hytter og forbud mot ferdsel i perioder og i områder. Alle brukergruppene må sies å være positivt innstilt til både omlegging og nedlegging av stier, men de med lokal tilhørighet (både hytteeiere og lokalbefolkningen) er mer positive til nedleggelse av stier enn det de tilreisende er. Tilsvarende resultater er kjent fra andre villreinområder (Gundersen et al. 2015). Dette kan henge sammen med bruken av områdene. Fordi de tilreisende i så stor grad benytter stiene, vil nedleggelse medføre en langt større «inngripen» i deres bruk enn det som vil være tilfelle for de med lokal tilhørighet som også bruker områdene utenfor stiene. Sistnevnte gruppe har også langt mer erfaringer fra og kjennskap til området, slik at de i mindre grad vil være påvirket av at en sti legges ned. I underkant av 40% av de tilreisende var på flerdagerstur på Hardangervidda (Selvaag et al. 2018), og det kan tenkes at flere av disse vil kunne tenke at nedleggelse av stier ville påvirket turen deres. Synet på andre forvaltningstiltak var også generelt positivt og relativt lik mellom hytteeiere og lokalbefolkning, men tiltak som innebærer forbud mot ferdsel har en aksept midt-på-treet. Dette betyr mindre konflikter mellom ulike grupperinger dersom forvaltningen gjennomfører tiltak i tråd med dette. Imidlertid kommer en selvsagt ikke unna de uenigheter som kan oppstå dersom forvaltningen iverksetter et tiltak for å bedre forholdet for villreinen og dette er i konflikt med det de med lokal tilhørighet mener. Forskjellene mellom hvordan lokalbefolkningen vurderer bestandssituasjonen som vi viste til over, er en potensiell kime til konflikt dersom et tiltak innføres i et område der de lokale i stor grad mener villreinbestanden er godt tilpasset arealene. Derfor er forholdet mellom populasjonsstørrelse på villrein og forvaltningstiltak for å bedre situasjonen konfliktfylt på Hardangervidda. Omlegging og nedlegging av stier er lokalbefolkningen mer positive til enn forbud mot bruk av spesifikke områder eller til spesielle tider.

Resultatene over viser også at innstillingen til fysiske tilretteleggingstiltak er ulik hos hhv. lokalbefolkning, hytteeiere og tilreisende. Mens tilreisende er positive til nesten samtlige tiltak, er lokalbefolkningen for det meste negativ til alle tiltakene med unntak av klopper/bruer over bekker. Det betyr ikke nødvendigvis at de er veldig negative, men gjennomsnittskårene er under middels. Hytteeierne havner i en slags midtposisjon, de er positive til mange av tiltakene, og mer nøytrale eller negative til andre, men forskjellen mellom hytteeiere og lokalbefolkning er også tydelig. Merking av flere stier er et av de tiltakene der det er størst uenighet, her er lokalbefolkningen ganske negativ, mens de tilreisende er ganske positive. Det samme gjelder oppsett av flere gapahuker/nødbuer på lange ruter. Lokalbefolkningen vil trolig betrakte slike gapahuker mer som et tilbud til de besøkende eller nødbuer på turistlokaliteter med svært stor ferdsel, på samme måte som ble bekreftet fra Forollhogna (Gundersen et al. 2017). Det at preferansene for tilrettelegging er såpass ulike kan by på utfordringer for forvaltningen. En måte å løse dette på kan være å følge prinsippene for adaptiv forvaltning innad i området, der en differensierer hvilke forvaltningstiltak som gjøres i ulike geografiske områder, tester ut dette og følger utviklingen over tid (Gundersen et al. 2011). Et viktig forhold blir da å velge de rette områdene for de ulike tiltaksregimene, og som bygger på prinsippet om å kanalisere folk ved å bygge opp attraksjoner i randsonen og bygge ned tiltak for å hindre turistbruk i kjerneområdene til villrein. De lokale er generelt mer negative til de fleste av tiltakene. Dette er et interessant resultat sett i lys av den storstilte tilretteleggingen som skjer «overalt» i dag, og spesielt i forbindelse med utvikling av turisme i randsonene av Hardangervidda. De fleste lokale er klar over at økt tilrettelegging som oftest fører til flere folk, og som igjen kan medføre behov for enda mer tilrettelegging. En slik spiral av tilrettelegging og økt mengde besøkende kan medføre at de lokale føler seg fortrent fra områdene (Selvaag et al. 2020).

Mange betrakter området som et villmarksområde, og dette skyldes i første rekke at det er fravær av tekniske inngrep mer enn at de ser på området som ubrukt og urørt av f. eks. landbruk (Selvaag et al. 2018). Det er stor tilslutning blant de besøkende om å bevare områdets urørte karakter, det betyr at man ser stor verdi i verneverdiene i området. Eventuell utvikling og tilrettelegging for lokal næring bør i første rekke skje i randsonene der det er mindre konflikt med verneverdier og villrein (Utkast besøksstrategi 2019). Brukerne av Hardangervidda har mest tro på næringsutvikling med utgangspunkt i mat og matopplevelser, åpen seter og besøkssenter, små-skala overnatting og aktiviteter som bygger på bruk av tradisjonelt landbruk, kulturlandskap, samt jakt og fiske. Dette handler igjen om å bygge videre på identiteten som lokalbefolkningen har til Hardangervidda.

Både hytteeiere og lokalbefolkningen er av den oppfatning at Hardangervidda vil være viktig for fremtidig næringsutvikling i bygdene rundt. Begge brukergruppene tror lokalproduserte nisjeprodukter knyttet til mat og natur, samt natur- og kulturminneguiding vil være noe av det som blir viktigst (men generelt blir de fleste vurdert å bare bli litt viktigere enn i dag). Samtidig ser lokalbefolkningen i noe større grad ut til å ha høyere tiltro til mer tradisjonelle næringsformer som landbruksdrift, utmarksbeite, næringsfiske og næring knyttet til jakt/fangst enn det hytteeierne har. Imidlertid er det som nevnt få av de nevnte næringer som blir vurdert å bli veldig viktige framover. At hytteeierne generelt mener ulike næringsformer blir viktigere enn det de lokale gjør er interessant. Hva som er årsakene er ikke lett å gi svar på, men spesielt to forhold er nærliggende å nevne. Det ene er at hytteeierne tenker at de selv vil ha en tilbøyelighet til å benytte seg av tilbudene som skisseres og således vurderer dem til å bli viktigere enn i dag. Et annet forhold er at de kjenner rammebetingelser og vilkår for å kunne drive næring i bygdene dårligere enn de som er lokalt bosatt, og dermed fremstår som noe mer optimistiske.

Selv om oppfatningen om at Hardangervidda vil være viktig for framtidig næringsutvikling er råddende rundt hele vidda, viser resultatene derimot at hvilke typer næringer som vil bli viktige varierer i ulike regioner av vidda. Langt på vei blir de aller fleste formene for næring vurdert å ha tilsvarende eller litt større betydning enn det de har i dag, det gjelder altså rundt hele vidda. På nordsiden, og spesielt østsiden har lokalbefolkningen generelt større tiltro til at flere av de ulike næringsformene som ble listet opp vil bli viktigere enn det de er i dag, enn det de har i sør og vest. Lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser er det produktet som alle har størst tiltro til at vil bli viktigere. På østsiden er det også stor tro på næring knyttet til jakt, fangst og fiske, næringsfiske og lokalproduserte nisjeprodukter knyttet til naturopplevelser vil bli viktig framover. På østsiden får natur- og kulturminneguiding/formidling de høyeste skårene etter matopplevelser. Tradisjonelt er mye av den etablerte næringen knyttet til Hardangervidda å finne på «himmelretning». Dette sammenfaller også med en rekke andre regionale forskjeller, der spesielt øst på Hardangervidda skiller seg ut med å være knyttet til mer tradisjonell bruk av Hardangervidda enn spesielt i vest. Hyttebygging i randsonene og større arrangement/ritt er lokalbefolkningen rundt hele Hardangervidda enige om at vil være mindre viktig i framtida enn det det er i dag. Dette kan ha å gjøre med at respondentene har svart med tanke på hva som er ønsket utvikling og ikke hva den reelle utviklingen faktisk vil bli. Mindre fokus på hyttebygging vil sette større krav til at lokalbefolkningen klarer å utnytte næringspotensialet ved at hyttefolket oppholder seg mye i kommunen, enn næringer knyttet til selve utbyggingen. Blant lokalbefolkningen er det bred enighet om hvilke aktører som er viktigst for framtidig næringsutvikling, nemlig kommunene etterfulgt av grunneierlag/utmarkslag og fjellstyrene. I sør mener også mange (28%) at villreinutvalget vil være viktig, og andelen er mye høyere her enn i vest, øst og nord (8-10%). Når det gjelder den viktige rollen kommunene har for videre næringsutvikling, er dette et resultat vi ser fra andre villreinområder, slik som Rondane, Snøhetta, Setesdal-Vesthei og Forollhogna (Kaltenborn et al. 2015; Gundersen et al. 2017).

Resultatene har avdekket muligheter og utfordringer knyttet til bruk og syn på Hardangervidda fra tilreisende, hytteeiere og lokalbefolkning og vi har forsøkt å identifisere noen viktige geografiske forskjeller og likheter. Det er et håp at kunnskap og konklusjoner fra denne rapporten kan brukes videre inn i forvaltningen av Hardangervidda og bidra til å utvikle en godt forankret besøks- og forvaltningsstrategi i området.

5 Referanser

- Alnes, P.K., Arnesen, T., Kvamme, S. og Lurfald, M. 2018. Fjellindeksen 2018, ØF-rapport 05/2018.
- Andersen, R. & Hustad, H. (red.) 2004. Villrein & Samfunn. En veiledning til bevaring og bruk av Europas siste villrein fjell. – NINA Temahefte 27. 77 pp.
- Arnesen, T., Overvåg, K. Gløersen, E., Schurman, C., Riise, Ø.: Fjellområder og fjellkommuner i Sør-Norge. Definisjon, avgrensing og karakterisering ØF-rapport No. 2010/08
- Field, A. 2009. *Discovering Statistics Using SPSS*. 3rd Edition, Sage Publications Ltd., London.
- Fossgard, K. 2011. Kitere på Hardangervidda. Hvem er de og hva gjør de? Mastergrad. Universitet for Miljø- og Biovitenskap. Institutt for naturforvaltning, Ås.
- Gundersen, V., Andersen, O., Kaltenborn, B. P., Vistad, O. I. & L. C. Wold. 2011. Målstyrt forvaltning – Metoder for håndtering av ferdsel i verneområder. NINA Rapport 615. 102 s. + vedlegg
- Gundersen, V., Mehmetoglu, M., Vistad, O. I., & Andersen, O. 2015. Linking visitor motivation with attitude towards management restrictions on use in a national park. *Journal of outdoor recreation and tourism*, 9, 77–86. doi.org/10.1016/j.jort.2015.04.004
- Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O., Wold, L.C., Rybråten, S., Dokk, J.G., Vistad, O.I. og S.K. Selvaag. 2017. Ferdsel og bruk av Forollhogna villreinområde - NINA Rapport 1331. 168 s.
- Johansson, K. 2014. Lokalbefolkning og turismeutvikling – konflikt eller verdifull sameksistens? Mastergrad. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Fakultet for miljøvitenskap og teknologi. Institutt for naturforvaltning, Ås.
- Jonsson, B. og K. Skogen 2009. Friluftsliv i endring: Felles strategisk instituttprogram 2004–2008. NINA temahefte, 38. Trondheim: Norsk institutt for naturforskning.
- Kaltenborn, B. K., O. Andersen & V. Gundersen. 2014. The role of wild reindeer as a flagship species in new management models in Norway. *Norwegian Journal of Geography* 68(3): 168-177. DOI: 10.1080/00291951.2014.904400
- Kaltenborn, B. P., E. Hongslo, V. Gundersen & O. Andersen. 2015. Public perceptions of planning objectives for regional level management of wild reindeer in Norway. *Journal of Environmental Planning and Management*, 58(5): 819-836. DOI: 10.1080/09640568.2014.898204
- Kjørstad, M., Bøthun, S. W., Gundersen, V., Holand, Ø., Madslie, K., Mysterud, A., Myren, I. N., Punsvik, T., Røed, K. H., Strand, O., Tveraa, T., Tømmervik, H., Ytrehus, B. & Veiberg, V. (red.). 2017. Miljøkvalitetsnorm for villrein - Forslag fra en ekspertgruppe. – NINA Rapport 1400. 192 s. Miljødirektoratet. 2015. Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder. M-415|2015. 40 s.
- Price, M.F., Arnesen, T., Gløersen, E. et al. Mapping mountain areas: learning from Global, European and Norwegian perspectives. *J. Mt. Sci.* 16, 1–15 (2019). <https://doi.org/10.1007/s11629-018-4916-3>
- Ryen, P. A. C. 2015. Turisters tilfredshet med oppholdet i Norge - En kvantitativ studie fra Nord-Gudbrandsdalen Nasjonalparkriket og Hardangervidda. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Fakultet for Miljøvitenskap og teknologi. Institutt for Naturforvaltning, Ås.
- Selboe, T. W. 2012. Omfang, forvaltning og konsekvenser for villrein (*Rangifer tarandus tarandus*) av motorisert ferdsel i Hardangervidda nasjonalpark. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Fakultet for miljøvitenskap og teknologi. Institutt for naturforvaltning, Ås.
- Selvaag S.K., Gundersen V., Dokk J.G., Romtveit, L., Strand, O., & T. Holter. 2018. Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017. NINA Rapport 1530. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag, S., Gundersen, V., & L. C. Wold. 2020. Føler de lokale seg fortrent fra Hardangervidda?. Villreinen 2020. Redaktør Fred Ivar Aasand. In print.
- Skogen, K. & Jonsson, B. 2009. Friluftsliv i endring: Felles strategisk instituttprogram mellom NINA, NIBR og NIKU 2004-2008. NINA-Temahefte 38. 31s.

Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel, I., Panzacchi, M. & Van Moorter, B. 2014. Villrein og ferdsel i Rondane. Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014. – NINA Rapport 1013. 170 s. + vedlegg

Sørum, S. K. 2013. Forvaltning av villreinen (Rangifer tarandus tarandus) leveområde på Hardangervidda. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Fakultet for miljøvitenskap og teknologi. Institutt for naturforvaltning, Ås.

Utkast besøksstrategi 2019. Upublisert notat.

Vistad, O. I., & Vorkinn, M. 2012. The Wilderness Purism Construct—Experiences from Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics*, 19, 39-47.

Vedlegg

Vedlegg 1 Spørreskjema 2019-undersøkelsen

Hvilken tilknytning har du til Hardangervidda? Kryss av for alle alternativene som passer

- (1) Jeg bor i en av kommunene rundt Hardangervidda
- (2) Jeg eier/disponerer hytte i områdene rundt/inne på Hardangervidda
- (3) Jeg er rettighetsinnehaver på Hardangervidda
- (4) Ingen av alternativene passer

I hvilken kommune bor eller eier/disponerer du hytte?

- (1) Vinje
- (2) Tinn
- (3) Nore og Uvdal
- (4) Hol
- (5) Ulvik
- (6) Eidfjord
- (10) Rollag
- (11) Aurland
- (7) Ullensvang (nye Ullensvang)
- (8) Odda (nye Ullensvang)
- (9) Annen kommune

Brukte/besøkte du Hardangervidda i 2019?

- (1) Besøkte ikke Hardangervidda i 2019
- (2) Bare en gang
- (3) Flere ganger

Hvor mange dager var du på Hardangervidda i 2019, fordelt på ulike sesonger?

Vinter: jul-påske _____

Vår: etter påske (t.o.m. mai) _____

Sommer-høst: juni-september _____

Senhøstes: oktober - jul _____

Hva slags bruk/aktiviteter utøvde du på Hardangervidda i 2019? Flere svar er mulig

- (1) Fottur

- (2) Topptur til fots
- (3) Fiske
- (4) Jakt
- (5) Skitur
- (6) Sykkel på vei
- (7) Sykkel på sti/utenom vei
- (8) Bærplukking
- (9) Landbruks- og arbeidsærend
- (10) Fotografering
- (11) Padling
- (12) Båttur
- (13) Ridning
- (14) Klatring
- (15) Hundekjøring
- (16) Kiting
- (17) Andre aktiviteter (eks. løpetur, geocaching, o.a.), hvilke? _____

Hva slags type skitur har du vært på Hardangervidda siste år? Flere svar er mulig

- (1) Med fjellski/turski
- (2) Med toppturutstyr (randonee, telemark e.l.)
- (3) Med langrennski

Hva slags type jakt har du utøvd på Hardangervidda siste år? Flere svar er mulig

- (1) Jakt på småvilt
- (2) Jakt på villrein
- (3) Jakt på annet storvilt

Oppløve du at turgåere påvirket villreintrekket og jaktutøvelsen?

- (1) 1 Ikke i det hele tatt
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 4
- (5) 5
- (6) 6
- (7) 7 I svært stor grad

Brukte du båt da du var på Hardangervidda i 2019? Flere svar er mulig

- (1) Ferje/passasjerbåt
- (2) Leide en båt kommersielt

- (3) Brukte min egne motoriserte båt eller lånte en gratis
- (4) Brukte min egen ikke-motoriserte robåt, kajakk, kano etc. eller lånte en gratis
- (5) Brukte ikke noen form for båt

Har du brukt/besøkt Hardangervidda før 2019?

- (1) Nei
- (2) Ja, antall somre: _____
- (3) Ja, antall vintre: _____

Hvordan pleier du å ferdes på turer på Hardangervidda? (om du kun har vært på Hardangervidda en gang, kryss av for det alternativet som passer den turen)

- (1) For det meste langs merkede/tydelige stier/veier
- (2) Både på og utenfor merkede/tydelige stier/veier
- (3) For det meste utenfor merkede/tydelige stier/veier

Hvor fornøyd er du alt i alt med tilretteleggingen for friluftsliv på Hardangervidda sommerstid? For eksempel med antall og kvaliteten på stier, skilting og informasjon, buer for resting

- (1) Svært misfornøyd
- (2) Misfornøyd
- (3) Verken fornøyd eller misfornøyd
- (4) Fornøyd
- (5) Svært fornøyd

Hvordan ville du som bruker av området stille deg til følgende fysiske tiltak på Hardangervidda? Ett kryss per linje

	(Svært negativt) 1	2	3	(Nøytralt) 4	5	6	(Svært positivt) 7
Oppsetting av flere skilt som viser av-stander	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppsetting av informasjonstavler ved severdigheter langs stiene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Brosjyrer om naturen og severdighetene i området ved innfallsporene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Tydligere/bedre merking av eksisterende stier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Merking av flere stier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

	(Svært negativt) 1	2	3	(Nøytralt) 4	5	6	(Svært positivt) 7
Gangbaner av tømmer/planker/stein- heller legges ut i bløte partier på stiene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppsett av gapahuker/nødbuer på lange ruter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Etablering av tilrettelagte bålplas- ser/framkjøring av ved	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Klopper/bruer over elver/bekker som er vanskelige å krysse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Etablering av korte, godt tilrettelagte stier/smale veier til attraksjoner (f.eks. til utkikkspunkt, fuglekikketårn, fosse- fall etc.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Hvordan ville du som bruker av området stille deg til følgende forvaltningstiltak på Hardangervidda? Ett kryss per linje

	(Svært negativt) 1	2	3	(Nøytralt) 4	5	6	(Svært positivt) 7
Omlegging av enkelte stier for å be- skytte sårbar natur (f.eks. vegetasjon)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Nedlegging av enkelte stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Flytting av enkelte turisthytter og tilhø- rende sti- og løypenett til mindre sår- bare områder for villreinen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Stenging av enkelte grusveier for moto- risert ferdsel (biltrafikk, firhjulring, trak- tor) der det er store konflikter med vill- reinenes arealbruk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Forbud mot all ferdsel i spesielt sår- bare PERIODER for villreinen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

	(Svært negativt) 1	2	3	(Nøytralt) 4	5	6	(Svært positivt) 7
Forbud mot all ferdsel i spesielt sårbare OMRÅDER for villreinen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Er det ting du mener burde forbedres når det gjelder tilretteleggingen for friluftsliv?

- (1) Nei
- (2) Ja, følgende bør forbedres _____

Synes du det er positivt eller negativt at Hardangervidda er vernet som nasjonalpark?

- (1) Svært negativt
- (2) Negativt
- (3) Verken positivt eller negativt
- (4) Positivt
- (5) Svært positivt

På dine siste turer til Hardangervidda opplevde du noe som du reagerte negativt på? Om ja, hva reagerte du negativt på: Dette kan foreksempel være uønsket adferd fra andre besøkende, trafikk/støy fra motorisert ferdsel

Hvor enig eller uenig er du i disse utsagnene, når det gjelder Hardangervidda?

Sett ett kryss per linje

	(Helt uenig) 1	2	3	4	5	6	(Helt enig) 7	VET IKKE
Det er for mye søppel ved noen parkeringsplasser	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er greit at noen stier også kan brukes av syklistene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er greit at noen stier også kan brukes til ridning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er for mye folk i noen områder i høysesongen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Hovedstiene på Hardangervidda bør være forbeholdt gående	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er enkelt å finne områder der du kan være for deg selv	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐

	(Helt uenig) 1	2	3	4	5	6	(Helt enig) 7	VET IKKE
Det er blitt for stor slitasje på noen stier i området	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det bør være tillatt med idrettsarrangementer på Hardangervidda	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er greit med bruk av droner for ulike private formål	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐

Hva er ditt hovedintrykk når det gjelder motorisert ferdsel på Hardangervidda?

(med motorisert ferdsel mener vi alle former for kjøretøy: bil, traktor, firhjulig, snøskuter, helikopter, sjøfly)

- (1) 1 Det er veldig lite motorferdsel
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 4
- (5) 5 Det er veldig mye motorferdsel

For hver av de tre transportformene, marker alle formålene du er enig i at transportmiddelet burde kunne brukes til på Hardangervidda:

	frakt av større mengder fangst fra jakt og fiske	persontransport i forbindelse med jakt og fiske	transport og vedlikehold av turishytter	transport og vedlikehold av private hytter	turisme sight-seeing	transport av folk som vil til vanskelige fjelltopper/områder	Burde ikke vært tillatt i det hele tatt
Helikopter/sjøfly	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Traktor/firhjulig/bil	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Snøskuter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Om du har noen kommentarer til dette med motorisert ferdsel på Hardangervidda kan du skrive dem her:

Hvor viktig tror du ulike former for næring vil være for inntektsmulighetene i områdene i og rundt Hardangervidda i framtida?

	(Mye mindre viktig enn i dag) 1	2	(Som i dag) 3	4	(Mye mer viktig enn i dag) 5
Utmarksbeite i skog og fjell	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

	(Mye mindre viktig enn i dag) 1	2	(Som i dag) 3	4	(Mye mer viktig enn i dag) 5
Tradisjonell landbruksdrift (inkludert seterdrift i bygdenære områder)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Åpen seter/besøksseter (kafe, omvisning etc.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet matopplevelser	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lokalproduserte nisjeprodukter tilknyttet håndverk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Naturguiding/formidling (eksempelvis om geologi, dyrearter, vegetasjon, fugleliv etc.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Kulturminneguiding/formidling (eksempelvis om kulturlandskap, fangst e.l.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Opplevelsesturisme (eksempelvis guidede turer til fots, ski, sykkel, fotosafari etc.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Større arrangement som løp, renn, ritt, konsert, festival e.l.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Hyttebygging i randsonen til nasjonalparken	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Næringsfiske	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Næring knyttet til jakt, fangst og sanking	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Turisthytter med overnattingstilbud i og rundt nasjonalparken	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hvor viktig tror du Hardangervidda vil være for framtidig næringsutvikling i bygdene rundt?

- (1) 1 Ikke viktig i det hele tatt
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 4
- (5) 5 Svært viktig

Gitt at framtidig næringsutvikling knyttet til Hardangervidda skal gi lokal verdiskaping; hvilke TRE aktører tror du vil være de viktigste for å få til en slik utvikling?

- (1) Kommune
- (2) Fylkeskommune
- (3) Fylkesmannen
- (4) Miljødirektoratet
- (5) Miljøverndepartementet
- (6) Grunneierlag/utmarkslag
- (7) Statskog
- (8) Fjellstyrer
- (9) Villreinutvalg
- (10) Villreinnemd
- (11) Styret for Hardangervidda nasjonalpark bestående av et tilsynsutvalg og fylkesmenn
- (12) Privatpersoner
- (13) Private foretak
- (14) Reiselivslag (f.eks. destinasjonsselskap)

Har du kommentarer til dette med næringsutvikling kan du skrive dem her:

VILLREIN OG VILLREINFORVALTNING

I hvilken grad er villreinformvaltningen et tema som interesserer deg?

- (1) 1 Ikke interessert
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 4
- (5) 5 Svært interessert
- (6) VET IKKE

Hvor viktig mener du spørsmål om villreinen og forvaltning er for lokalsamfunnet?

- (1) 1 Ikke viktig i det hele tatt
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 4
- (5) 5 Svært viktig
- (6) VET IKKE

Syns du villrein burde brukes mer aktivt i markedsføringen av Hardangervidda?

- (1) 1 Nei, ikke i det hele tatt
- (2) 2
- (3) 3
- (4) 4

(5) 5 Ja, i mye større grad(6) VET IKKE

Villreinforvaltningen skal imøtekomme mange interesser. Hvordan stiller du deg til følgende formål med forvaltningen av villrein? Angi hvor enig eller uenig du er for hvert utsagn

	Helt uenig 1	2	3	4	Helt enig 5	VET IKKE
Gi høyest mulig avkastning av kjøtt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Gi størst mulig økonomisk fortjeneste til rettighetshavere	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sikre villreinbestander som opplevelsesressurs for naturbasert turisme og friluftsliv	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Bidra til levedyktige bygdesamfunn	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sikre jaktbare ressurser for å opprettholde gamle høstingstradisjoner i bygdene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Bevare levedyktige bestander for å opprettholde økosystemer/urørt natur i fjellet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Bruke villreinen til å øke folks kunnskaper om naturen generelt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Det er ulike syn på hvilken rolle villreinen spiller i fjellbygdene. I hvilken grad er du enig i påstandene nedenfor? Angi hvor enig eller uenig du er for hvert utsagn

	Helt uenig 1	2	3	4	Helt enig 5	VET IKKE
Vern av villrein er viktigere enn hyttebygging og turisme	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Villreinforvaltningen bør være styrende for utviklingen i fjellområdene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hensynet til villreinens leveområder bør være overordnet annen arealbruk i delene av fjellet hvor det finnes villrein	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt uenig 1	2	3	4	Helt enig 5	VET IKKE
Villreinforvaltningen overskygger andre viktige forvaltningsoppgaver i utmarka	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Uenigheter om villreinforvaltningen skaper konflikter i lokalsamfunnet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hensynet til villreinen står i veien for annen viktig næringsutvikling lokalt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kommunen må samarbeide bedre om villreinforvaltningen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
En villreinforvaltning over større områder vil gi mindre konflikter og bedre samordning av lokale interesser knyttet til fjellet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Rettigheter og goder knyttet til utnyttelsen av villrein er svært ujevnt fordelt i lokalsamfunnet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Når det gjelder dagens situasjon for Hardangervidda-reinen i de områdene du kjenner til, hvilket alternativ passer best med din oppfatning?

- (1) Bestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene
- (2) Bestandene er passe store og godt tilpasset miljøet de lever i
- (3) Det er for mye villrein og de fortrenger delvis andre hensyn knyttet til miljø og næringsutvikling
- (4) Ingen formening

Ulike aktører har varierende grad av medvirkning når det gjelder avgjørelser om hvor store villreinbestandene skal være og hvordan man skal forvalte reinen. Forvaltningen kan være knyttet til reinen som ressurs (jakt, turisme, naturopplevelse) eller i forhold til andre samfunnsforhold som primærnærings, arealdisponering, aktiviteter i fjellet etc. Hvilken innflytelse mener du de ulike aktørene under bør ha i forhold til disse spørsmålene?

	Mindre	Som i dag	Mer	INGEN FORMENING
Lokalbefolkningen (alle innbyggerne i et område)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Lokale folk med praktisk erfaring knyttet til villrein (f.eks bønder, jegere)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Naturvernere	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Forskere	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Kommunen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

	Mindre	Som i dag	Mer	INGEN FORMENING
Villreirutvalget	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Nasjonale myndigheter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Internasjonale myndigheter som EU og FN	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

BAKGRUNNSVARIABLER

Hvor mange ganger (i løpet av hele livet) har du vært på en flerdagers fottur eller skitur? Med flerdagers tur mener vi en lengre, sammenhengende tur der du overnatter underveis

- (1) Aldri
- (2) 1 gang
- (3) 2-5 ganger
- (4) 6-10 ganger
- (5) 11-20 ganger
- (6) Mer enn 20 ganger

Tenk deg at du skal gjennomføre en fleretimers tur i skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik du helst vil ha det - som om det var ditt "idealområde" for en slik tur. Ville det vært positivt eller negativt for deg:

	(Svært negativ) 1	2	3	(Nøytral) 4	5	6	(Svært positiv) 7
At det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål og søppeldunker	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At det finnes merkede stier i området	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At det er god skilting ved stistart og stikryss i området	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At du kan gå milevis uten å møte et menneske	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
At det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr	(1) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐

Hva er postnummeret der du bor?

Kjønn:

- (1) Kvinne
 (2) Mann

Fødselsår:

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) Grunnskole
 (2) Videregående skole
 (3) Fagskole
 (4) Høyskole/universitet 1-3 år
 (5) Høyskole/universitet 4 år eller mer
 (6) Vil ikke svare

Vedlegg 2 Gruppevis svarfordelinger

(Gult markerer større forskjeller, rødt viser til lav utvalgsstørrelse)

Fysiske tiltak på Hardangervidda

	Oppsetting av flere skilt som viser avstander	Oppsetting av informasjonstavler ved severdigheter langs stiene	Brosjyrer ved innfallsporene	Tydligere	Merking av flere stier	Gangbaner av tømmer	Oppsett av gapahuker	Etablering av tilrettede bål-plasser	Klopper	korte, godt tilrettede stier
Kvinner (n=206)	4,22	4,20	4,52	4,55	3,84	4,71	3,87	3,03	5,19	4,02
Menn (n=549)	3,50	3,49	4,04	3,61	2,71	3,81	3,06	2,60	4,37	3,25
Grunnskole (n=17)	3,00	3,62	4,00	3,85	2,31	3,62	2,85	1,92	4,23	2,69
Lang utdanning (n=168)	3,57	3,70	4,29	3,88	2,93	4,21	3,17	2,51	4,64	3,70
Annet høyeste utdanning (n=574)	3,39	3,29	3,81	3,46	2,50	3,65	2,83	2,47	4,24	3,07
Aldersgruppe 50-66 år (n=311)	3,33	3,32	3,92	3,47	2,44	3,75	2,91	2,36	4,46	3,14
, Andre aldersgrupper (n=437)	3,48	3,40	3,90	3,62	2,71	3,79	2,90	2,55	4,22	3,23

Forvaltningstiltak på Hardangervidda

	Omlagging av enkelte stier for å beskytte sårbar natur	Nedlegging av stier for å oppnå større områder uten tilrettelegging	Flytting av enkelte turisthytter og tilhørende sti- og løypenett	Stenging av enkelte grusveier for motorisert ferdsel	Forbud mot all ferdsel i spesielt sårbare PERIODER for villreinen	Forbud mot all ferdsel i spesielt sårbare OMRÅDER for villreinen
Kvinner (n=206)	5,65	4,83	4,82	4,82	4,80	4,24
Menn (n=549)	5,50	5,22	5,13	4,76	4,68	4,15
Grunnskole (n=17)	5,08	5,69	4,85	4,15	3,46	3,23
Lang utdanning (n=168)	5,69	5,38	5,27	4,90	4,82	4,21
Annet høyeste utdanning (n=574)	5,37	5,12	4,99	4,27	4,54	4,07
Aldersgruppe 50-66 år (n=311)	5,52	5,16	5,02	4,41	4,64	4,01
, Andre aldersgrupper (n=437)	5,38	5,20	5,07	4,41	4,55	4,15

Tilstand og bruk på Hardangervidda

	søppel ved parkeringsplasser	stier kan brukes av syklist	stier kan brukes til riding	mye folk i høyseongen	Hovedstiene forbeholdt gående	finne områder være alene	stor slitasje på noen stier	Idrettsarrangementer	Bruk av droner private formål
Kvinner (n=206)	4,47	4,07	4,90	4,77	4,55	5,94	4,78	3,17	2,70
Menn (n=549)	4,62	3,55	4,67	5,14	4,70	5,66	5,12	2,91	2,82
Grunnskole (n=17)	3,90	2,33	4,77	5,42	4,92	4,83	5,67	1,83	2,33
Lang utdanning (n=168)	4,46	3,83	4,92	5,28	4,58	5,69	4,91	3,18	2,68
Annet høyeste utdanning (n=574)	4,70	3,54	4,73	5,33	4,38	5,53	5,09	2,77	3,02
Aldersgruppe 50-66 år (n=311)	4,80	3,37	4,65	5,30	4,69	5,75	5,05	2,83	2,83

, Andre aldersgrupper (n=437)	4,49	3,74	4,85	5,34	4,26	5,40	5,06	2,85	3,01
-------------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Syn på forvaltning og ferdsel på Hardangervidda

	Ferdes på turer	Tilfredshet tilretteleggingen for friluftsliv på Hardangervidda	Syn på at Hardangervidda er nasjonalpark	Hovedinntrykk motorisert ferdsel på Hardangervidda	Villreinforvaltningen interesse
Kvinner (n=206)	1,81	3,90	4,24	2,62	4,07
Menn (n=549)	2,13	3,50	3,96	2,47	4,39
Grunnskole (n=17)	2,00	4,00	3,62	2,23	4,15
Lang utdanning (n=168)	2,09	3,47	4,12	2,66	4,33
Annet høyeste utdanning (n=574)	2,09	3,44	3,76	2,36	4,39
Aldersgruppe 50-66 år (n=311)	2,09	3,44	3,69	2,41	4,39
, Andre aldersgrupper (n=437)	2,09	3,47	3,95	2,42	4,35

Bruk

	Besøkte ikke Hardangervidda i 2019	Bare en gang	Flere ganger	Ikke besøkt Hardangervidda før 2019	Antall somre	Antall vintre
Kvinner (n=206)	7%	10%	83%	3%	28	25
Menn (n=549)	5%	9%	86%	1%	30	26
Grunnskole (n=17)	0%	23%	77%	8%	35	36
Lang utdanning (n=168)	5%	8%	87%	1%	31	27
Annet høyeste utdanning (n=574)	6%	9%	85%	1%	31	27
Aldersgruppe 50-66 år (n=311)	5%	9%	86%	1%	37	32
, Andre aldersgrupper (n=437)	6%	9%	85%	1%	27	23

Vedlegg 3

Svar på åpent spørsmål om hva respondentene mente burde forbedres når det gjaldt tilretteleggingen for friluftsliv (svar som omhandler enkeltperson er tatt bort):

1. Busstilbud når en kommer med tog. 2. Sykkelsti Haugastøl/Geilo

aktiv bruk av fjellet for alle utan alle restriksjonar med grunngeving i at villreinen er i fare. FOlk og dyr har levd i lag i uminnelege tider. Betre merking av stiar / sykkelstiar

Alle er veldig klar over allemannsretten, men det må orienteres bedre om plikter. (Hensyn til dyr på beite, bandtvang, gjerding, grunder.) DNT og kommunal forvaltning må gjøre en større jobb enn i dag på opprydding/ avfallshandtering/ diesellagring/ vedlikehold av parkeringsområde og tilførande grusvegar .NB: Hydro og andre med ansvar for regulerte magasin, må ta større ansvar for orientering og tilrettelegging av alternative ruter når vatna ikkje er farbar (pga reguleringa)

Alt for mange store private vann uten fiskekort for stang. Særlig langs Lågen. Også Halnefjorden burde tillate stangfiske fra land.

At grunneigarar blir kontakta først, før ting blir satt ut i livet.

Bedre informasjon om båndtvang

Bedre informasjon spesielt på nett

Bedre informasjon/ nettside for Hardangervidda nasjonalpark

Bedre kontroll av utlendinger/turister før og etter at de eventuelt kan ferdes. Jeg mener Australia f.eks har gode restriksjoner når det gjelder "publikums" adgang til Great Barrier Reef. Vi har kanskje ikke hatt "Trolltunga-tilstander" eller de nye "Svalbard-tilstander" på Vidda. Men for Vidda og andre viktige/sårbare naturområder tror jeg det er viktig med passende tiltak for forsvarlig forvaltning. Utlendinger/turister bør f.eks ikke gis adgang til disse områder uten forhåndsavtale med statsautorisert guide etc. Jeg mener dette f.eks er innført i Australia. Turistkatt kan bidra til dekningen, kanskje. Her spiller mange hensyn inn, og det bør nok foretas en bred og helhetlig vurdering hvor min mening er at vernet av natur og dyreliv må veie tungt.

Bedre kontroll og plassering av friluftaktiviteter som kan være negativt for alt viltet på vidda

Bedre løypenett for ski da det i dag er løypenett primært rundt hyttefelt

Bedre merket stier

Bedre merking av sti, slik at alle går samme sti

Bedre merking av stier

Bedre merking og nye sommerstier

Bedre overgang i regulert område i Isdalen, Eidfjord

Bedre parkeringsmuligheter aktuelle sti /turområder

Bedre parkeringsmuligheter ved utfartspunkter

Bedre samordnet informasjon på nett på tvers av alle kommunene

Bedre skille på utmarksnæring/turisme

Bedre skilting av turstier

Bedre stier

Bedre vege/stier

bedre vei fram til parkeringen (tette hull i grusveiene), bedre skilting og info ved start point

Begrense

Begrense reklame, det vil generere enda fler inn om reklamering fortsetter som nå

begrense tilleggsaktivitet i tilknytning til DNThytter og veier. som ridekurs, kitekurs, blir for stor belastning på begrensede områder. hest oppstallet på vidda hele sesongen.

Begrenses

Begrensninger av hundespenn, kiting og andre aktiviteter som forstyrrer villreinen

Begrense turistflaumen

Best mulig mobildekning

Biltrafikk åpen vei inn i østlig del av Hardangervidda det reinen uansett har lite beiteområde!!!

Bilveggar bør leggjast i tunell.

Bruk mer lokalbefolkning og mindre "spesialister"

Bruken av vidda må ikkje bli så vanskelig at ingen vil bruka den, ein ser alt no at ein slite med jeger rekrutering.

Burde vert strengere regler i forhold til telting generelt på vidda under jakta

Bør ikkje tilretteleggjast for turisme i så stor grad.

Bør settes krav om stenging av stier å flytting av stier der slitarsen er stor

De som eier hytter bør få fly og scooter løyve lettere og fleire enn de som ikkje har tilhørighet.

De som ikke kommer seg så langt bør kunne komme til utkikksposten og andre tilrettelagte områder uten at det påvirker annet en ferdselsårer som allerede brukes

definere visse turmål med opparbeidet stier alla det som gjøres i alpene for å kanalisere trafikken og minske trykket fra turister totalt sett

Det burde etableres flere merkede stier i tilknytning til hytteområdene

Det bør bli strengare både for ferdsel, organisert reiseliv og etablering av nye selskap som driv reiseliv innover Hardangervidda. Jakt og fiske bør følges mykje meir opp med meir kontroll og mindre jakt/fiske-kort. Naturen på /rundt HV er utarma mange plassar, og dyrelivet er det mykje mindre av enn før. Altså mindre tilrettelegging av friluftsliv, la folk få oppleve urørt natur.

Det bør ikkje legges til rette for friluftsliv på vidda dei som er friluftsmensker greier det selv

Det bør ikkje tilrettelegges i det heile. Tilrettelegging lokker folk uten forståelse til områder dei normalt ikkje hadde brukt. Når ein mangler basiskunnskapen så mangler ofte også kunnskapen om kva hensyn ein må ta ovanfor viltet.

Det bør ikkje tilretteleggjast vidare med oppmerka stiar, turisthytter eller informasjon som drar fleire folk inn i sårbare områder for villreinen. I enkelte periodar er det stiar som burde vore stengt av for all ferdsel. Når det gjeld bruk av friluftsutstyr som kite og hundespann er dette noko som det absolutt ikkje burde tilretteleggjast for eller reklamerast for i desse områda.

Det som er nevnt her!

Digitalisere informasjon

DNT merking bedre. Kvistede vinterløyper lengre periide

Dnt si løype Haukeli-Litlos må stengast

DNT ut av fjellet

Eg meiner dei må samle turist attraksjoner til ein plass, ikkje ha fult av attraksjoner alle veier. Det må berre bestemte at her skal det vere turister å dyreliv må vike, for det er fakta, dyreliv og konsentrasjoner med folk går ikkje ilag. Slik det er i dag så skal alle lage sin eigen attraksjon rundt alle veier.. ingen tenker på dyrelivet, iallefall veldig få. Her må det bli lover å regler... me kan ikkje ha det slik at det skal vere folk overalt til ein kvar tid. Mesteparten er utlendinger å dei er lette å styre kor dei skal gå, og mangan norske såklart..

eksisterende skiløyper bør ikke forringes av hytte/veibyging

Ekstrem turismen i forbindelse med cruise trafikken

enda bedre info vedr sårbarheten for reinen

Enda bedre merking

Enda mer og bedre info foreks. på nett.

Enkelte turveier tilrettelagt for rullestol/barnevogn

Enkle tiltak for de med moderate funksjonsnedsettelse

Ferdsel på sammenhengende stinett for sykkel (traktorslep i dag, vanskelig å finne informasjon)

Fiskerett for alle mot betalt fiskekort

Fjerne nokre turstier

Fjerne rettigheter til å kjøre langt inn i parken med motorisert kjøretøy. Moderere turiststier/merkede stier etc.

Fjerning av turistvirksomhet i villreintrekk

Fjerne lågaros turisthytte

Fleire merka rundturar som kanaliserer turistane til attraktive men mindre sårbare område

Flere broer/klopper over elver og bekker

Flere bruer over elv. Mye utilgjengelige områder slik det er nå

Flere busstopp, Parkeringsmuligheter langs Rv 7, med trafiksikkerhet.

Flere godt tilrettelagte muligheter for avkjøring fra Rv7 med parkering. Flere offentlige toaletter langs RV7 som blir driftet skikkelig.

Flere inngjerdede lufterområder for hund v hytteområder i båndtvang tiden bør bekoste av grunneierne.

Flere langrennsløyper om vinteren

Flere løyver for hyttedisponenter

Flere parkeringsplasser på utfærdssteder langs riksvei 7

Flere skiløyper. Tidligere oppkjøring

flere stier og flere oppkjørte løyper

folk ferdes på hardangervidda for å oppleve naturen som er der. derfor burde naturen og dyrelivet være første-prioritet. bilturisme inn tinnhølsvegen er en luksus turister har til å kunne kjøre bil midt inn på hardangervidda. jeg mener turister og folk generelt som vil ferdes på vidda, kan bruke beina mer. fredet villreinområde bør aldri benyttes til hyttebygging slik Eidfjord Resort planlegger, mer folk vil ferdes i sårbart villreinområde pga. dette. Det bør fokuseres på merkede stier mellom turisthytter på sommerstid.

For mye tilrettelegging

For mye turister

For somerturister som vil smake litt på Hardangervidda, burde det tilrettelegges ved R-7 m/ parkering og info skilt. En urban / utenlansk turist har nok glede å sjekke ut naturen får kilometer fra bilen sin v/ R-t. Dvs trenger ikke kjøre helt inn til Tinnhølen for å få den samme opplevelsen.

Forbedret informasjon og rettledning

Forbud mot hundespann under og etter kalvingstiden.

Fremkommelse til vannet med bil for padletur

Friere regler for rettighetshavere

Friluftsliv bør legges i utkant av sentralvidda område mot riksveg 7

Full frihet men redusert tilrettelegging

gangbaner i myroråder

Gode merkede stier og god info før man går på tur

godt merkede stier, gapahuker, m/boospann, toalett, etc. slik at turister kan bli kvitt avfall, vil holde seg til stiene som er merket m. m

Grunneiere må få bestemme mer av bruken av eiendommer

Helårsvei over Imingfjell.

Hensyn til villreinen og dens områdebruk Omlegging av stier og flytting av turisthytter

Hensynet til villrein bør ivaretas- de store betjente hyttene midt inne i nasjonalparken bør vurderes ift besøksgrunnlag og tilbud. Jo mer tilrettelegging desto mer besøkende..

Hensynet til villrein hovedprioritet

Heve sykkelforbud på stier

Hindre for mye utbygging nær nasjonalparken samt hindre støyende virksomheter (grustak/flyvning)

Hold turismen unna villreinen

Hold vegene helt / delvis åpen vinterstid for ski tilgang.

Hold veien over imingfjell stengt vinterstid

Hvis det blir gjorde på villreinens primisser ja.

Ikke først og fremst bare tenke på penger, men bli flinkere til å informere turister om hvordan de skal oppføre seg i fjellet.

Ikke la DNT få bestemme turstier og hytter

Ikke legge til rette i sårbare områder.

Ikke tilrettelegg

Ikkje leggja så mykje til rette for masseturisme.

Imingfjell bør vinteråpnes

Imingfjellveien bør være åpen for ferdsel hele året.

Info om fiske

info om tilkomst

info-ved innfallsstedene

Informasjon

Informasjon om dyrelivet, både ville og tamme dyr ved innfallsporten. Bedre merking av stiar, slik ein ser i turområder i bynære strøk.

Informasjon om hensyn til naturen

informasjon om hvordan en skal ferdes/ bruke naturen med tanke på naturen selv og dyreliv.

Informasjon om kortere turer, tilgjengelighet for «vanlige» folk og steder man kan raste.

informasjon om offentlig transport slik at en kan legge ut på lengre tur og ta buss hjem igjen

Informasjon om reinsdyr forvaltning

Informasjon om vann med for mye fisk slik at selv småfisk bør taes.

informasjon om viktigheten av å kunne bestemme over egen grunn. Informasjonen bør gies til brukerne av Hardangervidda (turister)

Informasjon om å vise hensyn til vilt på større utfartssteder eks. Haukelisæter og tilsvarende.

Informasjon ved innfallsporter

Informere turgåere om gjeldende regler om båndtvang.

ingen tilrettelegging, greier man ikke å ta med seg mat og ting man har bruk for har man ikke noe der å gjøre

Ja det burde fjernes merkede stier. Og plakater

Ja ha foredrag på hyttene om beitebruk og viktigheten av at det beites på Hardangervidda. Det er mer enn turister og villrein som skal høste der.

Kanalisere ferdsel ut av sentralvidda. Legg ned løypenett inne på vidda. TILRETTELEGG I RANDSONER.

kanalisere all unødvendig og ikke-rettighetsbasert aktivitet til randsoner og arealer av liten verdi for villrein i den aktuelle sesong.

Kanalisere trafikk til utkanten av vidda

kanalisere til områder utenfor villreinområder

Kartdata på GPS bør bedres med tur og områdeinformasjon istedenfor fysisk skilting i naturen.

Kaste turistforeningen ut av vidda

Klimaendringene vil vel over tid endre behovene, samtidig mener jeg tilretteleggingen kan gå for langt.

klopper, gangbaner

Kollektivtransport, gjøre områdene mere tilgjengelige

Konsentrere tilretteleggingen i utkantene av vidda

La folk til å bruke vidda til næring og friluftsliv, å ikke som et forskningsprosjekt som i dag.

la natur være natur ikke lag tilrettelagde stier

Langs veiene burde det settes opp toaletter

Legge bed turisthytte som ligger mitt reinstrekket lågaros dnt

Legge det til dei minst sårbare områda på hardangervidda. Flytte stiar så dei ikkje vert fysisk sperre for villreinen.

Legge ned noen av turisthyttene

Legge ned turisthytter som går i konflikt med villrein samt anna vilt. Sette begrensning for tur til trolltunga. For mye folk i sårbar natur

Legge om enkelte DNT stier

Lempeligere regler for grunneiere og de som driver turisthytter i forhold til hytter, bygging, motorisert ferdsel og tilrettelegging for turismen på turisthyttene. Stier, merking og skilting. Samt mer informasjon til turister.

Lenger bemanning på dei sjølvbetjente turisthyttene, det er ukultur og fritt fram etter sesongslutt!!

lettere å bruke sleper for motorisert ferdsel under jakt

Løypenett i randsona

Løyper og stier kan videreutvikles

Man bør slutte å sidestille retten til å gå i fjellet med menneskerettigheter (satt på spissen) Å ferdes til fjells er ingen menneskerettighet. Det bør kreve noe av hver enkelt. Både mtp ferdigheter, men ikke minst mtp holdninger. Jeg tror disse henger sammen. Mindre tilrettelegging fører til færre folk som bruker naturen som prestasjonsarena. Dermed fjerner man mange folk generelt og de uvørne spesielt. Ja til MINDRE tilrettelegging. Fjerning av kvistaløyper er et av mange gode tiltak.

Me bør bremsa denne tilrettelegginga betraktelig! Visst ein vil øydeleggje Hardangervidda nasjonalpark, med å tilretteleggja for at alt og alle skal lettvint kome seg til vidda, så er det berre å dura på. Hardangervidda nasjonalpark er nord-europas største høgfjellplatå. Den blei oppretta for å beskytte, og verne om vidda og det som vidda inneheld. (natur, dyr, fjellområder osv.) Og me har alt dette idag fordi folka før oss har vert flinke på å passt på området, forvalte det osv. Men no er me iferd med å øydelegge heile vernområdet, med masseturisme. Me verken vil eller kan nekte folk å gå på vidda, men me kan la vera å tilrettelegge altfor mykje, og reklamera så mykje. Me må vera litt obs og førevar, slik at me ikkje får tildømes trolltunga tilstander på heile vidda. Ein skal forvalte vidda med omhud, og ikkje berre tenke profitt og vinning for nokre få folk. Medan grunneigarar, jaktfolk tek konsekvensar av masseturismen.

Meir fokus på ungdom, og tilrettelegging for rekrutering av jakt fiske og turerbruk. Dei som ikkje har egne hytter , er avhengige av turisthytter. Dette er heilt avgjørande for lokal bruk og rekrutering på vår del av vidda.

Meir info korleis ein bruker dnt hytter, pris, los, områder, bruk

Meir nøktern standard på turisthyttene

Meir omsyn til sårbar flora og fauna.

Meir tilrettelegging av løyper utanforbi nasjonalpark

Meir tilrettelegging for villreinen

Meir vern av villrein og anna vilt og grønt. Mindre sau!!!

Mer hensyn til reinen

Mer informasjon

Mer informasjon på skilt

Mer lokalstyre, de forstår, de ser og erfarer

Mer salg av fiskekort i alle vann

Mere info om turer og fiskevann

Merka stiar

Merkede løyper

Merkede løyper på vinteren

Merking

Merking , Stein eller planker i våte områder

Merking av stier

merking av stier i enkelte områder

Merking av topturer

merking og koordinering

Merking og skilting er generelt for dårlig og lite systematisk

Mindre direkte stier som er tydelig i terrenget

Mindre ferdsel i sårbare områder og sårbare perioder.

Mindre fotturisme pga rein som blir forstyrret og må trekke mer inne på vidda på et lite område for å være i fred

Mindre merking og tilrettelegging.... meir urørt...

Mindre motorisert ferdsel, spes vinter, kjøring til hytter

Mindre oljebuk på hyttene. EI-drift!

Mindre private fiskevann og private grunneigere

Mindre scootertrafikk innover vidda

mindre tilrettelegging

Mindre tilrettelegging

Mindre tilrettelegging, mindre folk. Reinen først.

Mindre turisme

mulighet for selv å drenere stier på enkelte punkter i landskapsvernområde

Må ikke tilrettelegge for masseturisme

Må ta meir omsyn til villreinen

Må vere fokus på folk òg, ikkje berre på dyr.

MÅ være på naturens premisser. Økt kunnskap og respekt. Bør være mindre tilrettelegging i sårbare områder

Nasjonalparken trekker for mye folk

Nedlegging av turisthytter

Nei. Er det kun friluftslivets interesser dere er ute etter å forbedre ?!!

Noe mer merkede stier/løyper

Offentlige selskap bør vera meir hjelpsomme. For eksempel bane nor

Oppdragelse av enkelte hundeeiere

Opplysningar om sårbare dyrearter

Opprydding i parkering på Tinnhølen

organiserte turer i sårbart terreng må reduseres

Parkering langs RV7, spesielt i påsken. Bedre kollektivtilbud

Parkering. Billigere bomveger og lik pris for alle

parkering. Grusveger

Parkeringsplasser og merking av dem

Passe på villreinen

Preparert skiløype eller snøskuterløype fra Gvonnestulen(Sæterdalen) opp på fjellet

Redusere all tilrettelegging om ein ynskjer å ha villrein

Redusere antallet DNT hytter

Redusere bruk av telt og ferdsel utenfor stier

Reinen er den tapande parten, turismen knekkjer reinen på alle kanter. Hyttebygginga i randsonene fyller randsonene og nye randsoner vert til.. Turistforening er ein peningmektig organisasjon som har vakse ut av sitt eige skinn og må styrast av ein vaksen. Det same gjeld hyttebygginga. Grunneigarar og lokale vert overkøyrde når det gjeld deira interesser. Storsamfunnet øydelegg meir enn det gagnar.. Syns at NINA og SNO prøvar å taumkøyre turismen no. Det er bra og på høg tid!

rekkverk på bruer over store elvar

Rekruttering av ungdom i fjellet.

rute fra Møsvatn til Songa

Salg av garkort for alle, ikke kun innenbygdsboende

Sanering av et betydelig antall stier, og fjerning av enkelte hytter. Veien til tinnhølen må stenges, og kun disponeres av bruksberettigede.

Sats på nærliggende områder, ikke så mye inne på vidda

scooterløyper

Se avkrysning. Bedre informasjon før man entrer innfallsportene. Mange gamle skilt rundt omkring. Tilrettelegging av sti med klopper/enkle bruer der det trengs for å unngå unødvendig utviding av stier. Legge om løypenettet og hytter der det er mest sårbart for villreinen (kan flytte på ting istedenfor å legge ned).

Senke prisene på offentlig båt transport og hytte overnatting.

Sentrerer turistattraksjon, slik at ein unngår turister over alt.

Ser i år får vi bare 2 turer med snøskuter til privathyttene, mot tidligere har vi hatt 3 turer. Syns dette burde vært som det har vore.

sesongstengning for ski og fot-turisme i de mest sårbare pasasjene for villrein, herunder vinterbeiter i øst, kalvingsområder, vårbeiter i randsoner.

Sette opp noen gapahuker mellom hyttene slik at familier med barn kan dele opp dagsetapper.

Ski løyper

Skilte kulturminner, og advare mot villvarder

Skiløyper

Skjerma Vidda for den overdrevne bruken ,det er grunnen til at Vidda er verneverdig.

Skjerme villrein bedre

Sleppa solheimstulen- Vegarhovd

Slutt å merke løyper i reinen leveområde

Slutte med all løp sommar som vinter

Som svart på tidligere, flere stier og mer merking

Stanse all bilkjøring,bare traktor

Steng Hellevassbu permanent

Stenge flere merkede stier

Stenge visse løyper/turisthytter.

Stiane må ut av villreinområda. Deretter kan det byggast fleire turisthytter slik at kapasiteten aukar og folk vert i større grad styrte dit.

Stien fra Litlos fra Nonskåtvatnet og til Tyssevassbu og til Topp er dårlig merket, det er veldig mange varder plasser alt etter snøforhold , Der har eg møtt på folk som går i feil retning, etter og ha blitt forvirret etter alle vardene

Stier og turisthytter må flyttes til områder uten konflikt med villrein.

Stier, turisthytter

Stimerking

Stopp ulovlig scooterkjøring øst og vest for møsvann

strengare regulering av kiting, sykling

Styre masseturisme til utkant/randsoner som tåler økt trafikk

Større skjønn ved vurdering av transport m.t.d. scooter, spor forsvinn

sykkelstier

Sykelstier

Søppeltømming ved stiers avslutning ved offentlig vei

Ta hensyn til villrein

Ta mer hensyn til villrein og sårbar natur, ikke lage flere turstier som er merket, vedlikeholde og merke de stier som er etablert slik at hovedstrømmen av turister/brukere av vidda bruker disse stiene. oppfordre til å verne om naturen og dyra og stoppe så mye som mulig av unødig støy og motorisert ferdsel sommer og vinter, til vanns, på land og i lufta. Vi har et helt spesielt ansvar for å verne om villreinstammen på Hardangervidda, som er helt unik. Ved å informere brukere av vidda om dette og om hvordan bruke naturen på riktig måte, gjerne ved skilttavler og brosjyrer. Friluftslivet på vidda er i økning, det bør kontrolleres gjennom hovedstier, ikke merking i kart av småstier, de finner folk fram til selv og bruk av vidda til aktiviteter som forstyrrer villrein bør forbys. Få inn helseaspektet i bruken av vidda, ved å oppfordre til fotturer, sykkelbruk, skiturer og det som fremmer vår helse og sparer dyra og miljøet for støy.

ta mindre hensyn til villrein

Teltplasser så teltovernatte re blir mer samlet

Tilgang for funksjonshemmede

Tilgang til hytta og fjellet vinterstid

Tilkomstvegar (grusing,utkjørslar) God info v P-plass, så det ikkje er stuss om stival. Betre P-område

Tillat garnfiske for hytteeiere i kommunen

Tillate fiske ved fiskekortordning også i private vann!!

Tilgang til egen hytte vinterstid med snøskuter

Tilrettelegge for villrein

Tilrettelegging bør reverseres. Flere turisthytter sentralt på vidda bør stenges..

Tilretteleggingen bør opphøre og DNT bør legge ned sin drift i villreinområdet

Tiltak som kan øke reinens arealbruk av sommerbeite

Trygge broer over elver

Turer kun etter et fåtalls stier ,ut med DNT

Turisthyttene bør ikkje ha matserving. Då dei besøkande bør kunna bære maten sin sjølv. Dette kan gjere at ein avgrensar bruken. Ikkje ønskeleg med større eller fleire hytter.

Tydligere informasjon til brukerne om «skikk og bruk i fjellet» (hvor kaster jeg søppel, hvor går jeg på do, hvor kan jeg gå og hvor kan jeg telte), allemannsretten, og hvorfor- og hvordan kan jeg som bruker bidra til å ta vare på naturen. Informasjonen bør være på flere språk, og godt synlig i området (skilt/brosjyrer/informasjon om nettsider med info.) Jeg tror også at informasjonstavler med informasjon om området, dyreliv og vegetasjon kan være med på å opplyse og gi folk respekt for naturen, slik at de kanskje behandler den mer varsomt. Kanskje kan også informasjonen være med på å sluse trafikken av besøkene til rette områder til rett tid. Det kan også være en fordel å opprette «innfallsporter» med informasjon på ofte brukte startpunkter for tur.

Tydligere merking av stier, oppsetting av skilt, skiløyper på vinteren, tilrettelegging over myrlendt terreng, noe som gjør det mer attraktivt for barn og ungdom?

Tørrlegging og rydding av eksisterende stier

unngå sårbare områder

Varsel på flere språk om at vidda er høgfjell og vær kan endre drastisk på kort tid.

Vedlikehold av stier

Veien over Imingfjell bør være vinteråpen.

veier inn til Hardangervidda

Vekk med turisthytter! Og tilrettelegging av stier!

Viktig at ferdselen på Hardangervidda tilpasses ulike arters behov til ulike årstider, slik at ferdselen er til minst mulig skade. "Nasjonale infokanaler" for besøkende (f.eks. ut.no) bør kvalitetssikres mht. til slikt.

Viktig med informasjonsskilt ved innfallsportar

Vinteråpen veg mellom Tinn-Uvdal.

vinteråpen vei imingfjell

Vinteråpen vei imingfjell

Vintreåpen vei over Imingfjell!

Ytterkantene

Økte restriksjoner. Mennesketrykket er alt for stort for en sårbar natur

åpen helårs vei over Imingfjell. Merke flere stier

Åpen vintervei til Uvdal

Åpne veien over imingfjell

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er en uavhengig stiftelse som forsker på natur og samspillet natur–samfunn.

NINA ble etablert i 1988. Hovedkontoret er i Trondheim, med avdelingskontorer i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driver NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskningsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINAs virksomhet omfatter både forskning og utredning, miljøovervåking, rådgivning og evaluering. NINA har stor bredde i kompetanse og erfaring med både naturvitere og samfunnsvitere i staben. Vi har kunnskap om artene, naturtypene, samfunnets bruk av naturen og sammenhenger med de store drivkreftene i naturen.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-4622-4

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger